maieri
de Mont
planeti

Pharmacopœi Parisienses

ex Dono Magistri
Gillet

1764

MICHAELIS MAJERI

VIATORIVM,

HOC EST,

DE MONTIBVS PLANETARVM

ſeptem ſeu Metallorum;

TRACTATVS tam utilis, quàm perſpicuus, quo, ut Indice Mercuriali in trivijs, vel Ariadnêo filo in Labyrintho, ſeu Cynoſurâ in Oceano Chymicorum errorum immenſo, quilibet rationalis, veritatis amans, ad illum, qui in montibus ſeſe abdidit DE Rubea-petra Alexicacum, omnibus Medicis deſideratum, inveſtigandum, uti poterit.

ROTHOMAGI,
Sumpt. IOANNIS BERTHELIN,
in area Palatij.

Anno M. DC. LI.

EPIGRAMMA AUTHORIS.

THeseus Pyrithoum ſub Tartara dira ſecutus
  Cautior ad ſuperos retulit inde pedem:
At comes infœlix LAPIDI remoratus adhæſit,
  Herculeæ nec vim ſenſit, ut ille, manús.
Ipſe quoq; Ægides Labyrinthi ambagibus errans
  Sollicitat filum, Dux Ariadna, tuum:
Cujus ope evaſit cavea diſcriminis expers,
  In patriam fallax atque relegit iter.
Si tu, qui chymicos intrâſti fortè labores,
  Hunc, at Pyrithoum non, imitare ducem.
Herculis auxilium tibi vix promitto, ſed à me,
  Si fueris Theſeus, Hæc Ariadna datur.
Inde quod ambiguis in greſſibus ultrò ſequaris,
  Expete, & invento tramite liber eris.
Prima viam ratio notet, Experientia quam mox
  Edoceat, manuum continuúſque labor.
Naturæ luſtranda ſacræ cunabula cures,
  Nec fallet dubijs pagina ſcripta dolis,

ILLVSTRISSIMO ET SERENISSIMO

DOMINO, DOMINO

CHRISTIANO

PRINCIPI ANHALTINO, COMITI IN ASCANIA, DOMINO in Zerbeſto & Berneburgo, &c. Superioris Palatinatus Produci & Gubernatori, Heroi Armis & Artibus Orbi notiſſimo, Domino ſuo clementiſſimo D. D. D.

MICHAEL MAJERUS *C. P. Med. D.*

TSI, Princeps Illuſtriſſime, hactenus per tot (dum chymicis præter Medicinam, inſudo laboribus) annorum ſpatium, nihil edere in publicum conſtituerim, tùm quia intelligam tot támq; varios in hac materia Authores in dies prodire, tùm quia triumphum ante victoriam canere mihi præpoſterum videatur, nihilominus

nonnulla nunc tandem opuſcula, quæ ab experientia & obſeruatione diutina jam pridem apud me concepi, uti minus dubia, potiſſimum ad commodum aliorum & utilitatem haud exiguam ſpectantia, cum Ars longa, vita brevis, judicium difficile; Experimentum autem periculoſum, revera tam ratione Chymiæ, quàm Medicinæ, dicatur, edere non intermiſi; ex quibus cum TRACTATUS hic de MONTIBUS Planetarum ſeptem, hoc eſt, terreſtrium ſeu metallorum mineris & ſubſtantijs ex montibus petitis, non minus utilis, quàm deſideratus quamplurimis exiſteret, eum Celſit. Tuæ, grati animi causâ, haud immemor ab ea in me tantæ beneficentiæ olim effuſæ, dedicare & offerre non dubitavi, non quaſi Celſit. Tuam per ſe perſpicaciſſimam hiſce inſtruerem, ſed ut aliis minùs exercitatis ſub eius patrocinio quaſi Ariadnam quandam Chymicam, cujus fili ductu ex erroribus incredibilibus tuti evaderent, ſuppeditarem & re-

linquerem; quod ſcriptionis genus, cum & novum & veraciſſimum ſit, niſi me manus, oculi & Vulcanus fallant unà cum ratione experimentali & experimento rationali, non eſt ambiguum, quin Celſit. Tuæ, cui antehac mea qualiacunque à ſincera tamen mente profecta placuerint, pergratum & acceptum futurum ſit, quam Deo Opt. Max. unà cum dilectiſſima conjuge, liberiſque Principib. commendo. Dabam Francof. ad Mœn. 1618. Menſe 7. bri.

PRÆFATIO

AD LECTOREM.

APVD antiquos, Candide Lector, pulcherrima allegoria extat, quam Ovidius lib. 2. Metamorph. venustè describit, hujus argumenti: Cum Apollo regis Admeti armenta pasceret, Mercurius boves quasdam, quæ longiùs processerant, furto abactas, in sylva occultavit, Battoq; cuipiam aquarum custodi, à quo uno visus fuerat, mandavit, ne cuidam illud furtum indicaret, quod ut libentius faceret, vaccam ei dono dedit: Mercurius verò abiens, ut hominis experiretur fidem, sumtâ aliâ formâ paulò pòst ad eum redit, rogans an vaccas quasdam illuc transeuntes vidisset, pollicitúsque, si indicaret, vaccam cum tauro daturum:

Battus itaque ſpe muneris corruptus;

Montibus, inquit, erant, & erant
ſub montibus illis;

Indicans, ubi paſcerentur; ob quam perfidiam Mercurius eum in lapidem, qui in triviis, ut Index, poſitus habetur, commutavit. Quid verò per boves antiqui, imò per ipſum Mercurium & Apollinem, intellexerint, alibi à nobis (utpote, Hieroglyphicis Ægyptio-Græcis) ſat abundè explicatum eſt: Hic per boves Apollinis, ut & ibi, materiam Philoſophicam accipimus, quæ quo monte à Mercurio abſcondita ſit, permulti in Chymicis occupati jam pridem ſcire exoptarunt: Alij quæſiverunt in diverſis locis, ut agris, hortis, pratis, campis, fluvijs, rivis, fontibus & vallibus, (hoc eſt, ſeu vegetabilium, ſeu animalium, ſeu mineralium) at neutiquam invenerunt, etiamſi per totum vitæ tempus in id incubuerint: Haud rarus, inſtar Virgiliani illius Corydonis, Alexin formoſiſſimum indagantis,

Montibus & ſylvis ſtudio jactavit inani,

vel Narciſſum fruſtrà inſecutus eſt, ut Echo nympha, quæ dum ad omnium voces reſpondit, ſperans jam ſe optato amore potituram, in invia & maciem corporis redacta, ſpem cum ſubſtantia amiſit, nihilq́ ; niſi caſſam ſine corpore VOCEM *retinuit. Quamplurimi, dum ſe pro amore patriæ (ut olim Athenienſium juvenes) ad confligendum cum Minotauro (materia philoſophica) obtulerunt, præter præſentanea pericula ipſis à monſtro impendentia, in Labyrinthos inextricabiles inciderunt; quorum, ut ratio nominis & inſtituti melius agnoſcatur, vetuſtis ſeculis quatuor fuiſſe perhibentur, Ægyptius, Creticus, Lemnius & Italicus, atque ex iſtis priores duo maximè celeberrimi, à varijs ſcriptoribus memorati. De Cretico ita Virgil. lib. 5. Æn.*

Vt quondam Cretâ fertur Labyrinthus in alta

Parietibus textum cœcis iter, ancipitémque
Mille vijs habuisse dolum, qua signa sequendi
Falleret indeprênsus & irremeabilis error.

Hic, veluti carcer, inclusus detinuit captivos, qui nihil passi sunt incommodi, nisi quòd viarum perplexitate decepti illinc evadere non potuerint: Magnificis sanè operibus, tempore longo, labore inenarrabili Ægyptius à Miride rege Creticus à Minoë, Dædalo operario, extructi narrantur, non aliam ob causam, nisi ut divitias abundantissimas suorum authorum posteritati unà cum eorum perpetua memoria testatas facerent. Ad hunc modum in philosophia naturali Labyrinthus perplexissimus à diversis authoribus fundatus & eductus animadvertitur, in quem, quicunque incidant, vix unquam aut rarissime inde se recipere poterunt; Chymicos intelligo libros, quibus intricati

vix millesimi sese extricare solent, ita ut de exitu vero & indubitato certi sint. Quotusquisque enim ex tot scribentium numero aliud attestatus est, quàm ut se arcani Philosophi non ignarum declararet, ac interim sequentem sua vestigia involveret, injectísque remoris detineret. Quis non araneum suis texturis & reticulis imitatus, qui quoties muscam in ea incidisse videt, accurrens, magis illam implicat, ne evadat, tantum abest, quod liberet? Rarissimus Atheniensium morem in his laudabilem sequitur, apud quos pro scelere habebatur, erranti non monstrasse viam, pro sacrilegio, ab ea magis abduxisse: Vnde illi ipsi Chymiæ authores protestantur, quod qui librorum medio ad artis veritatem desideret, vix unquam ad eam perventurus sit, nempe propter librorum ambages & errores inextricabiles, ad quos declinandos aut evitandos, nemo primâ fronte discretus sit, nisi forté experientia longi temporis

indefessa & incessabilis ipsum post immensos labores exhaustos & sumptus interpositos haud exiguos circumspectum reddat & erudiat, eíque NATURÆ *gremium aperiat & ostendat, ex imperscrutabili Dei consilio : Et si verò causæ eorum obscuritatis sint valde probabiles, ne scilicet indignus omnino ad verticem collis secretissimi, nec dignus, nisi post multas vexationes prævias, ascendat, tamen hæ non sufficiunt ad omnem veritatem tenebris & erroribus etiam prædocilibus artis filiis involuendam & obscurandam; quibus ut remedium aliquod accommodatius inveniatur, ego, qui in Labyrintho hoc ipso diutius detentus fuerim, non ignorans, quo desiderio sperato & successu singula incepta & finita sint, quidve sub quibus montibus quæri aut reperiri possit, constitui* MONTES *omnes planetarum perreptare, pervestigare, ascendere, inque eorum mineras singulas profundissime descendere, omnibúsque*

ratione præditis ob oculos ponere, quid ex quibus & quomodo elici aut haberi possit, ne & ipsi, nisi omnino sint increduli aut omnium rerum rudes, eandem glaciem perfringere, aut errores errare opus habeant. Qui sane tractatus non (velut nauta ex tabula) otiosâ speculatione, quæ sæpe futilis est & phantastica, nec cum reipsa convenit, sed rerum, quæ hîc traduntur, experientiâ & usu profectus & deductus, si quisquam alius, Lectori utilissimus accidere poterit, ita ut vel Ariadnêi fili, vel Cynosuræ, vel Indicis trivialis instar in hoc studio & stadio longissimo, aut potius Labyrintho intricatissimo & Oceano immenso, non injuriâ haberi debeat. Hic enim quemcunque in montibus errantem & non agnoscentem (ut Arnoldus in novo Lum. cap. 1. conqueritur) materiam philosophicam, cum palàm, eodem teste, vendatur nimio precio, in modum Batti illius Indicis ad locum ubi Apis seu Bos Ægyptius tegatur, redu-

cet, nec minus Thesea per anfractus & multiplices viarum dolos ambiguum in adyta intima & penetralia artis mittet & remittet, aut vagum in fluctibus marinis, velut cynosura certa, ad fœlicem portum, diriget & sistet. Etiamsi verò non demonstret, quæ sit individua & infallibilis ejus materiæ species, (quod ab omni ratione alienum) tamen quæ non sit, & multa alia à nobis observata, quæ tyroni aliàs incredibilia & non sat explorata, proponit dilucidissime hac cautione, ne quis in multiplicia illa & frustranei laboris diverticula in initio incidat, aut si inciderit, quibus notis id sciat, ut mature pedem retrò vertat, alióque ingressus in hunc Labyrinthum quærat, quo gratißimum tandem exitum seu optatum finem lætus inveniat. Nam qui nescit quid quærit, nescit quoque quid reperiet, ac qui in principio errat, nunquam ad media, multò minus ad extrema pertinget, cum error errorem pariat

& multiplicet. Noſtro itaque labore, ut ſis cautus, Lector, inque eum & meipſum candidus, hoc fruere lubens abſque invidia, quæ ubi ſit, ut nec ſcriptorem obſcuritatis, ita nec lectorem detrectationis à vitio excuſat. Vale.

DE

DE MONTIBVS PLANETARVM SEPTEM.

TRACTATVS DIVISIO.

CORNELIUS TACITUS lib. Annalium 16. narrat historiā memorabilem & scitu dignissimam de Cecellio Basso, qui in somnijs nocturnis falsus de auro, in suis agris, ut credebat, antiquitus defosso, Neroni Principi immensos thesauros pollicitus sit, in hunc modum: Illusit dehinc Neroni fortuna per vanitatem ipsius expromisso Cecellii Bassi, qui origine Pœnus, mente turbidâ nocturnæ quietis imaginem ad spem haud dubiam retraxit: Vectúsque Romam, principis aditum emercatus, expromit repertum in

agro ſuo ſpecum altitudine immensâ, quô magna vis auri contineretur, non in formam pecuniæ, ſed rudi & antiquo pondere: Lateres quippe prægraves jacere à partibus parte alia columnis, quæ per tantum ævi occulta, augendis præſentibus bonis. Cæterum, ut conjectura demonſtrat, Didonem Pheniſſam Tyro profugam conditâ Carthagine, illas opes abdidiſſe, ne novus populus nimiâ pecunia laſciveret, aut Reges Numidarum & alii infenſi, cupidine auri ad bellum accenderentur. Igitur Nero non authoris, non ipſius negotii fide ſatis ſpectatâ, nec miſſis viſoribus, per quos noſceret, an vera aſſererentur, auget ultro rumorem, mittítque, qui velut partam prædam adveherent. Dantur triremes & dilectum navigium juvandæ feſtinationi, nec aliud per illos dies populus, credulitate prodentis, diverſa fama tulerat. Ac forte quinquennale ludicrum ſecundo luſtro celebrabatur, oratoribûsque, præcipua materia in laudem principis aſſumpta eſt: Non enim tãtùm ſolitas fruges, nec metallis confuſum aurum gigni, ſed nova ubertate provenire terras & obvias opes deferre deos,

quæque alia ſumma facundia nec minore adulatione ſervilia fingebant, ſecuri de facilitate credentis. Gliſcebat interim luxuria ſpe inani, conſumebanturque veteres opes, quaſi oblatis, quas multos per annos prodigeret: Quin & inde jam largiebatur: Et divitiarum expectatio inter cauſſas paupertatis publicæ erat. Nam Baſſus effoſſo agro ſuo latíſque circum arvis, dum hunc vel illum locum promiſſi ſpecus adſeverat, ſequuntúrque non modò milites, ſed populus agreſtium efficiendo operi aſſumptus, tandem poſita vecordia, non falſa ante ſomnia ſua ſéque tunc primum eluſum admirans pudorem & murum morte voluntaria effugit. Quidam vinctum ac mox dimiſſum tradidére, ademptis bonis in locum regiæ gazæ. *Hæc ille.* Tale quid in chymicis operibus indies contingere, nemo non animadvertit, in quibus ſi non mera ſomnia, tamen his ſimilia cogitata ſæpenumero ſpes immenſas cuique nimis credulo promittunt. Quicquid enim quiſquam vel ſemel animo præconceperit, ad id non difficile erit authorum dicta & opera applicare, miro quaſi modo concor-

dantia, quibus tamen effectus rei ſperatus minimè correſpondeat: Vnde permulti vel totam artem præpoſterè damnant vel in deſperationem ipſi incidunt, cum jacturam bonorum, ætatis, famæ, & patriæ paſſi ſint vel alios pati ſentiant. His malis omnibus, licet ex bona intentione & ſcriptorum & operantium originem ducentibus, ut aliquod Alexicacon, quoad poſſibile, ponamus, antequam Labyrinthum hunc chymicum penitus ingrediamur, de vera porta ſoliiciti eſſe debemus, quâ inventa, de progreſſu proſperiori, non eſt, quod dubitemus. Eſt autem hæc porta nihil aliud, quàm initium operis, hoc eſt, vera & una materia Philoſophorum omnium, de quâ verè dici poſſit; Dimidium eſſe plus toto, & dimidium facti, qui bene cœpit, habet. Nam qui ſumit, quod debet ſumere, jam ingreſſus eſt viam veritatis regiã, à qua ſe ſeduci non ſinet, etiamſi non parum nunc ad hæc, nunc ad illa diverticula ut excurrat, neceſſum ſit. Nulla autem econtra veritatis inveniendæ ſpes eſt illi, qui quid pro quo, imò naturæ & arti adverſum elaborare & ad ſuum nutum reducere

nititur. Hunc ad dehortandum, illum ad confirmandum ex THEBIS Ægyptiis Centiportis; propter magnitudinem nimis diffusè patentibus, ad Bœoticas illas seu Cadmeas, septem portarum nos conferemus, hoc est, ex ferè centenis materiis, quæ vel poterunt ad opus assumi, vel assumptæ sint unquam ab aliis licet frustra, septem considerabimus, nempe Metallicas, intérque illas delectum instituemus, proposito convenientem; atque sic tractatum hunc in totidem seu septem capita dividemus, quorum singulis cursum aliquem peculiarem, seu descensum in Montem minerum feracem, initio facto semper ab uno eorum in Labyrinthi chymici anfractuosos flexus productum absolvemus, non sine Ariadnes rationabilis adminiculo & filo, quo cuique non tam in manum, quàm mentem tradimus, eúmque Deo commendamus.

CAP. I.

De Monte Mercurij.

QVod antea, in præfatione, de bove Apollinea à Mercurio abacta & clam sub monte aliquo disposita retulimus, id in primis de materia Philosophica, ut dictum, intelligi debet. Hanc ut inquiramus, de monte ad montem ibimus singuláque loca & claustra perscrutabimur. Est autem rationabile, quod Mercurius hanc sub proprij nominis monte, tanquam arca, concluserit, quocirca hunc omnium primò rimabimur. Mercurius etsi metallum propriè non sit, quia nec malleabilitatem, aut extensionem sub malleo, nec cum aliis metallis permixtionem naturalem præ se ferat, tamen quia omnibus metallis, & præcipuè auro, ob naturæ similitudinem amicari videatur, ac plæráque eorum per artem influentem Mercurium reduci possint, non immerito à chymicis pro aqua minerali, ex qua metalla admixtione sulfuris vel fixi magis aut minus, vel non fixi, puri, vel impuri, congelata sint, habetur. Cujus

ſententiæ argumenta nec aſſerere nec infirmare hic noſtri eſt propoſiti, at ſaltem demonſtrare, quomodo ad artis uſum Mercurius adhibeatur, qui omnino triplex eſt, ut & aliorum metallorum ſequentium, nempe primo ad aurum, ſecundò ad Tincturam, tertiò ad Medicinam; Hoc eſt, nonnulli, qui Mercurio utuntur in chymicis operibus reſpiciunt eò, ut in aurum congeletur per ſe vel cum quibuſdam additamentis: Nonnulli, ut inde Tinctura ſeu lapis philoſophicus conficiatur, per ſe vel cum aliis: Quidam, ut ad medicinam ſolum corporis humani uſurpetur. De quibus ſingulis hoc primò capite ſuo ordine dicturi ſumus, ut proſpiciatur, quid tandem ex Mercurio fieri poſſit, ad quam rem ſit utilis aut non, & quid de eo ſperandum. Philoſophi quando loquuntur de Mercurio, non ſemper intelligunt hunc vulgo cognitum, fluentem, crudum & aqueum, ſed ſæpiſſimè ſuum illum Philoſophicum, de quo inquiſitio hæc noſtra inſtituta eſt. Hunc nominant omnium rerum nominibus ne agnoſcatur & ex omnibus rebus educti aſſerunt, eandem ob cauſſam: qui tamen ſemel cognitus,

operarium non sua spe frustratur : De hoc dicitur ; Est in Mercurio quicquid quærunt sapientes : Et Mercurius novies sublimatus est totius Magisterii finis.

De I. usu Mercurij ad aurum , in quod coagulandus præsumitur.

Aurum , in quod Mercurius communis seu vulgaris congelari à quibusdam desideratur , cum sit omnium metallorum perfectissimum , summus apex , & quasi terminus , ad quem per naturam pleraque eorum transeunt aut artificio deducenda sunt , ideò hic ejus natura, quoad huic proposito sufficiat , definienda & ex suis proprietatibus tam essentialibus , quàm accidentalibus circumscribenda est. Geber in summa perfecti ejus duplicem definitionem posuit , quarum prima est parte tertia, cap. 32. hujusmodi : *Aurum est corpus metallicum , citrinum , ponderosum , mutum, fulgidum , æqualiter in ventre terræ digestum , aquâ minerali diutißimè lavatum, sub malleo extensibile , fusibile , examinationem Cineritij & cementi tolerans ,* secunda definitio est ibidem lib. 2. cap. 5.

Est igitur sol creatus ex subtilissima substantia argenti vivi & clarissima fixura, & ex substantia pauca sulfuris mundi & puræ rubedinis, fixi, clari & à natura sua mutati, tingentis illam. Ex quibus constat, aurum totum esse Mercurialem substantiam, in qua sit mixtio omnium elementorum perfectissima & juxta qualitates eorum æquata. An jam ex Mercurio coagulato talis mixtura fieri possit, & quomodo, disquirendum venit. Est autem Mercurius substantia frigida & humida, ideoque fluens, non æquata in elementorum qualitatibus, volatilis tota in igne & evanescens, licet non in partes compositi resolvatur, sed omnis ascendat, hoc est, terra cum aqua, aëre & igne, & nullum elementum facilè ab alio segregetur. Auri quidem ponderositatem, fulgorem & homogeneitatem in se habet, sed in aliis proprietatibus ab eo deficit, nempe in citrinitate, malleabilitate, ignibilitate, duratione in igne & auri examinibus, ac demum in æquatione qualitatum omnium. Videamus primò, an aurum naturaliter nonnunquã ex Mercurio coagulato proveniat aut nascatur: si hoc, fortè quoque possibile esset, id inde provenire per ar-

tem: si non, de coagulatione hujus, ut non naturali, cogitandum non est. Duplici autem modo invenitur talis Mercurius, uno extra suam mineram in fossa subterranea collectus & currens, vel circa superficiem terræ in herbis aut aliis retinaculis aut cavitatibus, quorsum, versus inferiora scilicet, suo pondere defluxit, versus superiora per distillationem in fumi specie ascendit; altero in sua minera seu cinabari nativâ, ex qua per ignis vim distillatione elicitur. Sunt, qui dicunt, quemlibet Mercurium aliquid auri in se continere, ideóque mirantur id non separari in illis locis, ubi invenitur Mercurius. Verùm fides sit penes suos authores: Ego tale quid neque experimento proprio, neque lectione ex aliis cognovi: si de Mercurio in minera sua adhuc manente intelligi volunt, aliquid forsan dicunt, si de Mercurio extra mineram existente & venali, aurum adscititium ipsi videtur. Nam & in fossis subterraneis & fluviis, ubi ille Mercurius eâ formâ colligitur, auri tènuissimas particulas in se imbibere solet & potest. Cinabaris illa nativa absque dubio nihil perfecti metalli in se conti-

net: Hæc invenitur interdum eodem colore & figura, qua argenti vena ſanguinea (*Rothguldig*) dicta apparet, ſed nihilominus ex igne evolat & argenti vivi naturam oſtendit: Idem ſentiendum de eo Mercurio, qui extra mineram ſuam collectus invenitur, quod aurum naturaliter in ſe minimè contineat, ſed permixtione ſuperveniente: Non tamen interim negamus, Mercurium in aurum à natura ſuccedente tempore, coagulari, nempe intermediis metallis imperfectis. Vt enim ab extremo ad extremum non datur tranſitus, niſi per ſuum medium, tam ſecundùm naturam, quàm artem, ita nec Mercurius coagulabitur in aurum, niſi tranſeat per metalla auro imperfectiora: Nam in natura metallica Mercurius & aurum longiſſimo intervallo, & tanquam revera extrema duo à ſe invicem diſtant; Et metalla imperfecta vel huic, vel illi magis appropinquant, tanquam intermedia inter utrumque. Quis inficias ibit, aurum ex argento peti, argentum ex plumbo? Quis non videt affinitatem plumbi & Mercurij non admodum remotam, adeò ut aliquando experimentum viderim cum ar- *Experimentum.*

gento vivo per fumum plumbi coagulato, quod cemento ex tegulis antiquis & ſcoria ferri in tigillo ſtrato ſuper ſtratum facto, & per tres horas in igne gradatim aucto retentum in plumbeam, vel omnino ei ſimilem, tranſierit. Vnde nonnulli promittunt quoque lapidificam vim coagulantem argentum vivum in plumbum, quod an præſtare poſſint, ipſi viderint, mihi eo non ſit veriſimile. Mercurius itaque, ſi à natura in plumbum, plumbum in argentum, argentum in aurum mutetur, hac ratione ex Mercurio ſit aurum, ſed longiſſimo tempore, fortè mille annorum, intercedente. Quo dato, conſideremus modum hujus mutationis: Mercurius cùm ſit fumoſa ſubſtantia, ut frigida & humida, non coagulatur à natura, niſi à ſulfure, quod eſt valdè calidum & ſiccum. Hæ duæ ſubſtantiæ generantur ex mixtione elementorum in viſceribus terræ, ſingulæ primo per ſe ex Dei ſingulari providentia: Mercurius ex aqua ita mixta cum terra & proportionata, ut hæc illam non deſerat, &ècontrà; ſed ſi calor accedat, & aqua ejus urgeatur, ut rareſcat in aërem, ipſa quoque terra unà tranſeat in aërem ſeu fumum, hoc eſt,

non ſeparetur aut in fundo relinquatur ab illa: ſi iterum frigus vincat, aut loci anguſtia cogat, ut ex fumo aërio iterum fiat aqua per condenſationem, eadem elementa indiviſa permanent: Hinc fit, ut ſuperficiem tranſcurrat & non humectet, quod eſt manifeſtum ſignum ejus humiditatis aqueæ, non tamen ſeparabilis à terra ſua: In ſulfure ſimiliter ita elementa ſunt commixta, ut non facilè ab invicem ſegregentur, in quo tamen prædominantur calida & ſicca. Vnde ſulfur poſitum ad ignem validum totum aſcendit in fumi ſpeciem, relictis terreſtreitatibus, & poſt coagulatur iterum in ſulphur, quod frigore accedente ſit friabile & durum. Non autem ignoro, ſulfuris oleum factum per campanam, ut vocant, ſeu alembicum, eſſe liquidum & non durum, nec idem ſulfur, quod prius, in fundo relictis partibus quibuſdam, quæ dant duritiem: Ac conſidero hic, quomodo fiat ſulfur commune ex ſuis mineris, nempe per uſtionem & ignis incenſionem inferius, ſuperjectis mineris ſulfureis, ac per ſtrangulationem ſeu mortificationem ſuperius (ut fiunt carbones ex lignis) tum fumi

ſulfurei aſcendentes per contiguitatem mineratum in ſuperficie ſumma frigore coagulantur in ſulfur liquidum, quod depuratur poſtea per diſtillationem in vaſis retortis: Hoc modo id fieri vidi Goſlariæ in Saxonia ex mineris æris & plumbi (ex monte Rammo petitis) valde ſulfureis. Sed aliter id fit jam Snebergæ & non procul à Geir in ſylva, nempe ex minera ſulfurea nil metallici continente, niſi forte quid exiguum (quod non reſpicitur) dante ſimul ſulfur, arſenicum, vitriolum, ocram ſeu flavum & rubrum (*Bergrodt*) colorem dictum: ſulfur itaque cum in ſuis partibus quaſi inſeparabile maneat, aſcendens calore ſubterraneo à centro ad circumferentiam, hoc eſt, à magis interioribus terræ partibus verſus ſuperficiei magis propinquas; ac ſimiliter argentum vivum eodem modo aſcendens, vtrumque in fumi ſpecie ſeu aëria forma, complexantur ſe invicem, veluti mas & fœmina, donec in cavitatem quandam ſaxoſam, ſuperius tectam incidant, in qua hi duo fumi coacervati aut cumulati ſemper nouis aſcendentibus, vel noctis ſuperveniente frigore

alióve accidente, vel ſuâ copiâ coagulantur in maſſam duram & metallicam, quæ poſtea pro minera plumbi agnoſcitur & eruitur. Quòd ſi verò alia atque alia fuerit proportio horum duorum fumorum, ac calor differens, locúsque, qui locatum continet & appropriat ſibi, aliquá qualitate imbutus hinc varia genera minerarum metallicarum oriuntur, de quibus hic nihil addimus. Sufficit n. ſaltem demonſtraſſe rudi Minerva, quomodo ex Mercurio illo liquido & fumoſo, necnon ex ſulfure illo calidiſsimo & igneo, in terræ viſceribus generentur metalla imperfecta, in primis plumbum & ſtanum, tanquam minus cocta in ſuis mineris. An verò mox quaſi è veſtigio, quam primùm hi duo fumi ſe invicem complexi, ſint metallum imperfectum, ut pote plumbum, de eo dubitari poteſt; an verò longiori tempore, vt hoc fiant, maturentur; Hæc etſi ſine arcana naturæ opera, quæ mirabiliter operatur ſupra hnmanæ mentis captum, in ſingulis aliis, utpote hominis formatione in utero, cæterorumque animalium & vegetabilium, tamen dicam, quid ſentiam, experientia tum propria, tum aliorum ductus: Vt

conceptio hominis dicitur fieri in momento,& sic omnis generatio, seu introductio formæ novæ in materiam, sic cogitandum est,hanc fieri metallorũ transmutationem secundum naturam. Hinc constat, quamprimum hi duo fumi sint conjuncti & coagulati, ut dictũ, speciem aliquam metallicam licet crudam,repręsentent.Qua propter nunquam contigit, quod metallarii, qui scrutantur metalla, fossores,inciderint in substantiam aliquã compositam,quę esset sulfur & argentum vivum simul, necdum tamen metallum, hoc est, plumbum aut stannum: Quo argumento quidam ineptè demonstrare conantur, argentum vivum & sulfur non esse principia metallorum, quia nunquam simul inventa sint in unis fodinis, nec substantia aliqua media inter metallum & horum mixturam: Verùm illi ipsi hoc modo raciocinantes falluntur & à seipsis, si animadvertant, refutantur: si enim vel in eodem die & hora, qua conjunctio horum fumorum contingit, introductio fiat novæ formæ metallicæ, sive opus sit integro anno aut amplius, perinde est; quemadmodum referunt de homine, quod primis septem

tem diebus formetur Embryonis ſpecies ex ſemine, ac ſequenti tempore augmentetur; Attamen veriſimile eſt, quod hoc de mutatione ſenſibili, quatenus diſcerni poſſit à nobis, intelligendum ſit; Cum axiomata hæc phyſica maneant inconcuſſa; Nullam rem poſſe habere duas vel plures formas phyſicas ſimul, ſed ſaltem unam; Et, Nunquam eſſe abſque forma, Et, ſubſtantiam ſeu eſſentiam non recipere magis & minus; Et, Generationem ſeu introductionem formæ fieri in momento, quæ omnia ſunt unius generis & intentionis: Nihilominus ſi demus mutationem hanc fieri in tempore, quis noſtrum hoc intermedium tempus animadvertere potuit, cū fortè in metallicas has mineras poſt centenos aliquot annos ab eorum primâ mixtione incidamus. Non enim ita ſe res habet cum ipſis, ut cum animalibus & vegetabilibus, quæ apud nos ſunt in promptu: Vnde non mirandum, ſi hæc ignorentur tanquam remota & abſcondita, cùm nunquam obſtetricis munere in horum ortu homo fungatur, ſed natura hæc ut arcana, ex ſeſe abſque hominis interventu producat: ſi elephas, camelus, & multa alia

animalia, tam ſecretè coëunt intèr ſe, ut rariſſimè homo id videat arbiter, quid dicemus de his fumis ſubterraneis. Elephas ducentos perdurat annos & 60. juventutem conſervat: ut ſcribunt: Vnde quis hominum ejus ortui & ſenectuti ſimul vnquam adfuit; Annon permulti æſtimarunt elephantem decem integros annos uterum gerere, cum tamen experientia aliorum convincat, ſaltem biennium; ſi hoc in animalibus, quæ ſunt homini ſubjecta & præſentia, quid dicemus fieri in illis ſubterraneis occultis, longioris ætatis, fortioris mixtionis & ſubtilioris eſſentiæ individuis; Quam primum itaque horum fumorum mutua complexio facta eſt, præſupponimus eſſe metalli imperfecti mineram, exempli gratiâ, plumbi in quo tamen eodem tempore Embryo perfectionis, hoc eſt, argenti, apparet: Nam nullum plumbum in minera invenitur omnino abſque argento, ſive in parva ſeu magna quantitate: Scimus quædam plumbi genera tantillum continere, ut pro nullo, quo ad ſenſum, habeatur, ſed revera ſemper aliquid abſcondunt: Villacenſe, quo in Germania plærunque ad probationem minerarum

per cupellum utuntur, tanquam nihil argenti habeat, æstimatur, sed quo ad sensum intelligendo, non ad rei naturam ac rationem: si enim ejus plumbi viginti cèntenarii in pondere (vt mihi pro certo ab aliis probatoribus relatum est) contineant saltem unam semiunciam seu lotonem argenti puri, tum drachma una istius plumbi (que plerúmque refert centenarium decimasticum) quantum habebit argenti? Certe hoc quantum ad sensum pro nullo reputatur; quantum ad rationem, pro aliqua tamen quantitate, licet exigua. Nam si 256000. drachmæ, (hoc est, 1536000. grana) plumbi dant 240. grana, (hoc est semiunciam) argenti puri, tum una drachma (seu 60. grana) plumbi, dabit aliquid, sed nec sensibile nec notabile: nempe 64000. grana plumbi, habent unum granum argenti, aut vice versa, drachma vna (seu 60. grana) plumbi habet circiter millesimam partem unius grani argenti, seu unum granum plumbi habet 64000. partem grani argenti: Ex quibus convincitur, perfecta ex imperfectis à natura sensim educi, ut ex eruca papilio, ex verme repente insectum

volans, nova quâdam assumptâ figurâ non quidem de novo generatur, sed quasi perficitur. Dum enim sulfur illud calidum & siccum agit in argentum vivum, frigidum & humidum sibi vaporabiliter commixtum, calore subterraneo incitatum & motum, semper ejus humiditatis & frigiditatis exiguum quid vincit & sibi assimilat, hoc est, aliquantulum caliditatis & siccitatis in Mercurium introducit, quæ duæ qualitates, ut agentes, cum illis, ut patientibus junctæ æquationem faciunt metalli, quæ est argento propria. Hinc quando plumbi minera ignibus fortibus exponitur, confluit in massam plumbeam, quæ habet in se fortè mille partes frigiditatis & humiditatis respectu argenti vivi, & tantundem respectu sulphuris illi admixti, sed in ipso argento vivo ab hoc sulfure longiori tempore duæ vel tres partes aut plures caliditatis & siccitatis factæ sunt. Vnde probatione factâ per cineritium, eliciuntur hæ duæ vel tres partes in Mercurio calidæ & siccæ, quæ totidem de frigidis & humidis secum assumunt, & per consequens granum argenti ostendunt. Quicquid de plumbo hic dicitur,

ſimiliter de aliis intelligendum eſt imperfectis, quamvis non à ſtanno & ferro ita ſeparetur illud granum, veluti à plumbo & ære. Ex hactenus dictis patet, quomodo argentum vivum in imperfecta, imperfecta in perfecta tranſeant: ſi itaque coagulandum ſit argentum vivum ab arte, neceſſum eſt, ut id fiat ad imitationem naturæ: Verum in his naturam imitari non poſſumus, quæ operatur longiſſimo tempore in ſuis vaſis occultis, medio ſulfuris admixti certa qualitate & quantitate, calore moderato & conueniente. Quæ omnia cùm ab arte fieri nequeant, patet Mercurium nullo modo in aurum coagulari poſſe ab arte; Nec per ſe abſque additione, quia natura ita non procedit, ſed cum admixto ſulfure, nec cum hoc, propter cauſas jam dictas. Nullus itaque hoc ſibi præſumat, cùm verum aurum & naturale hac ratione neutiquam valeat producere, ſed maſſam forte aliquam, quæ in prædicamento ſubſtantiæ aut curâ naturæ locum non inveniat. Deerunt enim ejuſmodi coagulato Mercurio antea dictæ proprietates auri & vera eſſentia, ideóque vt pictum aliqua carbone vel cre-

ta facta differt à vivo homine, cujus est imago, sic hoc aurum sophisticum, aut hæc massa ex Mercurio coagulata differt ab auro naturali & vero. Quæ hactenus dicta sunt, quemlibet rationalem ab innumeris erroribus, qui fiunt circa Mercurium in aurum coagulandum, si modo rationi & monitis sit obsequens, præcavere ac vendicare possunt. Nunc videbimus & percurremus, quid factum fuerit & inuentum ab illis, qui Mercurium ita in aurum coagulare præsumpserunt: Primò omnium sese offert Mercurius cum fumo plumbi congelatus, qui omnibus chymistis ferè notus est, & ab aliquibus in magno habetur precio, quasi sit non fallax rudimentum & indicium ad perfectam illam coagulationem præstandam. Operatio vulgatior est, quàm ut multis tradi debeat: Plumbum liquefit in olla, cui ab igne remoto, cum jam congelascere incipit, cum lapide quodam rotundo imprimitur fossa, in quam (concreto plumbo) argentum vivum infunditur, quod mox in massam quandam friabilem & albam congelatur. De hac aliqui referunt, quod possint eam reddere malleabilem & tin-

1. Mercurii coagulatio à fumo plumbi.

ctam citrino colore: verùm nugantur, & quod in phantasia conceperunt, re autem nunquam præstiterunt, quasi præstitum sibi aliisque persuadere conentur. Nonnulli, ut antea monui, cum hac massa ita coagulata procedunt, ut huic minor aliqua quantitas Mercurii non coagulati addatur & in vase administrato calore arenæ vel cineris coaguletur in massam consimilem priori; Vnde affirmant posse fieri lapidem plumbificum ex argento vivo, hoc coagulantem in plumbum perpetua congelatione: At hæc licet absque utilitate sint, ideóque nulli, qui lucrum quærat, tentanda, tamen dicta videntur, ut possibilitas & modus artis demonstretur, qua ratione & hypotheses seu paradoxa, minimè cum re, quam declarant, convenientia, tanquam vera conceduntur. Argentum enim vivum illud fumo plumbi coagulatum non fit plumbum naturale, nec aspectu, nec alia quacunque proprietate, nisi illi admisceatur, quid de eo per fusionem in igne, sed manet argentum vivum, ut anteà, demptâ liquiditate currente, ejúsque vice accedente friabilitate, malleum non

2. Ex Mercurio plũbi sicut lapis quorundam.

admittente: In igne abſque dubio aſcendet, ut prius, & in priſtinam fumoſam, deinde aqueam ponderoſam ſubſtantiam (quamvis id non expertus ſim) redibit, eâdem volatilitate circumſcriptum: ſi igitur eſt argentum vivum, quomodo in plumbum ſui ſimile coagulabit? Imò nec hoc coagulabit, ut opinor, ſed ab eo ad liquiditatem potius reducetur: Invanum itaque ejuſmodi eſſet labor, cum nec pro ludrica nec ſeria re correſpondeat intentioni. Verùm alii animadvertentes à plumbo ſulfur vaporoſum emiſſum hujus coagulationis cauſam exiſtere, varias ingreſſi ſunt vias, ut idem vel cum plumbo, vel cum ſulfure coagularent, quorum quoque operatio cùm naturæ ſit adverſa, ſub fine fruſtrata eſt: ſulfur, ut dictum, in mineris coagulat ſuum argentum vivum, cui naturaliter admixtum eſt, in imperfecta, & hæc in argentum & aurum: Vnde ſtulti ſunt, qui ad hanc operationem præſtandam non potiùs imperfecta ipſa aſſumant, quam argentum vivum adeo crudum, humidum & frigidum, in quod à natura nullæ qualitates calidæ & ſiccæ (de elementis non loquor latentibus

3. Eiuſdem coagulatio cum aliis.

ſub prædominantibus) introductæ ſunt. Quis enim niſi inſanus ex galo & gallina fœmina extrahat & cõjungat; ut ex iis faciat ovum, ex ovo producat pullũ, cum ejuſmodi ova habeat à natura generata. Idem ſtatuendum de Mercurio in metalla imperfecta coagulando,& poſt imperfecta cum imperfecta naturalia habeantur in copia, quæ ignem nunquam attigerint: Ergo horum omnium intentio eſt phantaſtica, quicquid conceperint de Mercurio, quod ſit aurum, ſi ſit coagulatum; tinctum & fixum: Nam hoc opus hic labor eſt, non ſolùm efficere coagulatum, tinctum & fixum, ſed & ut correſpondeat in aliis proprietatibus auri, quæ antea relatæ fuerunt, quod eſt impoſſibile. Ne quis verò exiſtimet, me intelligere hic omnino argenti vivi coagulationem eſſe impoſſibilem quocunque modo, cum ſciamus & notum ſit,per tincturę aurificę additionem in dimidia horâ operationem perfici; Verùm quod hęc tinctura ſeu forma auri non ſit in ipſo argento vivo, niſi forte in potẽtia remotiſſima, quam inde nemo educere poterit, ita ut materia & forma, hoc eſt, patiens & agens, argenti vivi pars maneat ſi-

Demonſtratio vanitatis multorum.

mul, illæſa alterutra: Nam demus, quod argentum vivum fiat per artem abſque corroſivis aut peregrinis additis calidum & ſiccum, at interim ubi manebunt partes ejus humidæ & frigidæ, quæ debent in quantitate elementorum longè excedere quantitatem calidorum & ſiccorum, in quantitate verò qualitatum eorundem æquare: ſic argentum vivum totum vel manet humidum & frigidum, ut priùs, & non erit aurum, vel mutabitur per artem in calidum & ſiccum, pereunte ferè omni humiditate & frigiditate ejus, & neque ſic aurum, ſed ſubſtantia aliqua intractabilis ad vitrum vel terram potius accedens, quam aurum. Quæ qualitates humidæ & frigidæ. nec non calidæ & ſiccæ, ſi aurum fiat à natura ex argento vivo mediis imperfectis, non deſtruuntur, ſed æquantur: Ita quoque contingit ſi tinctura aurifica, quæ calida eſt & ſicca in ſubjecto humido argento vivo addatur, ut illud æquet & coagulet in aurum: Eſt itaque Mercurii coagulatio in aurum poſſibilis per naturam & artem, par naturam, via metallorum imperfectorum; per artem, via tincturæ perfectæ: At præter has

vias omnino impoſſibilis. Præterea qui cinnabarim factitiam illam primitus fecerunt, Mercurium in aurum medio ſulfuris coagulare conati ſunt: Hinc Theophraſtus ille genuinus Ariſtotelis diſcipulus (non ille Bombaſtus) ſcribit, quod cinnabaris in Epheſo fiat arte κατ᾽ ἐργασίαν, cum in colchis & Hyberia naſcatur ſponte natura αὐτοφυές. Et memorat Calliam quendam feciſſe cinnabarim, cum ſe aurum facere præſumeret, quod magis credibile eſt, quàm vice verſa, quòd pharmacarius quidem, ut narrant, cum cinnabarim facere tentaret, aurũ confecerit: Cum enim aurum ex argento vivo & ſulfure fieri naturaliter dicatur, inde hujus naturalis compoſitionis imitatores videri voluerunt, qui Mercurium & ſulfur cõmunia conjunxerunt: & ad ignem ſublimando in cinnabarim, non in aurum, coxerunt: Verùm falſi ſunt in eo, quod ſulfur illud ſumpſerunt, à quo auri ſubſtantia eſt alieniſſima, nec quicquam in ſeſe poſſidet, quod dum manet in metallis, ea manent imperfecta, dum ſeparatum eſt, in perfecta migrant. Natura quidem medio illius ſulfuris, ut ante traditũ, aurum generavit, tanquam alicujus

Ex Mercurio cinnabaris factitia pro auro.

instrumenti adminiculo, quod operatione perfecta, ab opere suo omnino segregavit, quemadmodum faber aut mechanicus utitur malleo, igne vel aqua pro instrumentis & mediis, quæ omnia non manent apud res arte factas: Aurum omnino expers est sulfuris cõmunis, & ejus loco aliud sulfur obtinet nempe metallicum ex argenti vivi substantia productum, quod homogeneum illi sit, nec extraneum, à quo sulfur commune longissimo intervallo distat: Hoc enim comburit & ipsum est combustibile, illud neutiquam: Hoc nigredinem, imperfectionem & interitum metallorum causatur, illud citrinitatem, perfectionem & in igni constantiam: Vnde Disdiapason, quod ajunt, ab invicem hæc duo sulfura differunt. Cum itaque cinnabaris factitia componatur ex argento vivo & sulfure communibus, nihil cum auro habet commercii, nec cum auri sulfure aut tinctura, sed quando igni validiori adjungetur, facillimè separabuntur eius partes, nempe ut argentum vivum fumi instar abeat & in suam naturam redeat, sulfur verò comburatur, terrestribus quibusdam fæcibus reli-

ctis, quæ si urgeantur igne, in vitrum abeant. Nonnulli considerantes hanc sulfuris combustibilis & comburentis naturam, ab eo abstinent in coagulando Mercurio; & metallico aliquo sulfure, ut existimant utuntur, aut ex salibus aut vegetabilibus diversis petito: Marti vident Mercurium non adhærere, propter ejus sulfuris fixi aut terrestris naturæ abundantiam, & argenti vivi paucitatem, ideóque sumunt aut ipsum aurum, aut argentum, aut cuprum, cúmque his, quia fixa sunt, ignibilia & fusibilia corpora arbitrantur sese Mercurium fixum, ignibilem & fusibilem effecturos: Cum auro, quod habet in se sulfur fixum & rubrum, amalgamatione Mercurium permiscent & coquunt, opinantes hunc ab illo vim aliquam congelativam accepturum, & ita in aurum congelatum iri; quemadmodum fèrmenti una pars plures partes de massa eadem, nondum acida facta fermentare & acidam reddere potest. Verùm falluntur suo judicio & spe, quia igne lento aurum & Mercurius non moventur, & singula manent in sua natura, forti, hic ab illo avolat, mediocri, longi temporis, Mer-

5. Mercurii coagulatio cum sulfure metallico.

curius exiccatur in pulverem rubrum, inutilem, qui nihil cum auro vel tinctura auri commune habet; In medicina corporis humani solùm valent, si absque corrosivis sit factus, de quo post: Hæc via innumeros artifices, ut Labyrinthi error frequentissimus, diutissimè detinuit & vexavit. Causa hujus erroris ita perspicitur: sulfur in auro existens est minima pars ejus, quæ si in composito maneat, ipsi dat essentiam auri simpliciter, non autem se propagare potest, aut per commixtionem compositi cum argento vivo id perficere in aurum, uti nec vinum (quod omnem essentiam habet à spiritu suo) aquæ commixtum, illam transmutat in vinum, sed ab aqua potius adulteratur & inficitur; & à vini homogenea natura redditur semotius & alienius. Nec verò quisquam imaginetur vim aliquam traducem seu propagantem sese in infinitum inesse auro, qualis est in animantibus & vegetabilibus, quæ si inesset, non tamen in actum deduci posset, nisi in sua propria matrice seu natura, quæ si esset argentum vivum apud naturam, tum hoc cum auro conjuctum in minoris vel fluviis ab eo

transſmutaretur. Et ſic aurum ſibi infinitam ſobolem generaret ex argento vivo, quod erroneum eſt non ſolùm, ſed & ſtultum cogitare, unde non opus habebis ulteriori declaratione: Quicquid cum fermento conjungitur, ſi ſit ſimilis ſubſtantiæ, fit fermentum, quicquid in ſalinas incidit, dicitur ſal fieri, quicquid in aquas lapidificantes, lapis, ſed ita non eſt cum auro, ut quicquid cum eo conjungatur, fiat aurum. Eſt enim aurum quaſi ſummum naturæ metallicæ miraculum, & omnis mixtionis naturalis, quo ad fortem compoſitionem, apex, à quo Mercurius vulgi, tanquam extremum ab extremo, longiſſimè diſtat: ſi gramen cum carne bubula coquatur, non illud in hanc tranſit, quamvis bos gramine potius accreverit & paſtus ſit naturaliter; Cauſa eſt, quia ars in his naturam imitari non poteſt, multò minùs mille modis ſuperare. Quomodo enim una ſimplex coctio artis gramen verteret in carnes bovis cum natura in bove viva tantas mutationes requirat, antequam ex gramine fiat caro bubula? Ita cogitandum eſt de auro: Quomodo homo per artem poſſit facere

id ex Mercurio coagulato per mixtionem & coctionem cum eo, cum natura tantum tempus, tanta vasa, tantas transmutationes, tantáque media, antequam ex Mercurio faciat aurum per imperfecta, ut dictum eundo, expetat & necessaria habeat? Quicquid de auro hic statuitur, idem de argento intelligendum venit: Si itaque nec sulfur auri, nec argenti vim habeat coagulativam Mercurio communicabilem, quo hic in aurum mutetur, quid existimabimus de ære, ferro, stanno aut plumbo? quæ singula si potentiam haberent sibi assimilandi Mercurium per commixtionem, non tamen in aliam naturam, quam sibi propriam, multò minùs in auream, dominium exercerent. At nec in propriam illa Mercurium promovere possunt, cùm horum mixtio naturalis arti sit omnino impossibilis & inimitabilis, quicquid conetur, inconsideratus

6. *Per vasa metallica.* operarius. Frustrà itaque vasa cuprea, ferrea: aurea vel argentea ad Mercurii coagulationem assumuntur, utpote à natura aliena & abhorrentia, sic & limaturæ, laminæ, folia & solutiones metallorum per amalgamationes, liquefa-

ctiones,

ctiones, aquas fortes, regias, acetosas vel alias ejusmodi, metallicas, vel non, cùm in via naturæ locum non inveniant. Quid jam de vegetabilibus aut animalium partibus dicemus ad metallicam substantiam prorsus inutilibus & ineptis? Coagulent hæc omnia vel singula Mercurium, ut possunt, nihil hoc ad aurum. Non enim introducent in Mercurium caliditatem & siccitatem (humiditate & frigiditate illius illæsis) tantam & talem, quæ requiritur ad ejus æquationem. Vnde nec eum coagulabunt in aurum, quod proprium est solius tincturæ aurificæ, quæ non latet alibi, quàm in naturali suo subjecto solo & unico. Idem sentiendum de salibus, quæ quasi intermedia sunt inter vegetabilem & mineralem naturam, prout est sal tartari, nitri, commune, vegetabilium & alia mineralia ac semimetalla. In quibus cùm vestigia quædam & quasi semina metallorum appareant, fortè ad tincturam inde eliciendam & Mercurio conjungendam: laborare quis posset, de quibus nunc dicturi sumus, non ad Mercurium con-

gelandum in aurum.

De II. usu Mercurij ad tincturam, in quam reduci tentatur.

Multi ex chymiæ operam impendentibus eò usque cogitationes suas extendunt, quod sciant, tincturam esse quærendam in spiritibus, & præ reliquis in Mercurio; In spiritibus ideò, quia debeat esse spiritualis, ut penetrare possit corpora etiam metallorum solida, inque illorum poros sese insinuare, ad segregandum sulfur innatum primæ originis. Corpus enim ita non ingreditur corpus, sed illi saltem admiscetur in contiguitate, non continuitate, prout spiritus, cujus solius est permeare densa & alterare sibi admixta; In Mercurio, quia tota ars Hermetica circa Hermem, hoc est, Mercurium versetur, in quo omne situm sit, atque ipsum aurum nil nisi Mercurius habeatur: Et quidem hi cùm credant Mercurii in aurum coagulationem non possibilem, eum in tincturam, & millies quid auro perfectius

evehere conantur per artem : Contra quam intentionem generalem nos antea in Cœlidonia noſtra argumenta non parvi momenti produximus , quæ non paucis à conatibus fruſtraneis , ne ſeſe in hunc Labyrinthum chymicum ſponte ſua præcipitent , dehortari poſſunt, quibus verò , illis non perſpectis , placeat nihilominùs experimentari , quid ratio poſſit , quídve ars aut natura valeat , his hoc tractatu conſultum volumus. Mercurius abſque ulla additione in vaſis ſupra lenem ignem retentus longiſſimo tempore , vix decem annorum, à ſua natura mutabitur , hoc eſt , ſi non loco moveatur in tepido calore , ſi forti , ut aſcendat , vel exitum invenit & avolat , vel in aquam redit , & ſua gravitate iterùm deſcendit , & mox aſcendit , ut prius. Atque hac ratione fortè annuo ſpatio & amplius , reciprocatione facta in pulverem tandem rubeum abibit , qui ut nec aurum eſt, ita nec tinctura ejus , ſed vel in Mercurium vivum album reducibilis fortiſſimo igne , vel in vitrum. Idem contigit , ſi conjungatur cum aliis cor-

1. Mercurius ſolo igne ad tincturam coagulandus.

2. Mercurius additis corpo-

ribus metallicis in tincturam coagulandus. poribus ſiccis & terreſtribus, metallicis, ſive non metallicis: ſi cum auro & argento, ut dictum, nulla inde tinctura proveniet, uti nec aurum, ſed Turbit aut præcipitatus: ſic nec, ſi cum aliis metallis aut eorum mineris fixatis præcipitetur aut coaguletur, tinctura inde ſperanda eſt: Quia vel manet in ſua volatili & alba natura nil mutata intrinſecus, ſed ſaltem extrinſecus ad aſpectum, vel ſi ab hac violentia quadam ſeducatur, in terram inutilem & mortuum abit; idque vel fortiſſimo vaſe & igne, vel longiſſimo tempore. Aqua autem volatilis & terra immobilis, in quæ duo elementa Mercurius, tanquam Protheus aliquis ſe ſemper tranſmutat, non ſunt de proprietate eſſentiali tincturæ: At è contrario, ſi aqua illa ſit non volatilis & tincta, terráque illa mobilis tingens; tum erit oleum illud incombuſtibile & ſal fuſibile, quo habito laudandus ſit Deus. Quocirca alii hanc

5. *Mercurius ſublimatus vulgi venenum.* Mercurii inconſtantiam animadvertentes longâ experientia edocti, voluerunt illum mortificare vel trucidare cum aliis corroſivis acutis & adſtringentibus mi-

neralibus, aut aquis ſuccisve ex iis elicitis. Quidam miſcuerunt eum ſali petræ & vitriolo, quidam aluminibus diverſis, & inde diſtillarunt per alembicum primò aquam, poſtea Mercurium; quem novis deinde his ſimilibus materiis junxerunt, iterúmque diſtillarunt, ídque toties donec à ſua natura mutatus aſcenderet, vel in fundo maneret: túmque hanc belluam optimè trucidatam putârunt. Verùm pro tinctura ſaluberrima venenum teterrimum invenerunt, cum ſuis authoribus ex rebus humanis relegandum omnino: quantum mali ex hoc invento exortum ſit, dici vix poteſt: Nihilominus ad uſus humanos multiplices, utpote aurifabrorum, coſmeticam, medicinam & chirurgiam tandem adhibitus eſt. Alii ex iiſdem ſalibus aquas diſtillarunt, quas fortes vocant, cum quibus Mercurium ſæpius diſtillarunt, abſtrahendo & refundendo, donec hinc pulvis rubeus, qui præcipitatus propriè nominatur, exortus eſt: Hic licet ſit rubeus aut citrinus, tamen tinctura non eſt aurifica, à qua diſtat longiſsimè, quia redit in priſtinam naturam volatilem

4. *Mercurius præcipitatus vulgi.*

& albam, nec mutat, sed mutatur: non est calidus & siccus, retenta humiditate & frigiditate, sed aut his aut illis qualitatibus præpollet aut spoliatur omnino. Eundem effectum alii cum aquis

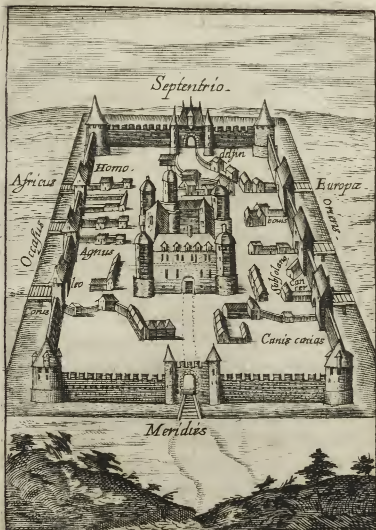
5. *Præcipitati alii absque corrosivis.* diversis multorum generum sibi pollicentur, quas hic præterimus. Quidam corrosiva omnia vitantes, & tincturam conficiendam, Mercurio jungunt granatos, chalædonium, cristallum, smiridem aut ejusmodi alios lapides pulverisatos, eúmque præcipitant igne convenienti, & vase in pulverem ejusdem coloris & utilitatis, sed ad medicinam tamen jam dicto tutiorem & efficaciorem. Verùm animadvertentes alii nec per sublimationem, nec præcipitationem memoratam, à Mercurio posse volatilitatem adimi, aggressi sunt alias vias ad sistendum eum, nempe detracta ipsi aquositate

6. *Mercurii fixatio ad tincturam per vas longum.* nimia, cujus ratione redit in pristinam naturam, vel avolat. Hoc alii per instrumenta diversa obtinere sperarunt, nempe cum vase oblongo, cujus inferior pars crassior sit in igne validissimo, superior in aëre satis fri-

gido ; Vnde Mercurius calore ignis actus ascendat in superiorem vasis partem , de qua frigore aëris condensatus sua gravitate in fundum decidat, idque toties , donec maneat totus inferius , nec amplius ascendere possit. Quidam ad hoc aliis vasis & instrumentis utuntur , sed eadem est intentio & effectus ; ideóque in his nulla diversitas. Processit insuper audacia , ne dicam stultitia , quorundam eò usque, ut Mercurium vel simplicem vel sublimatum vel præcipitatum incluserint tormento ferreo crasso & valido , obstructis omnibus viis respirationis aut evasionis , & sic per 40. dies ac noctes tenuerint in igne fortissimo , maximo circumstantium periculo , nulla utilitate , nisi quod pro Mercurii sublimati impositi libra una tres vel quatuor libras inde (ex corrosione , ut opinor, instrumenti ferrei) eximere se posse jactent. At hæc à tinctura philosophica longissimè abesse nemo non videt , cujus notas & dotes Geber aliique quamplures descripserunt , quod debeat esse Mercurialis , homogenea , fixa , hoc est, *Per vas ferreum.*

in aſperrimo igne non fugiens aut diminuenda, ruberrima, tenuiſsimæ eſſentiæ, ingrediens in metalla, liquefiens, ſeſéque illis permiſcens abſque ulla ſeparatione, quodcunque extraneum ſulfur igni comburendum exponens, inde pondus, citrinitas, puritas & æquatio compoſiti contingat, quod aurum dicitur: Talis tinctura an expectanda ſit ex Mercurio, videant diſcreti artifices & conſiderent, quomodo eſſe, quomodo non poſſit: Quod non hactenus enumeratis modis ſatis patuit, nec forte aliis, qui innumeri ſunt, ideóque non hic recenſendi; Quibus omnibus ſeu dictis ſeu omiſsis aut dicendis, nunc certam quandam figuram, tanquam Mercurialem ſtatuam, toti hujus tractatui inſervientem, ad viam veritatis in hoc Labyrintho inveniendam aut inutilem apponemus & accommodabimus, ut ea conſpecta quilibet intelligens agnoſcat, quam portam eligere, qualem ſemitam ſequi & quem exitum ſperare debeat.

THEBARVM BÆOTICARVM *deſcriptio.*

Thebis illis antiquiſsimi (quibus Cadmus Agenoris filius fundator, Dio-

nysius verò ex Semele, Cadmi & Harmoniæ filia natus, tanquam Deus congentilis, protector extitit) fuisse septem portas jam ante meminimus, ideóque has nobis præ Ægyptiis eligendas & imitandas: singulis portis, si benè antiquitatis illius monumenta scrutemur singula munera & insignia addicata invenimus: Versus occasum æquinoctialem prima omnium visebatur ordine & amplitudine spectabilis, in cujus turri eminentiori ex solido marmore extructa imago hominis habebatur: Quæ hanc proximè versus occasum solstitii hyberni sequebatur porta non minus decorata materia & arte, pro hieroglyphieis literis agnum monstravit: septentrioni directè opposita fuit tertia, quæ delphinum pro imagine habuit. Quarta ortui solsistiali hyberno correspondebat cum figura bovis: Quinta ortui æquinoctiali objecta, cujus nota, caper fuerit: sexta ad ortum solstitii æstivi respondit, quæ canem venaticum habuit: septima & ultima respexit solstitii æstivi occasum, & pro insigniis habuit Leonem: Versus meridiem porta fuit sed non aperta, ab antiquo tempo-

re clausa muro & cincta : Per singulas has portas ingressus patuit in urbem, sed per unicam saltem earum in arcem ejus munitissimam & pulcherrimam ascendebatur, singulis septimanæ cujusque diebus una ex his patuit, cæteris obseratis & custodiâ præpeditis : Ad hæc non licuit quicquam animalium in hujus urbis forum adducere, nisi per propriam suam portam. Quotquot huc venerunt advenæ, viderunt quidem arcem illam protinus ornatissimam, sed modum intrandi ignorarunt, unde maximis fatigabantur curis & doloribus: Inter cæteros quidam accessit ab ea parte vnde zephyrus spirat, qui cum sese omnino arcem occupaturum opinaretur, spe tamen sua frustratus ex medio urbis sese recepit extra mœnia, circum quæ dum ambitum instituit, quotiescunque ad portam aliquam novam accessit, observavit viatorio suo instrumento, quæ directior esset ad arcem linea; quod equidem scire non potuit, antequam totam, quanta esset urbem circuisset, ac tandem invenit, portam eam clausam versus meridiem maximè ad arcem directam esse; Post hanc eam, quæ à

VIATORII VSVS.

cœli parte, unde corus ſpirat: Deinde, quæ occaſui æquinoctiali oppoſita eſt; ad quam cum poſt incredibiles exhauſtos labores acceſsiſſet, pérque eam in civitatem intraſſet, non dubitavit de ſemita ad arcem ducente invenienda: quàm an unquam invenerit, ínque eam aſcenderit, affirmare nequeo; tantum ſcio illi potentiam & modum per anguſtos penetrandi meatus arcisque ſumma faſtigia obtinendi non defuiſſe.

De III. Vſu Mercurii ad Medicinam corporis humani.

Hactenus deſcriptæ Mercurii coagulationis & tincturæ ſpecies, licet ſuæ propriæ intentioni non ſerviant, Medicinæ corporis humani tamen negari non poterunt, præſertim cum per experientiam tales probatæ & inventæ ſint: Empyrici ex chymiſtis non ſolum coagulatos illos Mercurios à ſe fortuitò factos ſed etiam cinnabarim, tam artificialem, quam nativam, ſublimatos & præcipitatos omnis generis ægrotis propinarunt: Quæ ſanæ medicamenta bona ſunt & haberi poſſunt, dummo-

do absque corrosivi suspicione maneant: An verò ab aqua forti caustica & deleteria vis Mercurio vel à salibus impressa igne exuri vel aqua omnino ablui possit, dispiciant alii: Mercurium absque ulla peregrini corrodentis noxa præparatum, optimum præ aliis censeo: qualis cum oleo sulfuris per campanam distillato factus existimatur, nisi exploratum sit hoc ipsum, arsenicali proximum, oleum corrosionis vi solvere aurum & cætera absumere metalla, ideóque valde suspectum, præterquam, quod parum operetur in corpore humano, etiamsi sit satis curiosè & circumspectè præparatum; Cujus vice eligat sibi alium modum ex antedictis cum gemmis, aut cum lapide lazuli vel armeno, ut purgatio per inferiora fiat expeditior: sunt qui crudum Mercurium pilulis cochiis aut mastichinis admiscent, atque eundem effectum, de quo tamen dubito, pollicentur: Pro quo, si ille, qui coagulatus sit fumo plumbi pilulis iisdem (quibus tamen in mixturis Mercurius semper fit ignavus) commissus administretur, absque dubio utilior & commodior futurus es-

ſet: Omnium virtutum & efficaciam antecedit Aurelius ille dictus melioris, quam illi notæ & originis, de quo aliàs: Cum Mercurius purget, & ſalivationem promoveat, dum volatilem ſeu fumoſam naturam adhuc habeat, non autem ſi fixatus ſit in pulverem ſicciſſimum, ratio patet. Quia calor vel ſtomachi vel etiam membrorum externorum, ſi illinatur, videtur nonnihil de ejus fumoſa ſubſtantia reſolvere, quod ſenſim aſcendendo in tranſitu humores pituitoſos viſceribus impactos, pigros & quietos inhærentes, ad motum incitet & clementer provocet: qui ſi fluxiles ſemel ſint facti à calore ſtomachi, venarum miſeraicarum; Epatis aut aliorum viſcerum & membrorum juvantur & expelluntur. Humida enim natura Mercurii virtutem expulſivam, quæ in humiditate exiſtit ſemper leniendo provocat: Hinc caſſia, manna, pruna Vngarica, jus herbarum mollientium, terebinthina & ejuſmodi humectando inteſtina ſicciora reddita per calorem & ſiccitatem morbi vel excrementorum obſtipantium, vias mitigant & vim expultricem juvant, quo calor naturalis ſua

áctione non frustretur, se & naturæ adversa expellat & amica attrahat, retineat & alteret in commoditatem individui, quæ emollientia ex vegetabilibus, quia non tota sui substantia ascendant à calore viscerum resoluta, sed saltem eorum aquea pars relicta terrestri in fundo inde neque hæc sputationem promovent, veluti Mercurius; Et Mercurius ipse fixatus seu quomodocunque mortificatus hac virtute humectante simul & ascensu privatur, imo & purgante quacunque vel superius vel inferius: Ex quibus patet causa, cujus huius Mercurii operatio ministrati cum spiritu vini fortificetur, quod nimirum unà cum frigida & humida Mercurii substantia ascendat calida de spiritu vini, quæ calorem naturalem excitet & corroboret, & sic major excretio fiat, nempe humectatis viis & calore aucto per accidens. Deinde & ex his constat, cur Mercurius excitatus in terram fixam non operetur evacuando, quia nimirū humiditate, quum non habet, non adjuvare potest vim expultricem. Quid jam dicemus de Mercurio sublimato, illo venenoso, qui suâ propriâ aquâ per effusionem & ab-

ſtractionem reiteratam dicitur edulcari, ablui & omni corroſivâ vi ſpoliari? quid de Mercurio præcipitato communi per aquam fortem facto, rubeo, vel de albo illo per eandem ſoluto & cum aqua ſalis ad fundum reverberato, an hi Mercurii omnem ſuam venenoſitatem exuant, an verò abſcondant, ad tempus? Certè medici quamplurimi his ſeſe cum ſumma utilitate abſque noxa uſos adfirmant. Verùm cùm in dictis Mercuriis illa humiditas & frigiditas, quâ operatio illa ſalivationem excitans perficitur, non ſit omnino ſublata ſeu eradicata ita, quod caliditas & ſiccitas ejus vice operaretur, ſed ſaltem tecta & ſepulta ſub fæcibus ſalium, ex quibus aqua fortis conſtat, vel aliæ ejuſmodi additiones abundant, hinc nulla ſalivatio ſenſibilis inde ſequitur, unde nec per conſequens alvi ſubductio, quam tamen ſequi ex Mercurio illo albo, & aliis ejuſmodi multi promittunt, hoc eſt, quod ſolum inferius, non ſuperius operari debeat, id quam verum ſit, experientiæ & rei naturæ conveniat, judicent alii: Nam ſi aliqua inde alvi evacuatio ſequeretur, cum non ſit ex humiditate

ditate leniente, certè erit ex caliditate irritãte, quæ accidentaria eſt in illo Mercurio, nempe à ſalibus introducta, quemadmodum multa extremè calida, ut Euphorbium, cataputia, & his ſimilia, attrahant humores & evacuant, quamvis tamen in his poſſit eſſe peculiaris vis purgans, quæ non proveniat à caliditate illa manifeſta, ſed occulta qualitate, ut quidam volunt. Verùm in Mercurio aliter ſe res habet: In hoc naturalis vis obtruditur admixtis aquis & ſalibus, quæ fuit, humectando evacuere ſuperius & inferius, & alia præternaturalis & accidentaria ipſi conciliatur, nempe per ſales & aquas fortes, quæ eſt, non purgare ſuperius, ſed ſolùm inferius: Cujus rei nulla eſt ratio, niſi in calore, ut dictum, ſuper veniente, non in humiditate, quæ obliterata eſt: ſint itaque cautiores & medici & ægroti in ejuſmodi Mercuriis mortificatis & ſtrangulatis propinandis & aſſumendis, ne aliquid noxæ relinquant in corporibus & plus damni, quam commodi præſtent. Nam non ſequitur, nihil ſenſerunt mali ægroti, ſed bene ſe habuerunt. Ergo vis illa venenoſa non adeſt ampliùs, nec no-

cere poteſt. Novimus eſſe quoque venena, quæ eo tempore, quo aſſumuntur, non occidunt, ſed ſunt innoxia & inſenſibilia, cum tamen in poſterum exiſtant læthalia. Quid? ſi tale quid contingeret in Mercuriis illis mortificatis, ut mortificarent potius aſſumentes poſt aliquod temporis ſpatium, quàm à morbis relevarent? Demus, quod primò relevarint, cur non & poſtea nocere poterunt? Nec verò medicus, nec æger de his rebus certus eſſe poterit, niſi eventu: Imò ſi unus aut alter nullam noxam inde ſenſiſſet, nempe in humido morbo vel temperamento quis certus fuerit, quod nec alius in alio morbo vel temperie corporis. Novimus quendam circumforaneum ſeu Empyricum medicaſtrum arſeni dragchmam unam vel plures in corona aſtantium aſſumpſiſſe per os atque inde poſt ſemihoram intumefactum, miſerum ſibi theriacæ ſuæ auxilio ſubueniſſe, cum admiratione omnium, at cum id ſæpius ſingulis diebus reiteraret, pollicitus ſibi certiſſimum alexiterion fore in ſua pixide, (ignorans Theriacam appropriari venenis potius beſtiarum, quàm corrodenti-

bus) præſentaneam ſibi mortem accerſivit, cum ſtupore adſtantium: ſic vidimus aliquando puellam quadrimam vel circiter, bibiſſe aquam venenoſam arſenicalem; qua necantur muſcæ, at abſque noxa, quia paulo antè ceraſorum magnam copiam ingeſſiſſet, quibus per vomitionem rejectis, nihil mali ſenſit, nempe per accidens: Eadem referuntur de ebrioſo quodam, qui aquam fortem ſeu ſeparatoriam hauſit noctu pro alio liquore ſitibundus, & reſtitutus eſt à præſente mox medico: Tutius itaque eſt uti præſidiis medicinalibus abſque ullius noxæ ſuſpicione: Mercurius per ſe eſt morborum plurimorum alexipharmacum, & ut teſtantur quidam ipſius peſtis (cum eo loco, ubi hic effoditur & tractatur, nunquam aut rariſſimè contagium hoc graſſetur) dummodo maneat ſua propria natura, & non à ſalibus aut aquis corroſivis inficiatur & venenoſus reddatur: Videant hinc illi, qui putant ſe illum præparaſſe, ne deſtruxiſſe aut corrupiſſe potius exiſtimare poſſint: Nam Mercurium non purgantem ſuperius, ſed ſolùm inferius naturâ ſuâ illæsâ produxiſſe,

ęquè mihi poſſibile videtur, quàm ignem abſque calore, aquam abſque liquiditate & triangulum abſque tribus angulis. Detractâ enim proprietate rei quaſi eſſentiali, res ipſa, quæ fuit, permanere nequit, ſed fit aliud, aliáque forma innoteſcit: Inde miror, quoſdam conari opio, euphorbio, ſcammonio & aliis ejuſmodi fortiſſimis medicamentis, uti & Mercurio, certas qualitates, quæ ipſis ſint eſſentiales, non accidentales præparatione ſuâ præconcepta detrahere, ſubſtantiis illorum & virtutibus illæſis. Obtundere quidem poſſunt hanc vel illam qualitatem contrarietate ipſis propria, ut opii vim narcoticam acetoſis, non euphorbii caliditate, ſcammonii violentiam ſolutivam ſucco cydoniorum reſtringente, Mercurii vim aſcendentem cum pilulis Ruffi vel cochiis ad inferiora revellentibus, vix delectum præſtare in correctione. Nam opium ſi torreatur ſupra carbones, unde flamma excitetur, quomodo ero certus, quod non vis illa, quæ operationem narcoticam efficere debet, torrefactione pereat, & ſaltem noxa abeat, hâc illæsâ. Vinum, quod ſulfure infectum, ut fit

vulgo, incenditur: Vnde ero certus, quod sulfuris reliquiæ & non potius optima spiritus vini pars consumatur, cùm constet, sulfur non incendi in humida substantia, sed in sicca & terrestri, spiritum autem vini, humori mixtum, facilimè inflammari. Hinc admirandum, quosdam ita pituita cerebri laborare, ut promittant horum à sese præparatorum medicamentorum, aliàs fortissimorum, doses duplices aut triplices, imò ut pro saccharo tutè assumi possint absque noxa, gloriantes quoque de artificio suo tam feliciter peracto, cùm non intelligant, sese illud medicamentum aut ab innatis virtutibus spoliasse & destruxisse, aut ejus virtutes nocuas sub pallio quodam abscondisse, & sic serpentem magis noxium reddidisse, quem sub dumetis, quasi in insidiis collocarint: si destruxerint, exempli gratia, virtutes opii, scāmonii, antimonii, Mercurii quibus quodlibet maximè valebat, ita ut multum cujúsque assumi possit, opium non erit opium, nec scammonium scammonium, & sic de reliquis: Imò satius fuisset, in dosi parva nota & consueta unà cum correctione convenienti adhibita

quodlibet administrasse, quàm tot laboribus interpositis dosin majorem, cum dubio & pretio majori. Mercurius itaque tum pro medicamento uti habeatur, quando non desinit esse Mercurius, quomodocunque præparetur, corrigatur, & cum aliis misceatur: Vnde sub una forma, nempe, ut dictum, præcipitati innoxii, omnes operationes Mercurio dignas, superius & inferius evacuando, perficiet. Quando verò fixatus est in terream substantiam, amisit illam operandi virtutem & temperamentum suum proprium, quo omnia elementa, præsertim aquam & terram, ita habet copulata, ut unum cum altero in ascensione maneat inseparatum, & terræ cujuscunque qualitatem assumpsit, quæ est siccitas cum caliditate accidentali: Longè aliter se res habet cum auro, quod solutum & desinens esse aurum, retinet tamen humiditatem caliditati junctam, unde hoc agit in corpus humanum, omniáque ejus membra, præcipuè cor ac spiritus corroborando. In caliditate enim & humiditate consistit fons vitæ, nempe humidum radicale, & calidum nativum, quorum assumptio-

ne aut ſuffocatione homo interit, confortatione & reſtauratione, vigeſcit & vires recuperat. Hæ qualitates non ſunt in Mercurio, niſi valdè remotè, exceptis paſſivis & fœmineis, quibus ſi per artem maſculinæ & agentes, prout natura admittit, conjungantur, ſequetur compoſitum, pro caliditate & humiditate exuperet, de quo in ſequentibus latiùs dicemus.

CAP. II.

De monte Saturni.

SAturnum hîc intelligimus non planetam illum mundi ſupremum, nec Deorum Ethnicorum quaſi abavum & primum ſatorem (de quo in Hieroglyphicis noſtris ſuo loco ſat egimus) ſed metallicam ſubſtantiam, quæ plumbi vel ejus mineræ, nomine appellatur, prout communiter recipitur: Huic proximum à Mercurio locum conceſſimus, cum & in artis philoſophicæ & naturæ operatione hac ſerie illum ſequatur, teſtantibus Philoſophis & ipſius rei experi-

mentis. Demus enim, quod Mercurius det materiam seu seminium primum operi, velut infanti, tum Saturnus suâ frigiditate constringente, ut loquuntur, conceptionem adjuvat, & nigredine superveniente eandem esse factam demonstrat, ne quid de reliquis planetis aut coloribus hic addamus: Hoc constat, in terræ mineris à Mercurio ad Saturnum facilem & proximum esse progressum, & Saturnum nil nisi Mercurium leviter coagulatum in quibusdam videri: Quocirca de hoc metallo non immeritò nunc dicturi sumus, nempe ut primò demonstremus, quomodo ad aurum inde producendum quamplurimi respexerint; Deinde quatenus ad Tincturam, ac tertiò, quomodo ad usum medicum adhibuerint, aut adhibere possint, & quid inde contigerit aut sperandum sit.

De I. Quomodo Saturnus in aurum reduci tentatus sit.

Philosophi in scriptis suis sæpenumero Saturnum vocantes aurum leprosum & immaturum, occasionem præ-

buerunt curiosis artis chymicæ inquisitoribus, vt conati sint eum in aurum reducere coctione maturiori adhibitâ, nec non purificatione qualicunque, ídque vel in fusa ejus massa seu substantia, vel in minera puriori & nobiliori, vel in Mercurio inde par artem facto: Qui in substantia; per se, vel cum aliis id perficere tentarunt: Per se, hoc est, absque peregrini additione, si qui plumbum tractarunt, ignis calore usi sunt, eóque vel leni & ejus liquefactionem non caussante, vel fortiori æquante, vel fortissimo, longe superante. Qui leni calore usi sunt sive in limaturis, pulveribus, aut substantia discontinua fuerit, sive continua & dura, operam omnem impensam luserunt, etiamsi longo tempore hisce ovis incubarint? Ratio est, quia vis agens ibi non est in plumbo, nisi sulfur illud comburens & fusum, quod non agit, nisi longissimo tempore, accedente calore moderato extrinsecus quemadmodum contingit in terræ visceribus circa mineras, non circa corpus fusum plumbi: si quoque extra terræ claustra fuso jam metallo hoc fieri possit (quemadmodum Isaac fide dignus author annotat, *Leni calore.*

plumbum ex antiquissimo tecto, fortè bis mille annorum detractum, in cerusam argenteam seu argentum finum magna sui parte, vi & calore solis, pluviarúmque lotione, commutatum fuisse) tamen aliquot seculorum tempus requireret & lentissimum calorem, quæ duo homo neutiquam ipsi præstare potest, etiamsi Mathusalem ætate vinceret: Item statuendum de mineris plumbi quibuscunque, quibus nonnulli non absque evidenti & profunda ratione per multos inhæserunt annos. Quod si calor administretur Saturni mineris, vel corpori, liquefactioni æqualis, illæ sensim effumant sulfur, hoc in fæces ebullit, utroque modo in substantiam terream sive longo, sive breviori tempore fit transitus, quâ utilitate, novit, qui expertus est. Citissimè verò corrumpitur plumbi substantia ab igne fortissimo, utpote ejus frigidæ naturæ adversissimo. Causa cur plumbum ignibus destruatur, multiplex. Prima & præcipua, quod abundet sulfure illo communi combustibili & comburente, quod cum vehementiori igne inflammetur, consumit suum subjectum seu socium sibi adjun-

Calor liquefactionis.

Igne fortissimo.

Causæ combustionis plumbi.

ctum, nempe argentum vivum, ídque contingit vel magis vel minus in omnibus imperfectis, præcipuè in plumbo propter ejus abundantiam: secunda causa est porositas quam efficit hoc sulfur in corpore, cui inhæret. In hanc enim flamma & calor ingreditur & devastat quicquid ibi invenit calori non assuetum, quale est tertiò argentum vivum adhuc crudum, frigidum & humidum, ideóque à suo contrario, ut inimico, abhorrens & mutationem sui patiens. Et si enim ponderosum sit, non tamen id ratione magnæ argenti vivi copiæ, sed potius cruditatis accidit; quia ad auri ponderositatem neutiquam attingit, cum eo duplo ferè levius, quo ad easdem quantitatis dimensiones, habeatur. Ex his causis Saturnus igne forti non consistit, sed minuitur, hoc est, à natura sua aquea fluente & metallica, in terream quandam, vitrificationi proximam substantiam convertitur, ut per experientiam patet omnium eorum, qui Saturnum vel dimidiâ horâ vitrificatorium opus præparant, & in vitrum reducunt. Cur verò Saturnus sit reliquorum metallorum tam perfectorum, quàm imperfectorum, exa-

minator, & quasi tortor eorum, ut veluti innocentium constantiam, horum, ut reorum crimina probet & attestetur, causa ex dictis in propatulo est. Pisces, si in propria sua aqua, velut ostrea in contento succo, bulliant, nihil quid præter naturam patiuntur, quod sit peregrinum illis: Ita de auro argentóque cogitandum, quæ in Saturno, tanquam aqua vel succo suo, super testam & cineritium coquuntur, non quo coctio illis aliquid maturitatis aut qualitatis addat, sed saltem ut crudum superfluum, seu humores frigidiores secedant vel evaporent, hoc est, metalla imperfecta & impura: Accedit calor, non solùm consumens exsiccando humidum immaturum, & segregans & movens ad latera heterogenea, congregánsque homogenea & retinens. Vnde Saturnus in cineres imbibitur à calore supernè urgente inferius vel ad latera repulsus, ut refrigerium suíque salvationem acquirat, ex naturæ instinctu, quo gravia tendunt deorsum, & quodlibet, licet inanimatum fugit à suo contrario (ceu patet ex aqua frigida in fornacem ardentem infusa) qui dum fugit, sui ma-

ximè ſimile ratione ſulfuris admixti, æs ſecum abluit, velut aqua trahit oleum & perfecta relinquit in medio, utpote calori ejuſmodi aſſueta & amica. Cur verò Saturnus nec Iovem nec Martem ſecum rapiat, hoc fit per accidens: Iovem, quia hic approximat æquato & ſubſtantiam habeat mediocriter puram, ſed valdè infirmam, Martem, quia hic ipſi non commiſcetur, & maximè ſit impurus. Non pauci Saturnum per calcinationem reducunt in pulverem, idque vel abſque additione vel cum admixtione ſalis alteriúſve rei peregrinæ ad corrodendum vel abſtergendum appoſitæ: Ex qua operatione peracta tandem lythargyrium rufum vel ſubalbum, in igne vitrificatoriam ſolummodò transfuſionem habent, non aurum, à quo longiſſimè abeſt. Qui in initio vel poſt addiderunt acetum, fortè ad ſolvendum vel incærandum, ut reciperet amiſſam humiditatem, vel melius purgaretur à ſuperveniente ſulfure comburente, ceruſam albiſſimam quidem acceperunt, ſed ad argentum & aurum omnino inutilem ſubſtantiam. Ex hac igni fortiori expoſita minium, vel imbibitione cum

Lythargirium.

Cerusa.

Minium.

Causa cur videatur plumbum coagulari posse in aurum.

urina, vel cum aliis alii colores, non aurum nec argentum resultant. Cùm verò plumbum sit ex Mercurio & sulfure per naturam compositum, verisimile videtur, quod possit sulfure per ignis gradus combusto & separato arte ejus argentum vivum maturari & reduci in aurum; siquidem à frigido & humido non detur transitus ad calidum & siccum, nisi per medium æquatum, quod nec frigidum nec humidum nec calidum, nec siccum sit. Nam demus, quod in minera vel substantia plumbi sit prævalens humiditas cum frigiditate juncta, quæ post percoctionem vel calcinationem cum igne convenienti vertatur in siccitatem cum caliditate, comitante; inde rationabile est, quod in eo puncto, quo humiditas in siccitatem & frigiditas in caliditatem vult transire, fiat prius æquatio omnium qualitatum; quæ est auri temperies, & per consequens, plumbum prius vertatur in aurum quam in lythargyrium aut aliam substantiam siccam & calidam. Verum cum experientia huic ratiunculæ reclamet, sufficeret hæc intelligenti, ne in ejusmodi errores incideret unquam, nisi cognitum

haberemus, in his nullum adeo circumſpectum eſſe, quin ſpem ſibi faciat eventus melioris & optati, modo vel minimum, quod arrideat, animadverti poſsit: Idcirco cauſam evidentiorem trademus cur non hoc modo æquatio fiat in aurum, ſi calcinetur plumbum quocunque igne, vel lento vel forti, cum vel abſque additione rei alterius, ſed in ſubſtantiam ab auro remotiſsimam abeat. Cauſas corruptionis plumbi in igne jam ante expoſuimus, quæ tum ſunt veriſsimæ, hinc ejus argentum vivum omni humiditate radicali ſpoliatur & vitro fit proximum: Æquatio autem contrarium qualitatum non accidit, quia non fit totalis ſeparatio ſulfuris comburentis, ſed ſaltem vnius partis, cum forte duæ ejus partes maneant in compoſito, nec ſint ſeparabiles, quia ob terreſtreitatem aliquid fixitatis in ſe habent, non quidem aureæ ſed terreæ viſcoſæ, mox vitrificandæ. Et quo major pars ejus ſulfuris ſit combuſta, eo magis exiccatum & depravatum eſt argentum vivum: Vnde hoc ex ſua natura in terram mutatum, à fæcibus ſulfuris facile in vitrum reducitur, quod eſt omnium compoſito-

Cauſa, cur id fieri nequeat.

rum ultimum: Quod si perartificiũ ignis vel alium modum concedatur ex plumbo posse omne sulfur segregari, neque tum ille Mercurius purus in aurum ęquari posset, quomodocumque tractetur. Quia in auro sunt omnes qualitates quatuor contrariæ in summis gradibus, qui summi gradus non possunt hac ratione in Mercurium frigidum & humidum introduci, cùm quantum siccitatis & caliditatis accidentalis non essentialis, huic Mercurio acquiratur, tantum ille amittit humiditatis & frigiditatis, donec omnem humiditatem & frigiditatem amiserit, & earum vice siccitatem & caliditatem possederit; atque hinc nulla fiet æquatio qualitatum, & per consequens nec aurum. Idem fieri videmus in aliis operibus: Calx calidissimæ qualitatis fit ex lapide sua natura frigido. At post combustionem non ille lapis est calidus & frigidus simul: sic aqua, quæ prius est actu frigida, post admotionem ad ignem in distillatione vaporosa actu calida existẽs non retinet de utraque qualitate, sed una abit, altera adveniente: sic quod de actu hic dicitur, idem de potentia, & quod de duabus, idem & de quatuor qualitatibus

tibus compositi intelligendum est. Nonnulli considerantes plumbum vel in substantiam malleabile congelatum vel in minera etiam clara existens nimium sulfuris combustibilis per ignis calcinationem vix unquam segregandi continere, alias invenerunt vias ad naturam ejus purificandam, & à fæcibus sulfureis segregandam, nempe reducendo id in Mercurium currentem, quem si habeant, promittunt sibi ejus coagulationem in aurum per se vel cum auro juncti possibilem. Cùm enim ejusmodi coagulationem Mercurii propter hujus cruditatem fieri non posse animadvertant, quia natura in hoc nullam, in plumbo verò aliquam coagulationem sua sponte inceperit, ideóque hoc magis naturæ consentaneum, quàm illum opinantur. Nam quod philosophi dicunt, incipiendum esse arti, ubi natura imperfectum reliquit, id non absque ratione de plumbo intelligunt, in quo sit incepta digestio, mollities & mediocris cruditas, ut facilè tractari & compleri possit artificio, aliàs per naturam relictum imperfectum: Cúmque metalla reducenda sint in primam sui materiam, hoc

De reductione plumbi in Mercurium.

F

eſt, in Mercurium, à quo ducunt originem, hinc plumbum neceſſario ſtatuunt in Mercurio currentem reducendum eſſe. Hoc ut perficiant, multas inierunt vias, quæ omnes duplici modo differunt, nempe ut vel putrefactione & abſterſione, vel ſolutione & adjectione Mercurii vulgi, id tentarent. Primo modo, quidam ipſum plumbum diſtillare conati ſunt, exiſtimantes Mercurium ejus in liquefactione aſcenſurum, & ſulfur in fundo manſurum, ſed illis illuſit vana opinio, cùm contrarium prorſus acciderit, nempe quod ſulfuris aliqua pars aſcenderit citrino colore, argentum vivum verò cum majori ejus parte manſerit in fundo, tandem in pulverem aut lythargyrium redactum. Alii per deſcenſum idem tentârunt, quaſi voluerint plumbum in laminis calci vivæ ſuperpoſitum, ſtrato ſuper ſtratum facto; & igne ſupernè agente argentum vivum ejus cribrare vel colare per calcem vivam in foveam ſubiectam. Atque hoc inſtitutum eventu & ſpe ſua fruſtratum fuit. Cauſa verò, cur argentum vivum nec aſcendere, nec deſcendere potuit, relictis ſuis fæcibus ſulfureis & ter-

restribus, hæc est: Quia in fundo naturæ hæc duo arctiùs colligata sunt, quàm ut artificio, quod igne perficitur, separentur ab invicem. Vnde medio aliquo abstersivo vel separativo extraneo egent, vel argenti vivi homogeneo collectivo, eóque vel crudo vel maturo, & agente. Media ejusmodi abstersiva habentur sales, armoniacus, turturi & his similes. Collectiva sunt Mercurius vulgi crudus, vel sulfur aureum, fixum & maturum. Hinc alii assumpserunt dictos sales, cúmque iis mistis plumbum putrefecerunt per certum tempus, post quod distillârunt, & Mercurium, ut dicunt, extraxerunt. Secundò per solutionem plumbum in Mercurium reducitur, si, ut quidam experimentati sunt, solvatur in aquam fortem, & Mercurio vulgi adjecto, separatur ejus Mercurius sensibiliter. Multi alios invenerunt modos ad eandem intentionem, quas prætereo. Horum omnium etsi labor non videatur malè collocatus, cùm ex metallo non metallum, ex non Mercurio Mercurium fecerint, tamen vereor, quod non utilitas aliqua, quoad ejus coagulationem in aurum, expectanda sit:

ſive enim aurum miſceatur, vel amalgametur cum eo, & coquatur, quicquid nonnulli jactent, ſive per ſe coaguletur lento igne, impoſſibile eſt, quod ſulfuris aurei qualitates agentes introducantur in illud: Nam quicquid de ipſo plumbo aut minera ejus, nec non de Mercurio antehac dictum eſt, cur illa in aurum non coagulari poſſint, eadem cauſa & hic obſtat, licet in Mercurio non ſit tanta ſulfuris comburentis quantitas. Qualitatibus enim patientibus deſtructis, introducuntur illi agentes qualitates, & non fit æquatio omnium contrariarũ in eodem compoſito remantium, quod fieri debebat, ſi aurum futurum ſit, idque in ſummis qualitatũ gradibus, ut ante dictum. Eandem ob cauſam nec aurum amalgamatũ cum Mercurio Saturni eum in aurum perficere poterit, cùm aurum nihil habeat ſuperfluum in ſua perfectione, ſed ſimpliciter ſit perfectum, ideóque de ſua ſimplicitate ſi aliquid alteri Mercurio concederet, ipſum egeſtate laboraret, prout Bernhardus Comes optimè diſſerit. Ne quis autem exiſtimet, Mercuriũ plumbi qualicunque modo coagulatum in aurum nobilitari, cùm contrarium re-

Cauſa cur Mercurius Saturni in aurum nequeat coagulari.

ipsa experietur, nempe ipsum in terram inutilem degenerare. Quod si verò à sulfure auri fixo & agente, hoc est, calido & sicco, tingente Mercurius plumbi coaguletur, nullum est dubium ex eo, ut & aliàs aurum perfectissimum fieri posse, de quo hic non est differendi propositum. Tantum sufficiat de primo Saturni usu seu in aurum coagulatione, sequitur de præparatione ejusdem ad tincturam.

De II. Vsu Saturni ad Tincturam.

Pauciores, ut opinari quis posset, quæsiverunt tincturam fixam & spiritualem in Saturno, cujus corpus sit facilis corruptionis seu destructionis in igne & aquis corrosivis multíque sulfuris comburentis & terrestris particeps, nihilominus, cum judicia operantium sint diversa, scriptorúmque sententiæ diversissimè accipiantur, quicquid alii de propinquitate plumbi & auri inter se intellexerunt & ad coagulationem unius in aliud retulerunt, quidam ad tincturam ex plumbo conficiendam, interpretati sunt: Accessit, quod à Philosophis passim inculcetur, æs & plum-

bum esse lapidem pretiosum & in plumbo esse masculum & tincturã utrámque tam albam quam rubrã, ut monstrat cerusa & minium, dummodo debitè inde educatur: Hinc secundùm sonum verborum conjunxerunt æs & plumbum, vel hoc & arsenicum aut acetum, & nihil tale repererunt, artémque vel abjecerunt omnino ut impossibilem, vel imperfectam relinquere coacti sunt, Quidem subtiliùs operari volentes, atque in hoc Isaacum imitati, Saturnum variis præparationibus ad puritatem & substantiæ tenuitatem quandam reducere voluerunt, ut in metalla radicaliter ingredi, iisque adhærere posset, eundem ad nihilum seu fæces inutile redegerunt, quomodocunque animam Lunæ vel Solis immittere, vitámque tribuere illi tentarint. Verùm hæc opera omnia esse frustranea experientia singulorum tandem licet rariùs & non nisi post multorum sumptuum interpositionem convincit. Quomodo enim quid boni fructus ex arbore mala expectabis. Quomodo ex colocynthide mel, aut ex fimeto fætido rosam suavissimi odoris elicies? sanè vix unquam per artificium,

licet natura ſuis arcanis operationibus utrumque educat, nempe ex amaro dulce, & ex fœtido ſuave. Nam quid uvis, pomis, pyris & ejuſmodi immaturis fructibus palato ingratius? quid iiſdem calore Solis maturatis acceptius & mitius? Quod ſi ars quoque naturæ manum vicariam & quaſi obſtetricem præbeat, videmus ad effectus admirandos, ad quos alias nunquam perveniret, eam contendere & aſpirare. Annon ex ſylveſtri arbore, cujus fructus ſunt acerbiſſimi & eſui inutiles, circa truncum abſciſſa & ramo ſeu ſurculo nobiliori eidem inſito coaleſcit genus arboris, ſurculo, non radici ſimile & fructibus correſpondens nobilioribus?

Ad hujus exempli imitationem quidem conati ſunt Saturno aliquod germen inſerere & compoſitum ſoli ſeu calori philoſophico committere, donec ſatis maturum ſit, & abſque dubio votum ſuum obtinuerunt: Verùm in electione horum mineralium cautum quem eſſe debere admonet bonus ille ſenex Morienus, cui ut morem gerat, æquum eſt. Nos ut & hoc loco Indicem, qui in triviis meliorem ſemitam hæſi-

tanti ostendat, statuamus, figuram adjicimus sequentem:

SANGVINIS DRACONIS descriptio.

In tertia illa mundi parte, Africa dicta, ubi maximi ardores & aquarum penuria, ideóque regiones ſunt latiſsimæ quidem, ſed non ſatis frequentes incolis, iiſque potiſsimum nigricantibus & barbaris populis: econtrà feris horridis & monſtroſis partim, partim venenoſis hominum generis infeſtis abundant, quales ſunt tigrides, pardi, leones, iiſque ſimiles, quarum ad fontes aquarum dulcium, rivóſque conventu & mutuo inſultu ſemper aliquid novi generis ſuboritur diverſi omnino in ſpecie à ſingulis ſuorum parentum: Hic, ut cætera prætereamus, elephas viſitur ſingulari, ut corporis magnitudine, ſic prudentia conſpicuum (cui nonnulli intelligendi, loquendi & ſcribendi aptitudinem, humanæ proximam, attribuunt) inter reliquas beſtias primum tenere locum: Cui, ut nihil eſt ab omni parte beatum, continuò ſe invidum & hoſtem internecinum draco prægrandis offert. Hic ut tam vaſtæ beluæ, cui viribus longè ſit impar, damnum ingerat, non audens aperto Marte cum ea confligere, rem ex inſidiis aggreditur hoc modo. Obſervat quâ viâ elephas aquatu rediturus ſit,

eandem, ubi arctior eſt, præoccupat, ſeſéque inferiori loco abſcondit, donec elephas aquis prætumidus accedat, cujus pedibus nexus & gyros ſuo corpore ſinuoſo injiciens ſanguinem libat & ebibit. Tandem ubi viribus defecerit elephas, draconem circum ſeſe in nodum reflexum, jam cruore ſaturatum, déque victoria contra hoſtem obtenta ſecurum, ſuo pondere in terram corruens, ipſa morte vindictam ſumens conterit & extinguit, omni regurgitante & offuſſo ejus ſanguine, qui poſt DRACONIS (licet potior pars elephantis ſit) dicitur, ad medicinam aliáſque neceſſitates hominum non inutilis. Draconem hunc, cujus ſanguinis ad medicinam philoſophicam aſſumitur, oportet quem probè agnoſcere, ne terreum quid, ſeu, ex terræ fundo depromptum, aut aliud haud conveniens in ejus locum ſubſtituat. Eſt autem ex eo genere, quod Saturno, Apollini, Æſculapio & Mercurio aſcribitur, quod Cadmi ſocios interfecit, & ab eo interfectum, quod vellus aureum obſervavit, quod pomis aureis Heſperidum hortis invigilavit, quod Geryonis Tricorporis boves puniceos cuſtodi-

vit, Typhonis & Echidnæ ſoboles: Saturno appropriatur dum capite caudam apprehendit, non quaſi tempus ſignificet, ſed quod in ſe redeat, & ex duobus, nempe capite & cauda unum quid fiat: Appollini affingitur, quia ab eo ſagitis occiſus putatur Typhon, qui putrefactus Python dicitur: Æſculapio, quia medicinæ revivificativæ & juuentam reſtaurantis Draco ſymbolum eſt & ſubjectum proprium Mercurio, cujus caduceo appingitur duplici, maſculi & fœminæ forma, quia conſtituit duplicem Mercurialem ſubſtantiam Hermaphrodyticam contrariarum operationum, nempe quod durum mollificet & molle induret: Cadmi ſocios interfecit, quia idem ſunt re, quod hic elephas, & à Cadmo interficitur vice versâ, quia elephas draconem moriens, occidit. Reliqua omnia, ut etiam jam dicta, petantur ex noſtris Hieroglyphicis, ulterius ibidem explicata, quæ lucem hiſce dabunt clariſſimam.

De III. Vſu Saturni ad Medicinam.

Si conſideremus jam ſubſtantias ex Saturno productas ut ſunt lythargyrium, ceruſa, minium & ejuſmodi, animadvertemus eas corpori humano interius aſſumendas plus noxæ, quam utilitatis allaturas, cum eædem inter venena potiùs, quam medicamenta ponantur: Cauſa verò harum nocuæ qualitatis videtur eſſe manifeſta, non quia per ſe ſint venenoſæ, ut arſenicum, ſublimatus & ejuſmodi corroſiva, nec ut venena animalium, ſed quia venas & vias corporis humani obſtruant, & inimicam cordi qualitatem, frigidam & ſiccam communicent. Quomodocunque itaque plumbum præparatum per calcinationem ab igne factam non ſolùm non amittit ſuam frigiditatem, quam ante habuit, ſed quoque ſulſure ejus calido combuſto magis auctam poſſidet, utpote jam factum præterea ſiccum, quod eſt terrę proprium. Eſt quidem plumbum ante combuſtionem diverſarum virium, ratione argenti vivi, frigidi & humidi, ac ſulfuris calidi & ſicci, in una mixtione

existentium. Nam usu cognitum est, quod non solùm repellat sanguinem sua frigiditate, sed etiam discutiat caliditate, ut apparet in gangliis aliisque partibus subtumidis: adhæc humectat sua aquea humiditate, & exiccat terrea qualitate: ratione humectationis exiccatis locis adhibetur, ab argento vivo in unctum: ratione exiccationis, præsertim calcinatum, ulceribus humidis, imò & cancrosis, ut lamina ejus cancro non ulcerato & labiis (quod miremur) humanis ne nimis excrescant. Cicatrizationem quoque adjuvat, si debitè applicetur vel inseratur locis eam requirentibus. Nihil hic dicemus de sale Saturni, aut saccharo ex minio parato, hisce similibus, quia sunt ejusdem originis, qualitatis & operationis: Vnicum nobis ex Saturno remedium interius assumendum innotuit utilissimum, si mineræ ejus purissimæ Lunari fœtu prægnanti per ignis gradus fixatæ & purificatæ Mercurius vaporabiliter misceatur, ita ut ex duobus Mercuriis vnum quid fiat citrinissimum, quod est medicamentum admirandarum virium in morbis quibuscunque chronicis & humoralibus

fœliciſſimè uſurpandum, alibi à nobis Cælidonia, dictum, propriè minerale Panochymagôgon appellandum, de quo videndum ſuo loco.

CAP. III.

De monte Iovis.

INTER omnes Deos gentilios Iupiter primatum & præeminentiam obtinuit, quod nec de planeta, nec de metallo ejuſdẽ denominationis cum eo ſtatuere licet: Vnde qui Iovis illius Olympii dicti velut Divi, facta, aut ſtellæ erraticæ inter Saturnũ & Martem in cœlo elevatæ curſum & operationes metallo, quod ſtannum propriè appellatur, aſſignare velit, in rerum judicio & comparatione nomine aberrare invenietur: Vix enim quicquam hæ duæ ſubſtantiæ cum fictitio illo Iove, qui adulter, & neſcio quibus non vitiis inſignitus à poëtis fingitur, commune habent præter nomen, quod tamen huic metallo more chymiſtarum, impropriè attribui-

tur: Iupiter planeta calidus & humidus præſumitur, ideóque Dominus humanæ vitæ, quæ in calore & humido conſiſtit: An earundem qualitatum & virium ſit metallum ejus nominis, dubitari poteſt: Nihilominus cum ſtannum & uſu & æſtimatione vulgi in ſatis magno habeatur pretio, de eo ſecundùm inſtitutum ordinem, nempe primò de ejus coagulatione in metallum perfectum, deinde quomodo à quibuſdam ad tincturam inde conficiendam ſit adhibitum, tertiò de uſu ejus in medicina, agemus.

De I. Vſu Iovis ad coagulationem in metallum perfectum, argentum ac aurum.

Geber multis in locis, ut & author ſpeculi Alchymiæ, Iovem enumerat proximè poſt perfecta metalla, ſi conſideretur ejus ſtatus oculum, nempe puritas argenti vivi, ſplendor, cum Mercurio aſſimilatiò & æquatio componentium, quæ omnia de nobilitate ejus præ cæteris imperfectis atteſtantur: Ad hæc

in opere Philosophico proximum à Saturno locum occupat, qui propter colorem post nigredinem subalbescentem seu cineritium eidem ascribitur: Quibus indiciis quidam ducti stannum ex plumbo loto purificato aut adjecto Mercurio educere conantur, considerantes horum duorum affinitatem & convenientiam; Alii argentum ex stanno, à quo illud parum abesse putant: Quod si ita se haberet, tum ex Saturno facilis esset transitus ad Lunam per viam Iovis, & inde ad Solem. Verùm persuasio rei, quæ non est, hic prævalet: quemadmodum patebit ex natura & proprietate Iovis collata cum cæteris, Saturno & Luna. Iupiter splendet mediocriter propter argentum vivum, Lûnæque proximus videtur, Saturnus nigricat in opere & valdè infectus apparet, ut pote lividus & terræ propinquus. Luna verò in omnibus notis perfecta & constans visitur, clarissima & alba, ignitionem patiens moderatam, antequam liquescat, in cineritio permanens: quæ Iovi non conveniunt, nisi ex parte, Saturno autem nullo modo. Nam etsi Iupiter, ut dictum, splendeat, Lunæ tamen radiis multum

tum concedit: Adhæc licet Iupiter non ita facilè cedat in cineritio, nec mox segregetur ab argento aut auro; tamen mox in calcem sub nigram comburitur & humiditate sua radicali privatur, ut in reductione ejus in metallum, facilimè in vitrum abeat, quod non contingit ullis ex perfectis: Cum itaque dicitur, quod Iupiter in cineritio maneat, id intelligendum, in igne leviori, non examinationis, & quod non facile à perfectis separetur sua substantia illæsâ: Namsi centum partes Iovis cum una Lunę sint fusione commixtæ, quæritur quomodo arte hic Luna separetur à Iove, ut hic non comburatur: si enim Iupiter in tantâ quantitate comburi deberet, videtur major futurus labor & sumptus majúsque dispendum in Iove perdendo, quam utilitas ex Luna salvata acquirenda. Adhæc combusto Iove in tanta copia cineris ejus, non facilè inde Lunæ tantillum ignibus exprimi posset, nisi fluxu adhibito: Vnde labor & sumptus longè excederent speratum pretium: Si verò una pars Iovis juncta sit centum partibus Lunæ, tum combusto Iove salvatur Luna facilimè: Inde quo plus Iovis

ſit & minus Lunæ in mixtura, eo difficilius videtur & minus operæ pretium. Non autem me latet, artifices inveniſſe modum per deſcenſum, quo utrumque metallum, Iovem & Lunam, magna ex parte ſeparando ſalvent, prout neceſſum eſt fieri in concrematione ædium, cum omnia metalla imperfecta & inter hæc abundantius ſtannum, fluxione permiſceantur: Ex quibus apparet, Iovem reverà in cineritio non durare, ſed comburi, licet argento & auro profundiùs, non tamen in radice, adhæreat: Cauſa hujus adhæſionis licet petatur ex æqualitate partium componentium, hoc eſt, ſulfuris & argenti vivi, quorum unum in viribus non excedat aliud (de vulgaribus intelligendo) tamen potiùs ex argenti vivi natura & copia deſumenda venit. Cùm enim aurum & argentum maximè conveniant cum Mercurio puro & claro, qui minùs ſulfuris admixtum habeat, ideò Iovi præ Saturno, Venere & Marte, proximè poſt ipſum Mercurium aggregantur, quaſi inſeparabiliter, quod inde apparet, quia ſi Mercurius vulgi fugam amiſiſſet, & malleabilitatem & conſtantiam habe-

ret, ut ſtannum, tum argento & auro admixtus, nullo medio inde ſepararetur, hoc eſt, nec ſuperiùs abiret per fumum, nec inferiùs ullo artificio. Cùm itaque ſtannum proximè accedat ad Mercurium, quem ſuo ſplendore, nec non ſtridore ſub dentibus ſatis oſtendit, tunc difficiliùs à perfectis ſegregatur. Nam ſequeſtrator ille & examinator Saturnus, cùm multum habeat ſulfuris combuſtibilis admixtum ſuo argento vivo, cogitur tergum dare ignibus deſuper accenſis, atque ita ſe inſinuet in cineritium pro ſui ſalvatione, ne abeat in non metallum ſeu lythargyrium aut vitrum, in qua fuga ſulfur ejus trahit argentum vivum ſuum proprium, nec non cognati metalli, cupri aut latonis, non autem ſtanni, quia ſtannum plus habens Mercurii clari, quàm ſulfuris terrei, hinc non eſt obediens Saturni rapacitati, ſed manet potiùs ſupra cineritium apud perfecta, tanquam cognata ſibi, ratione Mercurii, quàm imperfecta dicta, ratione ſulfuris, idque ex ſola naturæ ſimilitudine & appetitu, qua aqua aquæ, & omne ſimile aggregatur ſuo ſimili, non ex delectu aut ſenſu, qui inanimatis

non ineſt. Cauſam jam dictam multi non intelligentes, ac interim Iovis cum perfectis ſimilitudinem conſiderantes, non dubitárunt hunc per artem ad ea adducere coagulatione, aut potiùs calcinatione & fixatione: ſi enim illud, quod ſummam Iovis perfectionem impedit, quo minùs ſit argentum & aurum, tollatur, putárunt ſua ſponte ad eam rediturum: ſunt autem ex evidentioribus impedimentis in Iove, ſulfur comburens & fœtens, ſtridor ſub dentibus, ponderis defectus, mollities, ſeu ignitionis convenientis fuſionem præcedentis abſentia, malleabilitas vitioſa, ſeu frangibilitas, & minor tenuitas ſubſtantiæ, idque ad Lunam, ad Solem verò, præter hęc omnia perfectiora, citrinitas. Hæc itaque per artem removeri poſſe, & argenti aurique proprietates induci ſtanno, iidem omnino poſſibile exiſtimárunt. Media, quibus hæc perficere tentárunt, fuére partim ſolus ignis, partim ignis cum ſalibus aliiſque adminiculis, aut aquis corroſivis. Qui ſolo igne, eundem proceſſum adhibuerunt, quem alii in Saturno aut Mercurio, nempe ut vel lento calore coagularent, & ſuperflua

Solo igne.

ab eo ſepararent, vel liquefactione adhibita, vel igne fortiſſimo. Verùm his idem contigit, quod illis, nempe opinio fruſtrata; non ex voto ſuccedens. Aut enim ſtannum manſit, ut priùs, aut in calcem redactum, aut in vitrum, nec ulla reductio facta eſt in argentum aut aurum. Cauſa eſt, quia natura non admittit ejuſmodi ſaltus, nec violentiam, ut quid reducatur in argéntum aut aurũ, abſque argenti aut auri formæ introductione, quæ forma cùm non ſit in ſtanno ante, nec poſt manente illæsâ ejus ſubſtantiâ immitti potuit, prout ſub Saturno prolixiùs demonſtratum eſt. Demus, quod lenta coctione Iupiter induretur magis, imò & à ſulfure ſuo per lotiones adhibitas artificiales purgetur, ut Lunæ ſplendorem & formam externam referat, verûm propterea non erit argentum verûm ſed ſophiſticum, quod etſi examen cineritii ſuſtineat, tamen reductionem poſt ſolutionem ab aquis fortibus vix patietur, nec in cæteris proprietatibus, pondere, ignitione, fuſione, malleabilitate & ſimilibus erit idem cum argento naturali. Qui ſales, vel aquas corroſivas adhibuerunt, eodem *Igne cum ſalibus.*

modo & citius Iovis ſubſtantiam corruperunt potiùs, quam perfecerunt. Ratio eſt, quia exiccando ejus propriam humiditatem eum ad vitrificationem magis promptum reddiderunt, ut ab experimento patuit. Nonnulli Mercurium inde elicuerunt, prout ex Saturno diverſis operationibus, quo multum ſe perfeciſſe gloriantur in tranſmutatione chymica, ſed ego non credulus illis, qui novi formam argenti aut auri non exiſtere in hoc argento vivo, niſi fortè remotiſſimè, unde nunquam per artem educi poſſit. Ex bove, aiunt, poſſe fieri canem, mutationibus naturæ intermediis, nempe ſi bos à canibus devoretur, & in ſemen caninum transferatur, ex quo poſtea naſcatur canis. Verùm tale quid non expectabunt ex Iove, ut tranſeat in Lunam artificialibus intervenientibus concoctionibus. Cauſa eſt, quod ibi natura ſola, hîc ars operetur. Ars autem naturam imitari, quantum poſſibile, aut potiùs, naturæ opera adjuvare debeat: ſic natura immittit formam rebus generatis, qua immiſsâ & perfectà in momento fit generatio. Hoc modo ars in res per naturam habiles immittit

formam argenti ac auri, eámque de potentia in actum reducit, quàm in suo subjecto proprio seu Mercuriali substantiâ præoccupatam transfert in quodlibet argentum vivum, quod per æquationem mutat jn argentum & aurum actu, idque quasi in momento, sulfure omne extraneum separando & comburendo. Tale quid cùm fieri nequeat ab arte circa Iovem, inde nec hunc absque formâ illi aliundè immissâ in argentum aut aurum transmutari posse certissimum est. An verò talis forma peti possit ex eo, hoc est, an Iupiter in tincturam argentificam vel aurificam promoveri queat, de eo nunc latius inquiremus, nempe sub secundo usu.

De II. Vsu ad tincturam, de qua quæritur, An ex Iove fieri possit?

Non videtur consequens; Iupiter non potest artificio ullo ad perfectionem promoveri per se; Ergo nec tinctura ex eo confici. Differunt enim longè inter se, in aurum perfici seu coagulari, & in tincturam ipsam reduci: Hoc quidem

longè quid preciosius suo censu habendum, sed illud non minus difficile. Tinctura fortè absque auro vulgi perficitur, aurum autem verum vix absque tinctura: Vnde non satis est, demonstrasse, Iovem non figi in verum argentum vel aurum, sed insuper addemus, quid sperandum de eo, quo ad tincturam. Iupiter à juvando dictus revera apud antiquissimos pro subjecto Philosophico ex quo omnis tinctura petatur, habitus est, quod convincunt tot fabulæ de eo confictæ & introductæ, quæ videantur suo loco inter Hieroglyphica nostra. An verò sit stannum illud vulgare metallum non immeritò dubitari posset: Quomodocunque sit, utriusque partis & adfirmantis & negantis rationes veluti palmam, in medium producemus, ut quilibet discretus & intelligens mox veri imaginem videat & percipiat: Qui adfirmant, præter allatas ex antedictis authoribus, Gebro, Speculo & aliis authoritates nec non innummeras ex antiquissimis de Iove fabellas revera chymicas producunt ex rei natura, monumenta hujusmodi, quod nimirum argentum vivum in Iove sit, quo ad imper-

Rationes adfirmantium ex Iove tincturam fieri debere.

fecta, optimum habile ad figendum, quia non fixum, & ad tingendum, quia non tinctum particeps sulfuris albi & rubei, mediociter præparati & fixi; Vnde non impossibile sit ad ejus perfectam præparationem, fixationem & tinctionem pervenire: Quæ habilitas seu potentia cum non existat in aliquo imperfectorum simul, nisi in Iove, cur non igitur in actum potius ex eo, quàm aliis deduceretur? Ad hæc Iupiter pro spirituali habetur corpore, facilis mutationis, boni splendoris, pauci sulfuris terrestris & quod sit ad frangibilitatem pronum, imò & vitri fragilitatem; quæ omnia accidentia tincturæ veræ competunt, vel potius corpori, ex quo illa perficienda sit. Alii his adversa ponunt, Gebrum aliósque authores vetustissimos respexisse longè alium Iovem, nempe eum qui sit Martis pater, ut & alium Saturnum, nimirum ex cujus genitalibus Venus pulcherrima nata sit. Item & Martem alium, qui cum Venere concumbens sit pater Harmoniæ copulandæ Cadmo: quæ omnia non possunt dici de vulgaribus metallis, stanno, cupro & ferro. Deinde, quod fixum non est natu-

Rationes negantium.

râ, non posse figi per artem, quod cum de Iove dici non possit, ab illis repudiatus est. Denique esse longè aliam rationem producendi tincturam ex sua radice, quàm per solam separationem superfluorum. Opus quoque esse adjectione deficientium, in quibus duobus secundum Hippocratem omnis medicinæ ratio versatur. Iupiter itaque ab his eâdem facilitate profligatur, quâ ab illis admittitur. Nos licet arbitri officium in tam difficili controversia nobis non assignemus, tamen quid iudicatum sit in similibus quæstionibus reminisci possumus.

IDOLVM IOVIS.

Agatocles Siciliæ rex humili loco, pa-
tre figulo natus cum ſeſe à pleriſque ſub-

ditorum propter natalium ſuorum obſcuritatem deſpici animadverteret, auream pelvim, quâ diu uſus fuerat ad excipienda corporis recrementa, curavit in formam Iovis, ſeu divi maximè venerandi ab artifice converti & ornatiſſimo habitu effingi, eámque in ſummo templi loco poni; ad quam cum omnes ſingulari reverentia & pietate accurrerent, inque terram proni procumberent; En, inquit Rex, vos veluti Iovem in hac forma aurea, quæ tamen ex quodam abjecti uſus vaſculo adeo excellens facta eſt adoratis & colitis: ſic mihi ex figuli filio facto Siciliæ regi debetis honorem & obſervantiam, quam hoc exemplo & invitamento ab iiſdem quoque obtinuit. Ad eundem modum etſi Iupiter manens in ſua priſtina forma viliſſimus habeatur, tamen ſi ad tincturam perfectam evehatur, non Iupiter amplius, ſed rex in omnes ſibi ſubditos, hoc eſt ex Mercurio generatos, futurus eſt. Nam forma dat eſſentiam rei, non materia, ſed hæc illam aſſumit & amplectitur, ut fœmina virum. Vt enim jam dictus rex in ſumma majeſtate ſedens coronâ aureâ decoratus,

in menſa patinas figulinas luto oneratas inter gemmas & aurum collocari voluit, ne ſcilicet unquam è memoria excideret, quâ proſapiâ & domo, veluti ex qua materia tanta forma ortum duceret, ita quoque forma philoſophica numquam ſuæ materiæ oblita, eam ubicunque viderit aut tetigerit, agnoſcet, & ad ſe rapiet, quoad poteſt, hoc eſt, in aurum convertet. Vnde patet, cum tinctura debeat agere in metalla imperfecta, atque illa ad ſummum metallicæ dignitatis apicem evehere, quod ex metallis, tanquam matrice extracta ſit, quæ deinde ſimilitudine ſuæ naturæ aſſultet & congregetur omni metallico generi, ídque, niſi ſit perfectum, perficiat. At quorſum hæc, inquies, anne ex his ſum certus, Iovem eſſe materiam philoſophicam? Reſpondeo, Iovem vulgarem eſſe nego, Philoſophis notum adfirmo. At qualis hæc? quæ in aquilæ forma Ganymedem in cœlum evexit, quæ in aurum mutata Danaæ in gremium decidit, quæ ſub forma cygni albi Lædam compreſſit, ex quibus paucis de ſimilibus quamplurimis iudicabis. Niſi enim ad volatũ ſit idonea, aut ad lapſum

ſuo pondere apta materia, non eſt Iovis nomine digna, cùm ne minimum juvare poſſit opificem, ſed plurimùm morari.

De III. Vſu ad medicinam.

Nunc ad medicinam quantum ſpectet Iupiter, breviter adjiciemus. Non quidem magni uſus eſt in medicina corporis, niſi quod vaſa ex eo ad medicamenta vegetabilium continenda fiant, ſed hoc potiùs ex perverſa multorum ignorantiâ contingit, qui Iovem dominum (veluti in Saturnalibus antiquis mos erat) ſervis ſuis ſervire non ſine uſu intelligentium jubent, cùm potius ille in medicamentum redactus optimum, ab his ſcilicet vegetabilibus in vitrum converſis tranſparens, contineri & ſervari deberet. Tanta eſt humani ingenii infirmitas & labilitas, ut quæ rara ſunt, minùs utilia præferat utiliſſimis in copia exiſtentibus, ut ex veſte judicet de corpore, ex corpore de mente. Cùm decora & aurea veſtis ſæpè abſcondat corpus deforme; corpus verò pulchrum non rarò mentem enormem, & vice verſâ. Veſtem vilem detrahe Iovi, & habebis

medicinam optimam, dummodò hanc conjungas cum Iovis filio optimæ indolis, cujus nutrix Latona extitit. Osiris, inquam, qui & Iupiter & Apollo & Mars, uxorem ducat sororem Isidem, Iunonem, Dianam & Venerem, ut ex duorum conjugio mascula proles nascatur. Alij calcinant Iovem, & conjungunt cum duplo sublimati, distillántque per retortum unde diaphoreticum medicamentum conficiunt, ut sperant. Verùm, qui his utuntur, sint cauti, ne corrodenti veneno tunicam induant, quâ exutâ, hostem se potiùs vitæ humanæ, quàm amicum declaret.

CAP. IV.

De Monte Veneris.

INter metalla, quæ Deus usui humano maximè inservire voluit, est Venus præstantissima, tam corporis pulchritudine exteriori, quàm virium robore firmiori prædita. Inde non solùm ad munera servilia adhibita est, sed quoque nummis, pretio rerum mutabilium primitus

materiam præbuit, cùm æs ſeu pecunia ærea, Iano regnante, ut fabulantur, excuſſa ſit, ac Romæ longo tempore poſt argentum ſignatum legatur. Imò Tubal, ut in ſacris habetur, omnium primò ex venis terræ hoc rimatus in lucem protulit, & ad opera varia accommodavit. Et quod magis admirandum, ex ære ad dignitatem & precioſitatem auri accedente Salomonis tempore monumenta templi divini pulcherrima facta ſunt. Vnde & poſt apud Ethniços æs Corinthium maximè præcellens in honore extitit, quod deleta à Romanis Corintho, quaſi toti orbi pro exuviis gratiſſimis & manubiis memorandis diſtributum eſt. An verò hoc fuerit præclarum aliquod genus latonis, vel metalli alterius, nunc ignoti, dubitatum eſt à quibuſdam, à nobis verò æri Cyprio, unde Venus Cypria & cuprum dicitur, in colorem aureum ſive optimum latonem tranſlato aſcribitur. Quomodocunque ſit, ſemper conſtat, Venerem fuiſſe in artis operibus, ſive ad chymiam, ſive ad alia, quæ cùm innumera ſint, nec noſtro propoſito accommodata (poſſunt enim unius rei eſſe diverſi fines

ſi fines & utilitates) ſaltem ex chymicis potiora, & quæ aliquid valoris & probabilitatis obtinent, ſeligemus, & in medium producemus, idque prædictâ methodo, ut triplicem æris uſum, nempe ad aurum, tincturam & medicinam, ordine declaremus.

De I. Vſu ad aurum.

Qui æs ejúſque naturam & proprietates explorant & conſiderant, magnam ei cum argento & auro affinitatem ut aſcribant neceſſum eſt, quódque ad utrumque ſit trãſmutabile: Cum enim ſpectent ejus tardam fuſionem, ignibilitate præcedente, malleabilitatem & extenſionem, nec non alias dotes, non dubitant, id ſulfure combuſtibili per artem detracto in argẽtum vel aurum transformare & convertere. Vnum enim ſulfur extraneum æri commiſtum efficit, quod non ſit argentũ, quo ingenioſè ſeparato, nihil impedit, quin rediturum ſit ad Lunæ perfectionem: quod ſi tum magis coquatur, ad Solis ſublimitatem. Hæ, inquam, cogitationes non ſine ſubtili rationis diſcurſu à quibuſdam inſtituuntur; quibus ut ſatisfaciant, ad opus ſe accingunt: Verum

ut ingeniosus lector, quemadmodum promisimus, & tractatus inscriptio testatur; multum utilitatis ex hoc nostro labore,& plus(absit invidia verbo)quam ex centenis aliis deceptoriis libellis, reportet, naturam hujus metalli primò percunctabimur, deinde media & operationes, quibus hoc ad argentum vel aurum adduci posse prĕsumitur,una cum causis possibilitatis aut impossibilitatis exponemus. Nolo autem hic insistere diu aliorum testimoniis recensendis, cum plæraque eorum non tantum veritatis, quantum ad speciem ostentationis habeant, & nos non solùm lectioni scriptorum, sed & lustrationi locorum nec non manuum labori incredibili circa has res longo tempore intenti, nonnihil in his videamus & experti simus quod fortè ex librishaurire non licuisset, æs, prout in vicinis Germaniæ locis & amplius observavimus, ex diversis mineris, quoad aspectum eruitur, nonnunquam laboriosissimo artificio &ingenio, ut in primis Goslariæ in Saxonia, ubi montis Ramnii mineræ contritæ molis & aquis elotæ per plurimos ignes gradatim torrentur & exuruntur antequam

ad fusionem metallicam præstandam fiant habiles, sive in cuprum malleabile & purum transeant; ut operatione completa decies octies ferè focos & ignes varios sub dio, inque furnis, partim torrefactionis, exustionis, in massam lapideam reductionis, descensionis, liquefactionis, probationis & ejusmodi alios expertæ sint & lustrarint. Nam primò ut ex dicti montis (qui ferè totus intus mineralis est) ruinis durissimam pyritem seu lapidem exscindant, opus est igne prævio flammali ad latera montis disposito per noctem, quæ invulnerabilis alias durities saxi edometur & vincatur: Deinde mineræ selectæ & eductæ torrentur, ad sulfur colligendum, (ut cap. 1. sub usu 1. supra innuimus) post ad vitriolum macerantur aquis: Hinc molis contusæ & elotæ novem ignibus successivis torrentur, ut nimirum malitia fumorum venenosorum & argenti volatilis adhuc (cujus ferè drachmas duas in centenario pondere latere dicunt) prædatorum sensim coërceatur, ad quod non nihil scoriarum aut frustorum ferri adjiciunt: post in lapidem nigrum reducunt, & tum ad

alias ignes tranſeunt hiſce operibus conſuetos. At quorſum hæc ? Vt ignari harum rerum intelligant, æs permultos labores ad metallicam maſſam ex quibuſdam mineris educi, & quod ars his quaſi ſtratagematis uſa naturæ Embryonem tenerrimum, argentum, ex hujus viſceribus eruere poſſit matre & fœtu illæſis: Deinde, quod ut infans, antequam edatur in lucem, excrementis, quibus immerſus eſt, ab obſtetrice liberatur, ſic metalla à ſuis fæcibus nocivis, antequam pura & tractabilia fiant, purgentur ignibus & aquis. Tandem cum jam deleta ſit maxima pars heterogeneorum à metallica æris naturâ, ignibus vehementiſsimis & fluxibili materiâ adjectâ, in corpus fluens, & metallicum reducitur, in quo eſt granum illud perfecti, per plumbum adjectum inde ſegregandum, furno, ut vocant, deſcenſorio, ac poſt per cineritium rurſus à plumbo, furno ſeu foco ſeparatorio: Quod ſi ejuſmodi fiant in magnis illis operibus, igne forti & artificio multis ex vulgo noto, quidni, ut ratiocinantur harum rerum curioſi, ſubtiliori ingenio æs tractatum in argentum & aurum tranſiret ? Nam

1. Æs ut tranſeat in argentum vel aurum quorundam opinione.

quod ſecundùm partem tranſmutatum eſt à natura, & ab arte, ne pereat igne, conſervari poteſt, nulla videtur cauſa obſtare, cur non ſecundùm totum in argentum migret, arte miniſtrante? Verùm alii reſpondent, veluti ſub Saturno retulimus, quod ars in hoc naturam imitari nequeat: quod licet verùm ſit, tamen ab experientia cognitum eſt, haſce mineras ejuſmodi cauto igne tractatas plus argenti reddere, quam alias inconvenienti exuſtas, quod itidem de auri venis, aliiſque exploratum habetur, atque hinc concludunt illi, ſi hîc artis beneficio argentum & aurum in lucem naſcitur, quod alias periturum eſſet, quidni ejuſdem ope in ſua matrice augeri & perfici poſſit? His indiciis ducti & docti, æs in argentum & aurum transferre nituntur & laborant. Quod equidem in mineris ipſis igni intactis vix licet, quia eæ adeò impuræ, & fæcibus multiplicibus permixtæ ſunt, ut nihil boni inde ſperandum ſit, quamvis quoque purius æs, at rariſſimè viſatur. Idcircò ad ipſum metallum ſeſe conferunt adhuc prægnans ſuo innato fœtu, idque ignibus exponunt, ſed eodem eventu, quo alii *Calcinationem metalli.*

in antedictis operibus occupati. Ignibus enim sive levioribus, sive fortioribus utantur, multum spei, parum rei hic inventuri sunt: quia licet colores optimè respondeant, pondera augeantur, & reliqua bene se habeant, attamen nec argenti, nec auri augmentationem ullam persentient, nisi fortè per mille annos in labore perdurent: Ad hanc operationem eò audaciùs incipiendam & patientiùs perficiendam, Geber quoque classicum canit, cùm inquit in Summa perfect. cap. 32. de auro, inter æris ramenta, quæ in arena caloribus Solis exposita fuissent post lotionem aquæ per triennium ea percurrentis, aurum optimum inventum esse: Verùm hæc verba sunt adeò dubia & sophistica, ut nemo illis fidere debeat, cum vario sensu intelligi possint, non solùm tropico, sed &, prout sonant, simplici. Nam in multis mineris æris aurum invenitur, ut & argentum, secũdùm naturam minerarum: sic in arenis idem aurum, ut & in rivis fluviorum colligitur, & fortè interdum æs, translatione ex aliis locis aut venis. Quid hæc ad transmutationem æris in argentum & aurũ per artem? Ars enim

in his naturam non assequitur, sed admiratur potiùs ejus progressum & opus, ubi rimari nequit, multò minùs imitari. Quidam ad sulfuris ablutionem & segregationem utuntur aliis mediis, nempe solutione in aquis corrosivis vel acribus, aceto distillato & hujusmodi, ac post calcinant & reducunt, prout Geber aliique chymici secundùm literam innumeris suis tractatibus præscribunt, sed qui hoc modo operantur, sciant, sulfuris illius absterşionē esse longè difficillimā, propterea quod suo subjecto in profundo adhæreat, & ne quidem illo destructo separetur, nedum salvo & illæso: Cujus rei causa cùm sit diversa ab antedictis, hic insinuanda est: sulfureitas in Venere duplex est, una inflāmabilis & volatilis, altera neutiquam, quarum prima per calcinationem repetitam deletur, imò vix deletur, secunda neutiquā, nisi accedat cum argento vivo lotio conveniens, aut sulfuris aurei substantia eam ablegans. Duobus enim hisce modis abigitur, licet pro una via haberi possit. Causa, cur non illis artificiis, sed his segregetur, manifesta est, quia ignis, & quæcunque corrosiva exiccant, & sic magis astringunt & sti- *2. Sulfuris segregatione.*

pant illam sulfureitatem terream, ac interim argentum vivum, cui adhæret, absumunt & fluxioni inutile reddunt. Vnde ex utroque terrea substantia resultat, non aurum nec argentum, quod quæritur. Vbi admirabile quid cõtingere animadvertimus (quemadmodum quoque in plumbo) quod Venere calcinatâ & igne crematâ, ejus pondus magis atque magis augetur, eò usque donec in quinta parte primum pondus excedat, cùm tamen constet, ignem absumere omne humidum, & id eò pondus minuere. Hinc experientissimus metallorum probandorum per Bohemiam magister, Lazarus Erkerus, inter cætera sui operis absolutissimi, non immeritò hanc quæstionem movet, at insolutam Philosophis discutiendam relinquit, cur nimirum cupella probationis æris unà cum impositis ante operationem, & post ponderata, gravior sit post, quàm priùs? Cujus rei causas occultas, ut alii pro sui ingenii subtilitate inquirant, facilè concedo. Quantum ad me spectet, agnoscó in duobus illis metallis, ære & plumbo, quæ ingrediuntur cupellam, absumi non tantùm humidum argenti vivi,

ſed & magnam partem ſulfuris combuſtibilis, quod ſi jam reſpondeamus, humido abſumpto terram graviorem reddi, hoc tamen non fieri in aliis rebus experimur. Exempli gratiâ, ſi ex roſis diſtilletur aqua, & caput mortuum, ſeu maſſa illa in fundo reliqua ponderetur, non erit tanti ponderis, cujus ante fuerant roſæ impoſitæ, tantùm abeſt, quod erit majoris. Hinc ſi dicamus, nullam ibi fieri evaporationem humidi ſed potiùs condenſationem in terram, huic reſpondetur, condenſatio ſi fiat, ratione humidi evaporantis continget, ut videmus in luto humido areſcente, vel melle coɛto ad conſiſtentiam, quod ſi ita eſt, neque hac ratione priſtinum pondus habebit, multò minus majus. Verùm Philoſophi dicunt, quod in ſua coagulatione craſſius ignis cadat in aërem, denſius verò aëris in aquam, & hujus denſius in terram, quâ ratione hujus difficultatis ſubterfugium quidam petere poſſent, ſed non ſatisfacient omnibus. Alii ignem augere hanc ſubſtantiam aſſerent, quod frivolum eſt cogitare, alii in humiditatem cupellæ transferant cauſam, quæ

imbibatur ex aëre post operationem, sed hoc inanè est phantasma, quomodo enim in cineritiis aliquot unciæ aëris attrahi possent, cùm potiùs cupellæ humidiores censendæ sint antea, quàm post. Est qui ad plumbi jacentis sub dio gravitatem contractam, aut etiam calcinati pondus majus respondet, terrestreitatem ejus auctam esse aucti ponderis causam; quod huic concedendum, quia augeri potest imbre & terrâ maceratum plumbum, at in proposita quęstione tale nil accedit, nisi ignis, qui nihil auget, sed omne potius minuit. Dicimus itaque levibus ablatis sulfuribus aut concrematis, corpus gravius reddi, haut aliter quàm eundem hominem esse longè graviorem mortuum seipso vivo, nempe spiritibus aëreis & igneis, qui librabant corpus vivum in cadavere amissis, alii statuunt. Quæ causa si cui non arrideat, quæratur verisimilior, quæ tamen cum dicta natura metallica conveniat. Præterea, cùm constet, Veneris ex ferro generationem aut eductionem medio vitrioli, vel vitriolatæ aquæ, fieri, veluti in jam dicto monte Ramma usu receptum oculis

3. Solutione in aquas corrosivas.

ipſis annotavimus, hinc eiuſdem Veneris in argentum vel aurum progreſſum continuari poſſe, quidam autumant, dummodò conuenientibus aquis aut ſalibus tractetur ſeu ſolvatur & congeletur. Hoc argumentum etſi ex probabilibus ſit, & non neceſſariis, conceſſis omnibus ejus antecedentibus, ideóque non opus habeat reſponſione, tamen cum multa hinc dubia oriri poſſint, tam contra artis veritatem, quàm aliàs, huic breuiter reſpondemus: Miſochymici (inter quos Guibertus quidam) negant hanc tranſmutationem eſſe veram, ſed ſaltem cupri atomorum aut inſenſibilium particularum per aquas vitriolatas collectarum & abſconditarum in iis vel vitriolo congregationem fieri ferro aquæ impoſito, cujus ſententiæ ſe quoque diu fuiſſe teſtatur antedictus Erkerus, niſi vidiſſet in ſubterraneis æris fodinis claves ferreos cuicunque ligno infixos, tempore intercedente longiori, in purum putúmque cuprum tranſmutatos fuiſſe, quod adeò evidens eſt, ut nullam refutationem admittat. Concedendum itaque, hanc tranſmutationem ferri in cuprum eſſe poſſibilem &

fieri dicto modo, at interim non sequitur, cupri in argentum vel aurum eodem modo conuersionem fieri per aquas artificiales aut sales. Differentia enim inter perfectum & imperfectum major est, quàm inter imperfectum unum, & aliud, præsertim Venerem & Martem, aut Iovem & Saturnum. Ex ferro, si aliquid sulfuris terrestris prohibentis fusionem ejus segregetur arte, videtur illud in Venerem transire posse. Et sic dicendum de Saturno, nigredine ejus separatâ ad partem, in Iovem transituro: At ut ex Venere fiat Luna, oportet ut totum sulfur Veneris, quod copiosius est, arte deleatur, quod adeò arduum, ut penè impossibile habeatur, veluti supra diximus. Huic malo sophistæ remedium invenire satagentes, ad dealbationes Veneris se contulerunt superficiales &
4. Dealbationibus. non radicales, cum Mercurio sublimato, arsenico albo, antimonio, zinkio, stanno, bismuto & similibus multis præparationibus interpositis. At deceptores potius inuenti sunt, quàm veri Philosophi. Causa horum deceptionis modorum hæc est, quod Venus habeat intra sua viscera morbum læthalem & in-

curabilem remediis omnibus, exceptâ unicâ medicinâ, nempe ſulfur comburens terreſtre: Vnde corpus ejus poroſum, deforme & infirmum redditur. Hic morbus curandus ſuſcipitur ab his Empyricis, emplaſtris & illitionibus cuti optimum colorem conciliantibus, ut ſic naturalis, & vivida temperies rediiſſe, corpúſque ſanum eſſe videatur. Verùm ad tempus ſub hoc pallio delitеſcit morbus coram ignaris, qui poſt cineritio, coloritio, quartatione & ejuſmodi examinibus facilè in conſpectum venit, & medicaſtro ſuo imperito & improbo, malæ voluntatis & duræ cervicis, viro, infamiam, ſi non mortem aut carceres pro mercede curationis reportat. Idem dicendũ de ſophiſticationibus ſeu citriniſationibus Veneris ad auri colorem, ut fit in latone cum tutia aut lapide calaminari, aliiſque ejuſmodi præparationibus, quibus ex albo & rubeo coloribus certa proportione inter ſe mixtis citrinus naſcitur aut flavus, aureo ſimilis, non æqualis. Verùm quod his omnibus deceptoribus Albertus occinit, hic nobis ſufficiat. Quicunque, inquit, albificant cum albis & citrinant

Rubificationibus.

per citrinâ, eâdem manente metalli substantia, hoc est, non purgatâ à sulfureitate sua, sunt deceptores: quod licet in latone non fiat (vbi flavedo non flavo, sed albo in rubeo colore apparet) tamen sulfureitas non est adempta, quæ postea in igne corpus metalli non defendit (uti debet, sulfur verum) sed comburit, non ponderosum, sed leve reddit, non ab efflorescentia in acutis aut corrosivis tuetur, sed viriditate & ærugine inficit, ne quid dicam de aliis ejus corruptelæ causis aut signis.

II. De usu ad Tincturam.

Qui tincturam verò in Venere quæsiverunt, non multum suæ rationis iudicio aberrarunt, cum viderint corpus ad omnia sibi deficientia acquirenda & superflua demenda satis habile & dispositum, in eóque potiùs spem & laborem ponendum, quàm in curcuma, sanguine humano, cortice granatorum & capillis, hisque similibus, quæ facili ignis combustione in cineres abeunt, & artificem impensis defraudant. Est enim Venus inter corpora coloris ad tinctu-

tam rubicundissimam capiendam propinquioris, qui in igne non facilè discedat, sed liquefactionem post ignitionem in suo subjecto hærens admittat, quorum nullum in jam dictis contingit. Quid multis? Geber dicit, Venerem habere in se sulfur fixum tingens in infinitum, ut aliorum testimonia prętereamus. Hæc cum quidam intelligerent, Venerem ad tincturam assumpserunt crudam, eámque miscuerunt diversis metallis & mineralibus, quibus per ignem fortem combustis, in Venere tincturam auctam opinati sunt, quam auro addiderunt, & sic augmentationem in argentum promiserunt: Quantum præstiterint, ignotum mihi est, hoc scio, quod hæc tingendi ratio sit naturæ adversissima propter causam, quam adjungo: Aurum non plus habet tincturæ, quam sibi sufficiat, nisi plus aliunde acquirat, nihil argento communicare potest: At dices, quod ex Venere acquisiverit aliquid tincturæ: Ego id pernego: Tinctura est argenti vivi purissimi substantia fixa, hoc est, in omni igne perdurans absque diminutione, calida & sicca in subjecto humido, ideóque potius ca-

1. Vt ex ære tinctura fiat aliorum opinione: combustione & mixtione cum perfecto.

lida & humida, in summo gradu. Ad hæc substantia non fuit in cupro ante naturaliter, nec post introducta: quod non fuerit, patet, quia perfecisset suum argentum vivum in aurum; nec post advenerit, quia hæc est veræ tincturæ proprietas, quæ non levi artificio in cuprum introducitur: Ergo nec Venus quid tincturæ communicavit auro: Hæc est hujus Labyrinthi Cynosura verissima, quæ à multis erroribus sui sequacem liberabit: Vt enim Cynosura in cœlo per se mobilis est, attamen habet stellam unam in extremitate suæ caudæ, polo mundi immobili propinquiorem, ita etiam hæc nostra tractatio: Satius est animadvertisse, quo non sit dirigendum iter, quam in immenso Oceano errasse & ad omnes mundi plagas absque ulla cursus directione vagatum esse. Alii non crudis, sed coctis ex Venere positis remediis usi sunt ad morbos imperfectorum curandos, idque diversis viis, quas ipsi sibi invenerunt, & non nostrum est explicare: Hi consideranrunt, quod natura ubi morbum, ibidem & remedium posuerit, dummodo homines eo egentes id eligere & à fæcibus adhærentibus separare

Simile à Cynosura

2. Extractione ejus sulfuris per varias præparationes.

rare

rare possint. Geber ubi de Venere loquitur, quod habeat in se sulfur rubeum, similiter de Marte, Saturno & Sole, imò de sulfure & Mercurio, aliisque innumeris idem refert: Videndum igitur, cui fidendum, quo loco & tempore: Corpus ex quo sulfur illud extrahi debeat idem Geber dicit, esse spirituale: An tale sit Venus, dubitandum donec inquisitum sit: sunt equidem multæ gentes, quæ bonos habeant, naturæ indulgentiâ, cibos, sed quos ipsæ vel inscitiâ vel ignaviâ, aut præpostera de sese nimisque magnifica persuasione ductæ & indoctæ præparare nequeant: Ita contingit cum corporibus metallicis; quæ permulti sciunt esse utilia ad tincturam inde eliciendam, sed ipsi præparare, aut nesciunt, nec inquirunt, aut labore deterriti abstinent ab iis, suisve rebus nimis addicti non curant de aliis magis indagādis: animal quoddam ajunt, cui Inertiæ nomen est, arbori pomis onustæ adrepere, eámque cauda verberare, sed non ascendere, etiamsi possit, fame penè moribundum, & ungues à natura datos possideat, ne scilicet post descendere opus habeat. Huic persimiles refert Baconus, quam plurimos chymiæ

amantes ejúsque fructuum cupidos, at laborare nolentes, ideóque de artis fine desperantes propter sumptuum, laboris & temporis interpositionem forte cum jactura faciendam: Nonnulli aliam ingrediuntur semitam, nescio an fœliciorẽ, considerantes visitanda esse interiora terræ juxta literas initiales ænigmatis, dum, prout Mercurio vulgi Mercurium metallicum sic sulfure communi sulfur metallicum ex Venere elicere conantur. Sumunt itáque Venerem & calcinant sulfure cõmuni, veluti quorundam processus est in propatulo, indéque sulfur, aut, ut illi vocãt, vitriolũ educunt, sanè nullâ aliâ intentione, quàm ut cum eo tingant, quod cùm non in hoc vitriolo invenirẽt, aliis usibus, ut fit, applicârunt, nempe ad oleum seu spiritũ vitrioli inde conficiendũ pro stomacho confirmando laudabile Esurinum. Sunt alii, qui crocum inde faciunt vel æs ustum, solvúntque in aquis regiis, fortibus aut spiritu urinæ, per se, vel miscent cum aliis, & tandem vel cum auro solo, vel cum auro & Mercurio miscent & figunt, quorum laborum & mixturarum cum sit inenarrabilis numerus, nos singulis recensendis supersedebimus;

3 Vitriolo seu sulfure Veneris.

4. Croco vel ære usto.

Et saltem ad jam prolata, ex quibus de similibus judicandum erit, respondebimus: Sanè crocus ille vel æs ustum in medicina corporis externâ optimi usus est, vix ad internam, qualis tinctura esse debet, quia venenosi multum adhuc & corrosivi obtinet: Hinc vulneribus aut ulceribus exedendis aut cicatrizandis non utiliter adhibetur: Quod si verò cum ejusmodi aquis corrosivis misceatur, eò magis exedentis proprietatis evadet, à qua abstinendum: Causa, cur non in vitriolo aut croco æris quid boni ad tincturam sperandum sit, ex hisce patet. Tinctura est purissima pars argenti vivi calida in humido agens, qualitatum excellentium, quæ non sunt in jam dictis substantiis siccis & impuris, terrenis & nihil aut parum argenti vivi continentibus: An jam has qualitates his subjectis inducere possint, nec ne, disquirant intelligentiores. Verùm alii ad evitandas has difficultates ex Venere Mercurium longi temporis labore elicuerunt, eúmque ad tincturæ proprietates recipiendas aptum existimarũt, quippe qui homogeneitas Mercuria- 5. Mercurio Veneris.

lis, fluxibilitatis & fixitatis non obſcura documenta polliceatur: At pręterquam quod difficilimè educi poſſit, impurus eſt & viriditatem ſemper ſuam oſtendit, ſulfureitatis nunquam expers, à qua ſi tandẽ purgari poſſet, quid aliud quam Mercurius vulgi, Saturni aut ſtanni pręſtaret? qui ſi ex antedictis rationibus non poterunt coagulari in aurum, nec tincturam, nulla eſt cauſa, cur hic illis ſit ad eadem aptior: Fixus fuit, inquies, ideóq; facilè fixandus, iterum tinctus, ideóq; tingendus. Ad hæc reſpondeo: tinctus non fuit, nec fixus verè, nam quod talis exiſtimetur à ſulfure rubeo, impuro & fixo partim provenit, quod cum ſit corrumpens & non conſtans in igne, nec ex ſubſtantia argenti vivi, nec color nec fixitas Veneris eſt legitima: Cumque hæc reducta dicatur in Mercurium, nec id abſque alio Mercurio factũ ſit, vereor, ne plus ipſi adſit de alieno, quam de proprio; & ſi quid de proprio, id viriditate & ærugine obſeſſum, à quo ſi iterum ſepares alienum, in ſuam ſubſtantiam redibit metallicam fortè, & ſic nihil factum fuit. Verùm demus, quod ſit ille Mercurius Veneris purus

& genuinus, nihil tamen confert, propter proprietates tincturæ sæpè dictas, quæ nullo artificio in Mercurium possunt induci, nisi hic vel ex toto maneat frigidus & humidus; sicque currens, vel è contra calidus & siccus per accidens, in forma sicca; Et sic nec aurum nec tinctura inde habebitur. Vt autem quid de Venere ejúsque tinctura (cui Basilius Valentinus multis in locis calculum, ut videtur, adjicit) æstimare debeas: meliùs intelligatur, en accipe emblematicam hanc figuram, quæ sequitur.

CHAMÆLEONTIS ANATOMIA.

Magnus ille rerum naturalium contemplator Democritus ex Abdera oriundus, qui uti ſupra vulgum ſaperet,

patriam reliquit, & Ægyptum, matrem ſcientiarum omnium, adiit, ubi Philoſophorum ac ſacerdotum ſapientiſſimorum contubernio aliquandiu uſus, abditiſsimorum myſteriorum cognitione optimè inſtructus, tandem ad ſuos rediit, ubi cùm ferè omnes diverſiſsimis & inanibus deſideriis rerum futilium & inutilium detineri animadverteret, veras autem ſcientias & artes, quæ animum divitiis & corpus optima ſanitate beant, alto ſupercilio deſpicere, non potuit non hominum ineptias, & præpoſteram vivendi rationem perpetuo cachinno explodere & deridere. Cúmque Philoſophi ſit, cauſas rei proximas agnoſcere, non dubitavit in viſceribus animalium ejuſmodi vanitatis in hominibus cauſam inquirere & explorare per anatomiam medicis uſitatam. Exiſtimavit enim vir prudentiſsimus ſplenem in primis, qui melancholici humoris, omnis phantaſticæ opinionis, authoris, receptaculum eſt, in illis beſtiis, quæ proximè ad hanc hominum diverſi colorem pravitatem & nequitiam ſuâ naturâ accedant, perluſtrandum, & ſubtiliſsimè inveſtigandum, num quid inſo-

liti, & præternaturalis humoris contineret. Cum hac ratione brutorum multorum cadavera secuisset, & variarum rerum causas, pro cujúsque animalis diversitate inspexisset, tandem omnium bestiarum versutissimam, quæ maximè homines astutos & versipelles, inque singulas horas mutabiles, in vanitate autem sua nimis constantes, repræsentaret, Chamæleontem sibi adferri curavit ex Africa, cujus utpote rarissimi & incogniti in his locis, hæc est descriptio. Rostrum ad modum suis, corpus asperum crocodili instar, caudam prælongam, quæ in tenuitatem desinit viperinis orbibus se implicans, crura ejus recta, latera ventri junguntur, ut piscibus, sic & spina: oculi in cavo recessu prægrandes & concolores corpori, qui nunquam operiuntur; nec pupillæ motu, sed totius oculi versatione circumspiciunt: Colorem mutat corpore, caudà & oculis reddítque semper quæcunque proximè attigit, præter rubrum & candidum: Ore est semper hianti, solúsque, ut ajunt, animalium nullo alio, quàm aëris nutrimento nutritur: Vngues ei adunci, & motus tardus, ut

testudini:Has & alias hujus animalis proprietates Democritus observans singularum causas per sectionem indagavit & invenit. Rostrum suillum ipsi à natura datum existimavit, ut voracitatem significaret, licet saltem aëre nutriretur. Corpus crocodili fere invulnerabile, ut tarditate motus aliorum injuriis non esset expositum: Caudam viperinam, quia venenositatem quandam in se habeat, homini infestam: piscibus quoque similis, quia quatuor elementa optimè repræsentat quatuor animalium formis. Oculi aperti, quia nunquam dormire videtur, hoc est, somno opprimi non apparet. Colorem mutat in omnes differentias præterquam in rubrum & candidum, hoc est, fit niger, viridis, ceruleus, aliisque coloribus insignitus, sed optimos illos quæsitos non exprimit, aut si exprimit, non tamen sunt veri, at saltem per deceptionem visus contingunt: Aëre vescitur, quod est admirandum in quadrupede tam corpulento: Aër enim instar fumi in viscera & venas ejus penetrat & mutatur in sanguinem, qui tamen subniger magis est, quam rubeus, uti esse deberet. Cujus rei causam cum Philosophus acutissimè in-

quireret nec ab instituto desisteret, invenit viscus illud, quod atrum sanguinem ex tota massa separare debeat, huic animali deesse, nempe lienem. Atque hinc motum ipsi tardissimum ad esse, ob terrestris humoris melancholici in corpore manentis copiam, hinc abesse quoque ipsi rubrum aut candidum colorem, quia uterque à bona temperie sanguinis oriatur, quę non est in hoc animali: Inde quoque huic defuncto pallor adfuit in toto corpore, sanguis autem soluta circa cor & oculos. Quæ omnia cum Democritus observasset, ac inter cætera Hippocrati medico astanti declarasset, his indiciis manifestissimis satis testatum reliquit sese esse Abderitarum omnium sapientissimum, nec insanum, (veluti existimarent, ideóque ad maniam ejus curandam Hippocratem ablegarunt) ipsos verò Abderitas pravis opinionibus pręocupatos circa vanitates mundi instabiles ex melancholici humoris copia & lienis defectu dementatos versari, & vitam belluarum indomitarum instar degere, ideóq; Hippocratico elleboro & fortissimo auxilio indigere.

De III. Vsu ad medicinam.

Intra corpus humanum propinasse medicamenta ex Venere præparata, temeritatis vel audaciæ inexpertæ à plurimis censetur signum, cùm constet in Venere cruda per se aliquid caustici inesse, quod corpori humano haud conveniat, in primis si cum acribus & corrosivis exasperetur & corrodatur. Nihilominùs invenimus alios fœliciter tam ex cruda quàm præparata Venere usurpasse remedia, quorum experientia maneat in suo valore. Quidam enim acetum distillant in vase cupreo seu vesica cum alembico vitreo seu stanneo, & aquam inde distillatam promittunt evacuativam per vomitum & sedes absque noxa, quod qui velit, experiri poterit, & in Care (quod ajunt) aut potiùs cane, facere periculum. Alii præcipitatum ex Venere & Mercurio in peste sibi profuisse testantur, cum alia medicamenta non essent ad manum. Est, qui ab hoc, tanquam veneno exitiali, dehortetur medicos, cui obsequendum censeo, etiam alterius experimento edo-

ctus, qui optimum quoad calorem, ex Venere medicamentum, experiretur, cato in os intrusit fortè ad grana tria, unde quidem mox nihil mali sensit, vel eodem die catus, sed sensim contabescere cepit, ita ut ex tabe intra mensem ab assumptione illius mortuus sit. Non enim in tanta copia medicamentorum certissimorum, quorum tot secula mundi experimenta & pericula subierunt, opus erit ad dubia, periculosa, haud cognita transire, relictis cognitis, tutis & exploratis. Medicamenta amicorum habeantur loco, ex quibus non decet novos anteferre veteribus novitatis gratiâ, uti cum equis usu venit, sed veteres, ut antesignanos, in maximo honore habere, novos interim familiariter accipere & utendo probare: Idem de medicamentis novis & veteribus judicium & discrimen statuendum non diffiteor: Constat enim plæraque à chymicis medicamenta facta & in cœlum suis laudibus, forte dignis & meritis, evecta, casu fortuito esse inventa, nempe ab aliud quærentibus; Vnde miror hos ipsos gloriari adeo de illis interdum, uti non videantur aliquid reperisse, quod

pueri in fabis, tanquam veteres chymici aut medici, inter quos Avicenna & Arnoldus, nihil ejusmodi sciverint aut fecerint, quos tamen permultos errores errasse & exantlasse non est dubium, antequam ad artis perfectam veritatem pervenerint, ideóque & talia & tanta, qualia & quanta moderni jactant, remedia jampridem fecisse, habuisse, & probasse, at cum fortuita & non quæsita fuerint, neglexisse & silentio præteriisse: utpote imperfecta & dubia: His non obstantibus existimo ex Venere præclarissimam antidotum contra venena & plæraque corporis humani mala utilissimam confici posse arte spagyrica, qua sulfur illud causticum temperari, si non separari, possit; quod tamen non cujusvis fore artificis, sed experientissimi & circumspecti opinor.

CAP. V.

De Monte Martis.

MArtem, licet corpus sit durum, nec in igne fluens, tamen metallis ad-

numerari non eſtdubiū,tum propter malleabilitatem ejus, tum ſplendentem ſubſtantiam, quæ ex argento vivo, metallorum omnium ſpermate, originem duxit. Vt enim in republica ſeu ſtatu politico ſunt diverſi mores, habitus & officia civium, quorum alii præſident cum honore, alii ſunt nobiles, alii ignobiles & manuarias exercentes operas, ita in hac metallurgia ſeu Septemviratu metallico quædam ſunt in cenſu & pretio, quædam non, quædam mollia & non aſſueta ignibus, quædam dura & aſſueta, quale & ferrum habetur, ſervus, ut ita dicā, omnium: Imò Stratiotes ſeu militiæ peritus & Mareſcallus, qui regi & reginæ, Soli & Lunæ (ut & Saturnus Cancellarii, Iupiter theſaurarii & Mercurius legati ad exteros mittendi vices obtinens. Venus verò Gynæcio addicta) ſerviat. Qualem politiam in ipſis planetis cœli, quorum nominibus hi terreſtres ſimilitudine quadam appellantur, obſervare liceat, nempe rege tenente medium ſui regni, cæteros conſiliarios, Saturnum, Iovem & Martem, utrinque ſtipare ejus latera, ad quem proximè accedentes ſe humiliter ſubmittant, ne quid ejus majeſtatis ſplendori &

authoritati detrahant, remoti verò sublimius, ingrediantur tardius & tutius, retrò, citráque, non tamen ab orbita veritatis, hoc est, Eclipticæ lineâ, nimium recedentes. Mercurius regi proximè adhæret, ut satelles, à cujus radiis obfuscatur, at Venus tam vesperi, quàm manè suâ luce regis propinquitatem manifestat. Luna verò, veluti Regina, à Sole lumen mutuatur, quæ (ut & cæteri) ne officiat ejus splendori, proxima, tenuior, remotior, plenior apparet, ut reliqua cœlestium luminum admiranda, & homini contemplanda munera hic prætereamus. Quæ etsi ita se utrobique habeant tam superius, quàm inferius, tamen non ideò ascribere possumus Marti inferiori superioris virtutes, nec è contrà superiori inferioris. Dicuntur enim hæc potius & præsupponuntur, quàm probantur, cum illustrationi rerum maximè conveniant comparationes, etiam non in omnibus coincidant. Mars itaque bellis igneisque furoribus præfectus jam considerandus est, quatenus ad triplicem dictum usum adhibeatur, nempe ad aurum, tincturam & medicinam.

I. De Vsu ad aurum.

Ad argentum vel aurum ex Marte conficiendum, credo, quod paucissimi respexerunt, tum quia durus, intractabilis, fusionis expers, niger & pauci argenti vivi, tum quia Philosophi ejus rarissimam mentionem faciant, & quasi quemlibet ab ejus tractatione dehortari videātur. Nam, quia durus, resistit operationi artificis, quia non funditur, nec metallis congregatur, quia niger (unde & clavi infixi ligno, id inficiunt, & coloribus nigris tinctorum adduntur) sulfuris terrestris copiosissimi in eo indicium est: pauci argenti vivi, hinc ferrum levius & porosius perfectis, cæterísq; imperfectius, licet fixius. At hæc proprietates, quæ in ferro desiderantur, auro maximè adesse debent. Qui itáq; duritiem, fusionis defectum, nigredinem & sulfuris terrestris abundantiam, argentique vivi inopiam à ferro artificiosè tollere poterit, ídque æquatis qualitatibus in citrinitatem tingere, is faciet ex eo aurum: At hoc difficilimum non solùm alicui continget, sed etiam ferè impossibile.

le. Quod cùm quidam animadverterint, experientiâ frustrata vel ratione ducti, ferrum imbiberunt cum auro, eique miscuerunt, unde non facilè separari potuit, ut Geber testis est, at pondus saltem, non calorem, auro auxerunt: ideóque fuit potius impostura, quàm augmentatio aut transmutatio quædam. Alii ex ferro Mercurium cum mineralibus certis extraxerunt, eúmque in aurum, ut ipsi testantur, coagularunt adjecto auro naturali; fermenti loco: sed quantus error inde consecutus sit, noverunt illi, qui eorum libros legerint. Aurum verum & legitimum in omnibus probis à vera arte expectatur, sophisticum, & quod non in omnibus examinibus perduret deceptoribus tractandum relinquitur. Non enim chymicorum libri scripti sunt in perniciem populi aut reipub.: at malè intellecti & opere falso expressi, eum ferè finem in multis sortiuntur per accidens. Vt ille qui hominis alicujus imaginem per plasticen ex cæra suis coloribus ita expressit, ut ipse homo, cujus est imago, videatur, non tamen vitam, hoc est, sensum & motum, adjecit, non sua arte perfecisse

1. Martis imbibitio cum auro.

2. Martis Mercurius in aurum coagulandus.

verum hominem dici poteſt, ita nec alchymiſtæ illi deceptores, vel alii horum ſequaces, non putantur aurum verum feciſſe ex materia, in quam non veræ auri proprietates, quaſi vita & forma, introductæ ſunt, quales antea enumeratæ & præcipuè ex propriis auri examinibus dijudicantur: Cum itaque hæ proprietates non fuerint in eo auro ſic coagulato ex Mercurio Martis, inde nec omnia examina ſuſtinere potuit, &ècontra, nec verum aurum, licet ad ſpeciem, repertum eſt.

II. Ad Tincturam.

Ad tincturam fortè nonnulli ex Marte extrahendam intenti fuerunt, quorum conatus an ab eventu comprobati ſint, meritò quis dubitet, qui tincturæ veræ ſubtilitatem, Martis craſſitiem, illius puritatem, hujus impuritatem, & ſic reliqua cujuſque adjuncta, conſideret. Aurum in palatiis regum & principum reſidet, ut Nobilitatis paludamentum, & obtinet nobiliſſima officia, ferrum in angulis deliteſcit & peragit viliſſima Slavorum opera per mundum. In cau-

ſa eſt, quod illud rarum, hoc in copia, illud pulchrum hoc deforme, illud tenerum, quaſi incorruptibile & æternitatis ſpecimen, hoc aſperum & ignibus facile ſuperandum, penitúſque deſtruendum: Quæ omnia in auro ſunt propter tincturam aut formam ejus præſentem, in ferro autem, ob eandem abſentem. Vnde longiſsima diſtantia inter hoc & illud videtur, tanquam inter extrema: Nihilominus qui omnia etiam inſperata tentare voluerunt; Martem calcinarunt ad Tincturam, ſed pulverem nigrum, deformem primò, poſtea rubrum, leviſsimum, quem CROCUM vocant, invenerunt, ad chymiæ hanc intentionem inutilem. Quomodo enim mortuum omnino in vitam revocari, aut mortuos alios reſuſcitare queat, cum egeat ipſum vi alterius? Quomodo impurum purificet aliud? Quomodo leve & omni humiditate exutum poſsit recuperare qualitatem humidam & argenti vivi copiam, qua alia metalla repleat & veſtiat? Quidam in aquis acribus ſolverunt & ſic in crocum redegerunt, eâdem finis fruſtratione. Hæ enim aquæ malitiam Martis non tollunt,

1. Calcinatione.

2. Solutione.

ſed potiùs augent & ſic ignem, quod ajunt, igni addunt; quod in aqua forti communi experimentari licet, in quam vitro contentam ſi limaturam ferri injicias: mox quaſi in momento ita effervéſcere actu percipies, ut manu tenere nequeas. Cauſa eſt, quia ignea vis aquæ fortis exaſperat ſulfur terreſtre, copioſum in ferro exiſtens. Vnde aquæ potentialis caliditas in actualem reducitur & ferrum conſumitur. Eadem videtur cauſa, quod ferrum ignitum, aquis extinctum, non ſubito ſit adeo frigidum, ut manu tutò tractari poſſit, aurum autem contra, quia ſulfur in ferro terreſtre retinet caliditatem, etiam poſt extinctionem, aurum autem ejus ſulfuris non particeps, ſtatim refrigeſcit. Sunt, qui cũ aceto diſtillato ex limatura Martis colorem rubeum eliciant, ad oculum ſplendentem, veluti cæruleum cum eodam & calce viva ex ære, ſed hi colores potius oculis arrident, quam quid ſpei polliceantur ad rem quæſitam, ideóque ſuis authoribus, pro illecebris ſpectantium reliquantur. Verùm noſtrum non eſt omnium ſubtiles circa Martem, ut & alia metalla inventiones ac opera-

3. Extractione coloris.

tiones hic exprimere, cum ferè sint innumeræ, nec uni cognitæ, at saltem ex similibus de similibus admonitiones dare, quibus observatis, bonæ voluntatis artifex à phantasticis operationibus abstineri, atque ita necessario ad legitimas subjecti Philosophici præparationes, Viatorio hoc nostro quasi manu adduci poterit. Concludimus igitur circa omnes cum Marte factas experimentationes, quod sint difficillimæ & perplexæ, nec quicquam boni promittentes, nisi forte filius Iovis & nepos Saturni agnoscatur, qui sorori suæ Veneri junctus ipsam per matrimonium filio regio beabit, & Martem una cum Saturno, Iove, Mercurio, Venere & Luna in amplissimum Solis regnum evehet, quod cōtingere non posse cum ferro communi, facilè tibi persuadebis. Ferri enim nullus usus est, nisi in bellis, oppugnationibus & cædibus, vix in medicinis & hominum morbis profligandis nisi rarissimè, de quo mox dicturi sumus, si saltem figuram Hieroglyphicam tibi ob oculos posuerimus, ut sequitur.

MVTII SCÆVOLÆ FACINVS; quo Servus pro rege occisus.

Nihil frequentius in hiſtoriis & picturis occurrit, quàm illi fortiſsimi Herois

Romani Mutii Scævolę facinus memorabile, quocirca id huic negotio lubentius applicuisse volui. Hic ad Porsenam regem (ut Tarquinium, regno & urbe exulem, restitueret) Romam obsidentem profectus, in castra tentoriúmque ejus venit, ubi purpuratum quendam, arbitratus regem, suâ manu occidit. Verùm comprehensus: & ad regem adductus, dextram, quâ cædem perpetrârat, & in persona aberrârat, ignibus admotam combusit absque ulla suæ miserationis aut doloris signo. Quâ magnitudine animi insitatâ percussus rex liberum dimisit, séque potius amicum Romanorum, quàm hostem postea declaravit: Hinc Martialis:

Vrere quam potuit contempto Mutius igne,
Hanc spectare manum Porsena non potuit.

Sic sæpè numero servi pro dominis occumbunt, ut verè dictum sit:

Quicquid delirant reges, plectuntur Achivi:

Verùm hic error, ut nec perpetrantem à regicido excusat, ita nec occisum pro domino magnificè extollit, cùm casus & consilium longè inter se differant: simili modo si quis caput hostis vulnerare destinârit, & pedem strinxerit,

nihilominus corpus adverſarii damno affeciſſe creditur. Ex læſo enim pede, licet leviter, in quibuſdam locis, mors indiuiduo ſupervenit. At non exiſtimandum, quod non hic, ut ubique valeat caſus, velut Ovidius de eo ſcripſit:

Caſus ubique valet, ſemper tibi pendeat hamus,
Quo minimè credis gurgite, piſcis erit.

Nam Rex noſter ſatis dignoſcitur pro ſervo, ab eóque non ſolum purpurâ, ſed coronâ aureâ, & corporis decore ornatiſſimo ſecernitur, qui non aberrante mente aut dextra à Scævola quodam, ſed ambidextro artifice occidi debet, non vi nec ferro, ſed refrigerio aquæ dulcis, quemadmodum laudatiſſimus ille Romanorum Germaniæque Rex Fridericus, ejus nominis primus, Barbaroſſa dictus, Chriſtianis in terra ſancta ſummum columen, Saladino Saraceníſque hoſtibus invictus, aquâ fluviali (quam lavandi gratiâ intraverat) ſubmerſus periit, cujus inteſtina & quicquid fæculentum, ut ibi ablutum, reliquum autem cadaver mumiâ regio corpore digna conditum & tumulatum fuit, ſic hoc loco, quod intelligenti ſatis.

De III. Vſu ad medicinam.

Hominum ſaluti non minùs adhibetur Mars, quam perniciei, imò non ſolùm ſervilibus & abjectis operibus, ſed & medicinis ſaluberrimis intra corpus ſumendis. Quod enim de Pelia, Achilles haſtâ, fingitur, illam vulnera, quæ inflixerat, curâſſe, vel ad eorum curationem auxilium attuliſſe, idem de bellicrepo, hominúmque jugulatore, Marte intelligendum, qui ſuo acumine & duritie penetrat cutim & viſcera animalium, facitque continui ſeparationem, ac ipſius animæ à corpore migrationem, ſi urgeatur manu hominis, idem in medicinam reductus ſuæ ſubſtantiæ vi penetrativâ ingerit ſeſe in viſcera & venas eorundem, & obſtructiones aperit & reſolvit, ſicque individuum ab interitu, ex Dei nutu, vindicat: Imò, velut ipſe Apollo nunc beſtiarum domitor ſeu jaculator eſt, nunc medicus & Alexicacus, ſic & Mars, ne quid de Pallade addam, quæ & Bellona & ſapientiæ Dea credita eſt. Vnde quantum Mars vi bellica humano generi mali, tantum vi me-

dicâ eidem boni præstat, ut vitium virtute palliet. Quod apparet in primis ex duabus de Marte præparationibus, quarum una aperit, altera astringit, ut testantur medici. *Medicinæ ex marte aperientis.* Medicina ex Marte aperiens notior est, quàm ut hic describi debeat, éstque diversarum formarum, nempe vel electuarium, quale est de chalybe diversæ descriptionis, syrupus, decoctio, aut alterius formæ humidæ vel siccæ, quarum omnium basis est chalybs vel ferrum in limatura præparatum. Hæ compositiones ferè omnes aperiunt, abstergunt & reserant obstructiones viscerum & angustarum venularum meseraicarum aut aliarum, pro diverso usu, aut adjectorum qualitate. Hujus classis quoque esse dicitur crocus chalybis factus vel cum oleo aut spiritu vitrioli, imbutâ ejus limaturâ & calcinatâ, vel cum sulfure. Non opus erit hic recensere hæc remedia, quibus affectibus sint convenientia, cùm sint vulgo nota, alibique exponenda. *Adstringentes.* Medicamentum verò ex chalybe aut ferro adstringens petitur, si hoc ignitum extinguatur in aliquo liquore, qui intra corpus & extra usurpatur. Aut si corpus ferri calcinetur

ſolo igne in crocum rubeum, impalpabilem pulverem. Hic enim potius adſtrictoriæ virtutis cenſetur, quàm aperientis, & convenire in omni fluxu ſanguinis, alvi, epatis, uteri & ejuſmodi aliis. Quæcunque alia ex hoc metallo conficiuntur medicamenta ad eoſdem ſcopos abſque dubio referenda ſunt, neglectis interim præparationibus ejus, cum aquis fortibus aut corroſivis factis, quæ Martis naturam per ſe innocuam nocivam facere poſſent.

CAP. VI.

De Monte Lunæ.

PEr imperfecta huc uſque progreſſum fecimus ad perfecta, non quod natura prorſus eâdem ſemitâ incedat, cùm hæc inſenſibiliter operetur, & diverſimodè nunc per imperfecta tranſeundo, nunc immediatè, ſed quia tam artis, quàm doctrinæ ratio hoc requirat. Si enim alterutri ſive perfecto ſive imperfecto poſterior ordine locus dandus ſit in omni tractatione, videtur perfectum

imperfecto ſuccedere, & nonècontra, propterea quod tam ſecundùm naturam, quàm artem omnis ferè res à parvis initiis originem ducat & creſcat in magnitudinem juſtam, ſive acumen, quâ habitâ decreſcunt vel ſenſim vel ſubitò: ſic Roma & ferè omnis civitas orta eſt & ſuccubuit, ſic imperia & regna, ſic arbores, animalia & ipſe homo, ſucceſſivas vices experiuntur creſcendo & decreſcendo, ne plura aut longiora petamus exempla: ſunt inſuper ex illis, qui metalla ſcrutati ſunt, experientiſſimi viri, veluti Matheſius in Sarepta & Solea in ſuis Septuriis, qui teſtantur, metalla imperfecta ad perfectionem ſummam per naturam aſcendere, quâ habitâ iterùm deſcendere. Vnde metallarii, ſi mineram offendant combuſtam in materiam nigram, ex ſignis haud dubiis colligunt, à perfectione occupata calore ſubterraneo eam conſumptam expiraſſe, & dicunt ſe juſto tardiùs adveniſſe: Alias naturam calcinando corpus Saturni in Lunam ac Lunæ in Solem; aut Veneris in Lunam & poſt in Solem progredi per aſcenſum, ac dare corpus, hoc eſt, fixitatem ante colorem; in deſcenſu

verò è contra: De quibus an ita se omnino habeant, cujuslibet naturæ arcanorum indagatoris est inquirere, Hoc pro certo cognitum est, quod aurum & argentum in mineris suis existens adhuc tenellum, instar Embryonis in utero matris, facilè ignibus externis inconvenientibus in fumum resolvi posse, cum ex vaporibus constent & congelata sint, præsertim si sulfur arsenicum & tale quid in copia ipsi adnatum sit, quod ad volatilitatem præstandam adjuvet: Volatile enim si copia vincit, fixum quoque elevat, ut ab experientia artis patet, auro & argento amalgamatis & quasi incorporatis cum diversis Mercuriis triplæ vel quadruplæ quantitatis quod nimirum ascendat & excrescat in formam arbusculi aut alterius rei, si urgeatur igne. Vnde miror, quosdam ex perfectis, præsertim auro, conatos vitrum facere, hoc miscuisse cum antimonio vulgari ac exposuisse igni liquefactionis, deinde liquefactum in pelvim æneam, frigidam, inclinatam effudisse, vnde vitrum, quoddam resiliit, idque toties repetiisse, donec omne contentum, & per consequens aurum in tale vitrum

rediisset, quo habito gloriati sunt, se vitrum auri habere: Verùm meo judicio falsi sunt, quia saltem habuerunt vitrum antimonii, auro in fumum elevato per antimonii copiam, ut contingit in ejusmodi operationibus, & ab experientia probatum est. Hoc addidi, ut monstretur per artem aurum volatile effici posse diversis modis & ut alii sibi caveant ab ejusmodi imaginationibus: si itaque aurum in mineris suis quoque sit volatile, admixtis spiritibus similibus, tum accedente calore solito fortiori, & ibi elevari poterit & in fumum evanescere: Quod de auro dictum, multò magis de argento intelligendum est, quia hoc est auro longè imperfectius, unde continuis ignibus tandem omnino comburatur, aurum nequaquam, cum constet curiosorum experientia, utrumque furno ardentissimo vitrariorum impositum duobus mensibus, argentum in duodecima sui parte defecisse, aurum in nulla sensibiliter: Ita & contingit in exactis probationibus per cupellam, quod argentum si vel dimidia hora longiùs, quàm debeat, aduratur, damnum aut sui diminutionem patiatur, vel quia

à Saturno attrahatur deorſum, vel ab igne vaporabiliter abſumatur: ſi hoc apud artem contingit, quidni apud naturam? Cum conſtet artifices ſubtiliores ex iiſdem mineris plus argenti elicere, quam vulgares, & per cupellæ ignes moderatos adjectis convenientibus mediis & fluxibus, longè plus argenti fini promitti, quàm ignibus fortioribus & vulgari artificio ex iiſdem mineris exprimatur. De incremento autem argenti dictus Matheſius rationes adfert veriſſimas, quod non ſolum adhuc creſcat: non veluti planta, ſed ſuo peculiari modo (nec omne argentum aut alia metalla, ut quidam exiſtimant, ab origine mundi actu extiterit) ſed etiam ex ipſis imperfectis, ut antehac tradidimus; Nos unicum hujus rei documentum, quod nec ipſi circa has res inquirendas occupati, experti ſumus, dabimus: Inter alia cum adeſſemus in Zellerfeld, in ducatu Brunſuicenſi ad Herciniam ſyluam ſito, cognovimus ex certiſſima relatione docimaſtæ ſeu Examinatoris metallici (*Hutten-Reuter* vocant) fide digniſſimi viri, oculariqúe inſpectione, quod in uno eodémque monte, fortè per

Obſervatio minerarum.

duo milliaria Italica circumquaque patente, mineræ plumbi ſeu argenti (ſunt enim hæ plærumque mixtæ & pro cujuſque abundantia denominationem accipiunt) diverſæ inveniantur, pro ſitu montis ad quatuor angulos mundi reſpectu habito: Nam quæ verſus ſeptentrionem ſpectabant, in centenario plumbi ſeſquiunciam ferè argenti oſtendebant, quæ circa ortum & occaſum Solis, uncias tres aut circiter, quæ ad meridiem, uncias ſex; ea ratione, ut quo locus magis calori ſolis eſſet expoſitus, eò mineræ fertiliores fuerint, quod cum ſe quoque in aliis mineris plærumque offerat, hinc conſtat, non ſolum perfecta ex imperfectis oriri, ſed etiam calore ſolis quàm plurimum iuvari. Quod de argento ex Saturno generato hic dictum, idem de auro ex Luna intelligendum, quod innumeris indiciis demonſtrari poſſet, ex quibus vnum aut alterum evidentiſſimũ breviſſimè adferam. Erkerus antè citatus demonſtrat, nullum argentum omnino inveniri, quod non naturaliter auri granum vel majus vel minus abſconditum habeat. Et è contra, nullum aurum adeò purgari vel ſeparari

ſeparari ab argento poſſe, quin ſecundùm rationem, aliquantulum ejus retineat, quomodocunque aquæ ſeparatoriæ componantur; quia argentum eſt mater auri, & hoc ejus fœtus. Vnde fœtus à matre non adeò exactè disjungi ſe ſinit, quin ſemper connexionis vinculum maneat: Vnde aurum illud pro fino habendum, quod poſt exactiſſimam in cupella vel cineritio probationem & diſcretionem, per aquas ſeparatorias exquiſitas ab argento ſeparatum, deinde per antimonii cum eo fuſionem reflationem & cementationem affinatum ſit, licet ſemper tantillum argenti illi adhæreat, non cuique ad ſenſum ſenſibile, attamen poſt exactiorem examinationem artifici ſubtiliori animadvertendum. Adhæc cum iiſdem fere locis ante dictis ad mineras montis S. Andreæ perluſtrandas morarer, cognovi à fide digno viro, quod tum ante paucos annos nummi argentei, quos Taleros vocant, ſpatio unius anni, excuſi, neſcio, qua ratione plus auri in ſe continuerint, quam pretium eſſet argenti, quod quidam olfacientes Andræanos illos cum cruce inſignes ejus anni in ſuum lucrum *Notabile.*

converterint, idque non exiguum: Quod contigisse arbitror, quod mineræ illæ, quæ argentum visibile ad oculum (vocant *gedigen*) habuerint, cum hæ plus auri ob perfectionem majorem abscondant, confusæ sint cum aliis, nullo respectu habito separationis aut quartationis. Ex quibus de Lunæ ipsiúsque Solis incremento aut decremento rationabiliter quis judicare poterit & ad usum chymicum applicare, ut non opus sit hæc copiosus, prout fieri posset, demonstrare: Nunc de tribus usibus Lunæ ad aurum, tincturam & medicinam paucis loquemur.

De I. Usu, seu coagulatione Lunæ in aurum.

Absque dubio fuerunt, qui videntes hanc naturam in auro & argento propinquitatem, imò amorem & consanguinitatem eam, quæ est & esse debet inter filium & matrem, putaverunt se posse obstetricis officio fungi, aut inspectoris & tutoris, atque hanc sobolem inceptam ad perfectam formam auri promovere caloribus artificialibus mi-

niſtris ſeu ignis ſeu aquæ factitiæ acrioris, ſeu pulveribus aliis quibuſcunque admixtis. Qui ignem adhibuerunt, aut mineras ipſas aut ſolidum corpus argenti attenuandum aſſumpſerunt. Mineræ verò argenti ſunt variæ, & non unius pretii aut perfectionis, nec formæ viſibilis aut denominationis. Inter quas illud argentum, quod rude ſeu *gedigen*, capillatum filatúmque vocant, optimum eſt. Deinde eſt minera ſanguinea, *rothguldig*, hinc in plūbi colore *Glaſſertz*, dicta, ne quid de aliis generibus adjiciamus, imperfectioribus, quo ad proportionem argenti, & impurioribus, quo ad materias admixtàs. Ex his igitur, ſi quis experimenta capiat, in idem recidet, de quo dictum ſub Saturno & aliis, quod nimirum aut longiſſimum naturæ tempus ipſi expectandum ſit, ac vaſa & calor ſubterraneus æquandus, ſi in his naturam imitari velit, quæ omnia homini ſunt impoſſibilia factu: ſi verò naturam in aliquo eorum excedat, neque tum ſequetur naturæ effectus. Vnde calore exiguo nulla emendatio fiet, niſi longiſſimo fortè aliquot ſeculo-

1. Circa mineras argenti.

rum tempore, calore forti, argentum fluet ex minera sua in corpus solidum, & relinquet suum sulfur adnatum, & quæcunque alia, nec jam ampliùs erit fœtus, sed fructus absolutus in suo gradu.

2. Circa corpus argenti solidum. Quod si nunc relictis mineris quis huic corpori argenti solido vel foliato, limato, vel alias in pulverem reducto operam suam impendet, ille eodem modo eam lusurus est. Igne enim levi nihil efficiet, forti fluxionis perdurante, argentum consumet in vitrum rubeum, ut ab aliorum experientia patet. Ergo dimittendum argentum per se.

3. Per solutionem tam aquis acribus. Hinc alii aquas factitias, acriores ex salibus factas, gradativas, fixativas, & hujusmodi invenerunt, & argento solvendo, graduando vel fixando, ut loqüuntur, adhibuerunt. Aquæ autem hæ ex innumeris materialibus factæ sunt, ut vitriolo, salepetræ, sale cõmuni, armoniaco, gemmæ, aluminibus, cinabari, viridi æris, Mercurio sublimato & aliis similibus. His solvunt argentum & macerant diversis modis, quos non curamus, sed addemus saltem, quid de eventu harum operationum ex rei natura sperandum sit, quid non. Argentum habet æqua-

tionem in suis qualitatibus, sed non tam alterum graduum, quàm aurum: Vnde illud magis corruptioni obnoxium, quàm hoc. Novimus circa has quæstiones communiter statui, quod elementa quatuor sint in mistis omnibus in summis gradibus, sed excellentiam agentium elementorum retundi à patientibus. Quod si ita est, nihil tamen hoc detrahit huic sententiæ, quod possit esse æquatio in multis gradibus, præsertim in metallis perfectis, in quibus est duplex mixtio, una spectans ad formam, altera ad materiam, quæ duplex mixtio non est in aliis elementatis eodem modo: sunt ex vegetabilibus quædam ad qualitatum temperiem accedentia, ut fortè censeri possit manna, saccharum & his similia: Verum hæc temperies non est vera qualitatum æquatio, adhæc simplex, in qua sint elementa in summis gradibus, in qualitatibus retusa. In Luna & Sole aliter se res habet, quia forma seu tinctura cujusque habet hanc temperiem, & materia similiter, licet in alio gradu. Vnde Bernhardus Comes & alii in auro rectè duplex calidum, frigidum, humidum & siccum ponunt, ut & in ar-

gento. Nam Mercurius auri, veluti materia, habet mixtionem suo modo temperatam, excedentibus frigidis & humidis qualitatibus: sic tinctura auri seu forma, habet suo modo temperatam mixtionem, superātibus calidis & siccis qualitatibus. Vndæ sunt æquationes in auro, non exactæ tamen, separatim intellectæ: si verò conjungantur materia & forma, fit una exactissima qualitatum omnium æquatio in summis gradibus. Quia frigidum & humidum in uno, & calidum & siccum in altero excellens fuit seu summorum graduum: sic & de Luna dicendum, cujus tamen forma non adeò calida & sicca, ut Solis, inde nec tantum materiæ amplexa: His stantibus & consideratis, si per aquas gradativas ex argento debeat aurum fieri, necessum est, hanc æquationem qualitatum argenti æqualiter promoveri ad superiores & intensiores gradus auri, quod nullo modo fieri posse, est rationi consentaneum. Vt enim nulla domus regia, ex lapidibus & lignis extructa, satis ampla (non loquimur de tuguriolo aut ligneis tabulatis) unà cum suis partibus, quæ sunt fundamenta, tectum & parie-

tes, vi humanâ (nisi fortè angelicâ) de locò inferiori in montem excelsum trãsportari potest, manens in sua integritate, quin collabascat & corruat, ita nec argenti quatuor qualitates inter se temperatæ & æquatæ, unà cum substantiis illæsæ, ad auri temperamentum & æquationem provehi possunt ullà vi aquarum aut aliarum rerum, quin destruantur aut corrumpantur ad qualitatem agentem, quæ est calida & sicca. De Archimedis Automatis non est dubium, quin illis navem solâ manu movere de loco in locum potuerit, quò multorum millium exercitus eandem absque illis attrahere nequiverit. Verùm quod promisit idem, se terrenum globum suis instrumentis promoturum, si modo aliud firmum esset fundamentum, quo pedem poneret, illius ingenii magnitudini concedimus, non viribus, nec arti. Ita nullo modo largimur artificibus chymicis, eos per instrumentales seu graduativas aquas argentum posse perficere in aurum, licet præsumant eo instituto, quia videant ejusmodi aquis nonnunquam ex argento aurum educi, quod ibi latebat, non vi aquæ trãsmuta-

toriâ, sed potiùs separatoriâ. Vnde falluntur illi, qui dicunt, se in argentum certas uncias auri inducere posse, cùm, si experientia non reclamet, potiùs ex argento id educant. Nam si educere possent ex argento aurum, esset aurum ibi vel actu vel potentia: si actu, tum est separatio propriè dicta: si potentiâ, vel propinqua vel remotâ: Non propinquâ, quia ita est in propriis mineris: Ergo remotâ: At remota potentia non potest ad actum pervenire, nisi per propinquas transeat: Ergo in mineras auri argentum transire debeat: sed neque tum potentia propinqua in actum deducitur, nisi per naturam ipsam, ut demonstratum. Nam quod ars separat ex mineris, est saltem obstetricatio, quæ nihil addit fœtui perfectionis, sed à natura perfectum juvat ad exitum, & purgat ab excrementis extrinsecus adhęrentibus. Idem de salibus & pulveribus aliis, quibus argentum in aurum transformari præsumitur, iudicium esto. Hæc enim potiùs ad suam naturam, hoc est, terrestrem & siccam, reducere poterunt argentum, quàm ad aurum æquatum, cum omne agens agat, ut sibi assi-

4. Cū salibus & pulveribus aliis.

milet patiens, exceptis iis, ubi fit substantiarum commixtio, ita ut ex pluribus una fiat, ut in mulo, spiritu vini & aqua mixtis, & auro apparet, ubi mulus ex diversæ speciei seminibus, ut aurum ex materia & forma, utráque Mercuriali, hac calida, illà frigida: At talis commixtio non fit in aqua gradativa & argento. Vnde illa agit in hoc, ut ignis, donec absumat humiditatem argento propriam, & inducat suam siccitatem & terrestreitatem. Quidam addunt hisce mixturis salium aut aquarum ipsum aurum cum argento incorporatum, sperantes perfectum minùs à perfecto majori adjutum iri. At eadem causa contrarium eventum produxit, quæ antea. Cùm enim aurum non dare possit, ut sæpè demonstratum, alteri, nec argentum ex sese auri formam habeat, hinc nec ab aliis eam non habentibus accipere potest. Scimus, quosdam esse, qui non ad essentiam cujusque rei internam, sed saltem externam formam respiciunt, & interim promittunt argenti in aurum promotionem seu nobilitationem modo per artem facili & possibili. Nam argentum, inquiunt, est fixum quodam-

5. Cum mixtione metalli unius & alterius perfecti.

6. Per quamcunque extrinsecam assimilationem cementatione.

modo, licet non fixione auri, eique nihil deeſt ad fixionem, quam ut magis igne coquatur, & compactius reddatur, quod ſale communi aut huic ſimili cemento, ſtrato ſuper ſtratum poſito fieri poſſe non dubitant, cùm ſal commune humiditates ſuperfluas argenti conſumat, poros conſtringat, & ſubſtantiam magis coire faciat. Vnde poſt auri pondus acquirat, nec in aqua forti ſolvi ſe patiatur, utpote aurum album: cui ſi tinctura flava auri addatur, dicunt id in aurum optimum converti. Reſpondeo, conceſſis illis omnibus, de quibus tamen adhuc ſub judice lis eſt, & tincturâ flavâ ſeu rubrâ argento communicata, dicendum, quod non ſit aurum verùm & naturale, quod ex ſua formâ eſſentiam habeat; cum illud potiùs à materia eam habere præſumatur; nempe materia præparata eo modo, ut formæ quaſdam vires exprimat, non omnes. At objiciunt, Hoc, quod omnes auri proprietates habet, eſſe aurum verùm; quas cum hujuſmodi agnoſcat, quidni & pro verò auro agnoſcatur? Quibus replicamus, quod neque hoc habeat veras auri proprietates omnes, nec habere

poſſit, cum non à formâ proficiſcantur, ſed potius à materia: ſit color flavus, at non durabilis in omnibus examinibus; ſit pondus majus argento, at non verùm auri, quod ſub duplo aut circiter majus in auro, quàm argento: Ne quid de extenſibilitate aliiſque proprietatibus auri dicamus, quæ à forma, & non à materia principaliter depẽdent: Quin colorẽ verũ negamus ipſi dari poſſe, niſi ab argento vivo, fixo, tincto, rubeo: quod ſi tale non ſit, ab argento erit ſeparabile, quia in profundum ſubſtantiæ non penetravit, & ignibus ſuperabile & delebile; quia non eſt æquatio facta: ſi ſit, eſt tinctura & forma vera, quæ etiam materiam non præparatam præparat, non compactam compingit, non fixam fixat; in fixam autem ac præparatam miſſa eam perficit ampliùs in reliquis defectibus & ſpoliat à ſuperfluis, ſi quæ adſint: Analogon itaque auri dicendum eſt tale argentum, non aurum, de cujus examine potiùs ipſo facto, quàm diſcurſu judicari liceret. Hinc ad ſecundum argenti uſum accedimus, nempe ad Tincturam.

De II. argenti usu ad tincturam.

Ex argento formam seu sulfur haud pauci educere tentarunt diverso respectu, hoc est, vel ad augmentandum cum suo proprio corpore Mercuriali, vel alio quocunque addito, idque vel ad argentum, vel aurum. Cùm enim Philosophi sæpenumero inculcent, ut & verum est absque amphibologia, in argento esse sulfur argenti seu tincturam argentificam sive formam agentem, & in auro sulfur auri, dummodo exinde haberi possit supra terram, vel educi subtili artificio, hinc diversas vias aggressi sunt ad hanc intentionem perveniendi, quas (cùm innumeræ sint partim, partim arcanæ pro cujusque inventione, ideóque nec numero aut exiguo tractatu comprehendendæ, nec ingenio indagandæ) in pauciores ac potiores contractas hic cujusque judicio considerandas, ut de reliquis inde concludat, proponemus. Primò posset quis existimare, in argento non esse aliquod sulfur, sed saltem Mercurium, qui albus apparet, cùm sulfur rubedinem habeat. Vnde ex Mer-

curio vulgi coagulato facilè argentum fieri, nec opus esse introductione alicujus sulfuris in illum: sed causam hujus rei impossibilitatis in primo capite retulimus; quæ & hinc constat, quod argenti vivi coagulatio in argentum quocunque modo sive per imperfecta, vel alias contingat, medio sulfuris calidi & sicci comburentis apud naturam fiat; quod sua actione perpetua in argentum vivum illud coagulatum introducat suam vim calidam & siccam, donec id in argentum primò & post in aurum perficiatur. Vnde apparet, quod sit satis magna caliditas & siccitas in argento, quæ non est in argento vivo coagulato, nec plumbo, nec Iove, nec ipsa Venere, respectu argenti vivi, non autem sulfuris comburentis seu terrestris adjuncti, cujus consideratione Venus valde calida, & Saturnus non ita frigidus, nec Iupiter, imò Luna sint calidiores censendi: Qui nihil aliud, quàm argentum vivum coagulatum id arbitrati sunt, nec habere argentum, formam separatim considerandam, hac ratione seducti, cum eo ipso tanquam Mercurio indivisibili alia imperfecta tingere conati sunt: *1. Coagulatione Mercurii argenti.*

quod ſanè fieri poſſet, ſi non eſſet aliud quid tinctura argentifica, quàm argentum vivum coagulatum ac æquatum: ſed cum illi ſua intentione & ſpe fruſtrati ſint, hinc quoque patet eorum falſum fundamentum, & tincturam argentificam habere in ſe plus caliditatis & ſiccitatis, fixitatis, tenuitatis & ſpiritualitatis, quàm argentum ipſum ab ipſa incorporatum. Vt enim homo non eſt ipſa anima rationalis, nec corpus ſolum eſt homo, ſed hic conſtet ex anima rationali & corpore, ſic argentum ſuo modo ex forma & materia, & per conſequens argentum ipſum non eſt forma argentifica, nec argentum vivum, utpote materia eſt argentum, multò minus forma ejus. Alij videntes, quod cum tota craſſa ſubſtantia argenti nihil tingere poſſent, magis tenuiorem ejus portionem à reliquis fæcibus, quaſi ſimilam à furfure ſeparare aggreſſi ſunt viis iiſdem & mediis, de quibus ſepè diximus, nempe ſalibus & aquis ſeparativis. At quo effectu? Hoc ipſi viderint; ſat ſcio, quod non Philoſophico aut ſperato: Quia hæc corrodunt totum & non ſegregant ejus partes, quas ſi ſegregarent, id tamen per violentiam deſtru-

2. Separatione ſulfuris eius.

ctivam, exiccativam & naturæ contrariam facerent, & sic semen ipsum extractum corrumperent, ut nihil inde propagari posset, ne hoc quidem, quod antè fuerat, tantum abest, quod vim propagativam immittat aliis & multiplicationem similium instituat. His difficultatibus obviam euntes quidam ingeniosiores, totum hoc negotium committunt Mercurio vel Mercurialibus, quibus antè dictum propositum perficiant, sperantes Mercurio vulgi Mercurium & sulfur argenti elicere, ut aves captantur avibus sui generis. At quia totum argentum est Mercurius tam formâ, quàm materiâ, quis erit arbiter aut sequestrator? Amalgamationes fieri possunt argenti cum Mercuriis, item & solutiones seu liquefactiones, velut butyrum in radiis Solis liquescit, sed non separationes substantiarum ejus. Quomodo dignoscetur vis activa à patiente, hæc relinquatur, illa colligatur, cum utraque sit alteri similis, atque ita conjuncta, ut nihil intercedere possit, nec simile, nec dissimile: si enim simile, conjungetur, & fiet unum: si dissimile, non assumetur ab utroque, velut judex æqualis.

3. Separatione Mercurii ejus per Mercurium.

Verùm respondere quis posset, naturam hic potissimũ operari per calorem, non medium separativum, nec artificem. Vt enim calor in lacte moto excitatus discernit heterogenea à butyro, nempe caseum & serum, & congregat ejus homogenea, ita & hic fieri præsumitur. Et sunt, qui aquam à vino secernant hederaceis vasis, aut aliis modis; Hoc & argenti sulfur à Mercurio separari posse opinantur. His infero, quod corpora naturalia ex elementis composita per putrefactionem vel calorem facilè separentur in diversas substantias, in quibus non sit mixtio fortis, vt in vegetabilibus & animalibus, sed illa, in quibus fortior mixtio existat, difficilimè, ut sunt plæraque mineralia & metalla. Cùm itaque in argento & auro sit duplex mixtio & æquatio qualitatum, eáque fortissima, inde non calore exiguo, ut lac, sed nec igne fortissimo, superantur, & hinc horum & illorum apparet maxima dissimilitudo in modo separationis substantiarum. Verùm demus, quod possint aliquam partem maturiorem de argento separare, virtute ejus illæsa, quam si iterum projiciant in plumbum vel stannum,

Ex extractione sulfuris nulla utilitas.

num, vel Mercurium, vel æs, tum ex ſingulis optimum argentum renaſci. Quid hoc ad tincturam? Sanè eſſet cum damno orbis Chriſtiani conjunctum, caſtra à Turcis, expenſis laboribus & ſanguine multorum millium occupata & poſſeſſa, iiſdem reſtituere abſque lucro aut reſtauratione aliarum commoditatum. Ita ſentiendum, ſi ſulfur ex perfectis, multis ſumptibus & ſudoribus petitum, poſt abſque ullo lucro, iiſdem corporibus, unde detractum, vel ſimilibus reddendum ſit. Ludus ſanè hic eſſet Siſyphius aut Tantaleus, non Philoſophicus, magis ad oſtentationem, ne dicam, deceptionem multorum, quàm utilitatem ſpectans. At reſpondent illi, hoc ſulfur detractum cum ſuo proprio corpore aut alio Mercurio, in infinitum augendum eſſe, ac reverà ſe habere inſtar bona ſeminii, quod ſucceſſu temporis ex parvulo cumulo in immenſum multiplicari poſſit, vel inſtar fermenti fermentandi cum ſua propria maſſa. Sanè ſi hoc fieri poſſet, & illud ſulfur haberi, opera illa eſſet optimè collocata. At vereor, ne hi bonæ voluntatis & magnæ ſpei homines

ſeipſos fallant; quibus quantum ſufficit, hac parte quoque ſatisfaciam. Nolim contra antiquiſſimorum Philoſophorum intentionem de multiplicatione tincturæ hic quicquam ſtatuere, quæ veriſſima eſt pro illorum intellectu, ſed huic negotio non convenit. Quomodo autem augebunt ejuſmodi tincturam ex argento extractam, cùm non conſtet, cujus originis ſit, imò cujus generationis aut propaginis, an ſit ex oviparis aut prolem lactantibus, aut ex putrefactione ſola exortis abſque patre & matre, ad hæc ignorant, quo nutrimento delectetur. Quodlibet autem ſibi ſimili nutritur, quo ad finem: & quibus conſtat, iiſdem augetur: ſi itaque augmentare: deberent verè, hoc eſt, humidum radicale & calorem naturalem multiplicare argentificæ tincturæ extractæ, hoc nulla re facient, quam eâ, ex qua illa per naturam fuit compoſita: ſed hanc rem ignorant. Ergo nec augmentabunt. Hæc ſunt adeo firma, ut omni exceptione ſint majora intelligẽti. Quod ſi affirment, ſe ſcire, cur, inquam, hoc non aſſumunt & relinquunt argentum?

Instantia. At illi inſtabunt hoc modo. Omnis for-

ma ex ſinu ſuæ materiæ educitur, ut patet in omnibus vegetabilibus, animalibus, excepta forma hominis, mineralibus ac metallis: cum in Saturni promotione in Lunam, forma Lunæ educatur ex materia Mercuriali ſibi propria. Reſpōdeo, hoc argumētum multa dubia admittet. Doctiſſimus Fernelius in myſticis illis libris de abditis rerum cauſis diſputat contrarium, & concludit omnibus miſtis formas aliunde immitti, præſertim animalibus, atque hinc alias aliis eſſe nobiliores. Cui ſentētiæ, cum ſit valdè probabilis, & nihilominus intricata, hoc loco ſuperſedebo, & dico, quod ſecundum naturam ita ſe habere poſſit, ſed in hoc naturam non imitandam eſſe, quia arti ſit impoſſibile. Inde duplex modus ſtatuitur generationis auri, unus per dicta imperfecta, alius per proprium ſuum argentum vivum formale, quod ſi inſtar fumi miſceatur imperfectis, vel argento vivo cuicunque, brevi tempore id in aurum promovet. Hinc ex pyrite duriſſimâ, lapide lazuli, granatis & ſimilibus, quæ nihil imperfectorum metallorum continuerunt, aurum immediatè prove- *Reſponſio*

nit & per artem educitur. Hoc ultimo processu utitur ars non priori., In hoc ultimo enim forma auri non ex gremio materiæ corporalis auri educitur, sed ex potentia materiæ propriæ magis coctæ, spiritualis. Frustraneus itaque est labor, tincturam argenti augere velle cum materia argenti propria vel aliena, cum hæc sit incognita operatio ejusmodi, illa inepta: Novi equidem centenas ferè ab aliis præscribi vias ad Mercurium aut sulfur argenti & auri educendum, prout in libris illorum videre est, at sequatur illas, qui velit & intellectu careat, rationali hæc pauca, sed sat firma, sufficient. Verùm loquuntur Philosophi, in argento & auro esse sulfura perfecta, sed in multis locis affirmant, illa per artem educi non posse, & addunt rationes, quia illa compacta & dura corpora, in quæ noster ignis non agit, & si ageret, quid inquiunt, boni inde sperandum? Imò manifestè dicunt, illa esse corpora mortua, Philosophica autem viva; & perfectum perfici non posse, sed imperfectum, à quo incipiendum, ubi natura illud reliquit & arti preparavit. Dicunt quidem illa duo cor-

pora, argentum & aurum, ſubtiliter præparanda eſſe, ut ſulfura inde habeantur, ſed ab iſtis præparationibus addunt, ſe excuſatos, ſi inuenire poſſint duos illos lapides, quos Deus nobis gratis conceſſit, de quibus videatur Iſaac in diverſis locis, & Arnoldus in ſuo novo Teſtamento. Quomodo verò iſti duo lapides inveniendi, aut alii eorum vice præparandi, hoc eſt, quomodo Luna & Sol in primam ſui materiam reduci debeant, patebit ex ſequenti figura.

TERRARVM ORBIS circumſcriptio.

Vt antiquitùs cum de Delphis quæſtio agitaretur, an eſſet in medio terræ, necne, Iupiter dimiſſis utrinque duabus

aquilis, quæ cùm circumcirca totam terram, una ad occidentem, altera ad orientem, pervolarent, & in Delphis convenirent, litem diremit: Ita Magellanus ille, cùm terrenum globum circumnavigabilem, quotquot vixerant homines antè dubitassent, ab occasu ortum versus nave penetravit, atque sic circulum terræ integrum cursu (quod à nemine ante id tempus perpetratum) absolvit: Verùm cùm ille in itinere occubuisset, socii ejus domum reversi, unum è septimana diem (quod mirandum est) amiserant, ita ut feriam primam seu diem Solis, pro feria ultima seu Saturni, & diem Lunæ pro Solis acciperent, cùm interim Hispani eandem diem pro sequenti haberent. Nec verò hi aut illi in computatione dierum aberrare poterant, sed utrique veritatem, ut erat, complectebantur. Quæ res pro miraculo diu reputata, cùm ad sapientiores ad discutiendum transmissa esset, responsum est ab illis, Magellanicos sua peregrinatione absolvisse eum cursum circa terræ superficiem, quem Sol peragrare solet spatio 24. horarum, in suo cœlo manens, atque integrum diem,

cum nocte ita constituere. Hispanos verò domi mansisse, nec interim aliquem cursum circum terram peregisse: Hinc necessariò Magellanicis unum diem integrum, qui constet 24. horis, deesse, quod licet primò valdè dubium, tamen postea cuique ingenioso consideranti verissimum inventum fuit. Ad hunc ferè modum, ut in hac arte Lunæ & Solis reductio fiat in suam primam materiam, hoc est, ut duo illi lapides gratis dati inveniantur, non opus erit totum terrarum orbem pervolare cum aquilis illis, aut circumnavigare cum Magellanicis, aliàs Lunæ habebimus pro Solis, & Solis pro Saturni diebus, quod non convenit: si verò ita habituri simus, non multum aberrabimus; sed cum sociis illis, uti & Philosophis, nostram mentem ceu verissimam interpretari poterimus, cùm eadem sit vera utrobique ratio. Illi, qui domi manent, nobísque libro reliquerunt, in materiam sui primam hæc lumina converti jubent, nos, qui in Oceano operationum chymicarum versamur, diúque versati sumus, respondemus, quod ea conversio sit facta à nobis, dum binos illos lapides,

veluti aquilas orientalem & occidentalem, conjunximus in Delphis ſive furnis Philoſophicis: Verùm ſapientiores hanc litem judicent, ex quibus duo pro tempore ſufficient: Avicenna dict. 1. cap. 2. *Ariſtoteles*, inquit, *de lapidibus*: *Duo lapides jacent in ſtercore, unus fœtens & alius bene odorans, parùm appreciati in oculis gentium: ſi ſcirent eorum valetudines, tenerent eos honorificè: ſed quia neſciunt eorum valetudinem, deſpiciunt & dimittunt eos ſuper ſtercora in locis fœtentibus & qui conjunget eos ibi eſt magiſterium*: Author conſilii cōjunctionis maſſæ Solis & Lunæ hæc verba exponit, ubi dicit: *Quod hujus artis duo ſunt lapides principales, albus & rubeus mirabilis naturæ: Albus in occaſu Solis incipit apparere ſuper facies aquarum, abſcondens ſe uſque ad mediam noctem, & poſtea vergit in profundum: Rubeus verò ex oppoſito operatur, quia incipit aſcendere ſuper aquas in ortu Solis uſque ad meridiem, & poſtea deſcendit in profundum*: Atque ſic propoſito ſatisfecimus.

De III. Lunæ Vſu.

Plurimi ex Luna medicinas extraxe-

runt, cùm tincturas nequiverint, non omninò contemnendas: dum tamen abſque jactatione, ne dicam, mendacio, non obtrudant magnatibus corroſiva & venenoſa pro alexipharmacis, capita mortua neſcio quarum nugarum pro magnis myſteriis. Quicquid ferè excogitari poteſt, ſive ens, ſeu non ens, illi experimentatores ex Luna educunt, nempe ſulfur, Mercurium, oleum, ſal, butyrum (utinam & panem cum vino) lac virginis, Lunam potabilem, & quid non aliud? Magni viri ſuis natis dant magna nomina pro libitu, nullo reclamante, ſic illi: At ut non ſequitur, ſi quis Hercules, Alexander, aut Iulius Cæſar vocetur, quod ſint illi ipſi, quos nomine repræſentent, ita nec judicandum horum magnifica nomina ſuis inventis (potiùs amiſſis) indita quicquam commune habere cum rebus, quas referunt. Vbi notandum, Lunæ, hoc eſt, argento, in quacunque præparatione ſingulares effectus aſcribi, quo ad morbos cerebri, nempe ad Epilepſiam vertiginem, apoplexiam & ejuſmodi ſymptomata: quod ſi ita eſt in rei natura, nil contradicendum. Verùm aliquid condonandum imagina-

tioni hominum, qui de argento & auro magnam ſpem in medicando conceperunt, etiam ibi, ubi nulla eſt ratio cognita. Argentum vulgariter vocatur Luna, ſaltem ut ſit pallium, quó à vulgo, occultetur, quicquid de èo ſcribitur; hoc alii interpretantur, quaſi omnes Lunæ cœleſtis proprietates huic metallo ſint inditæ. O cæcitas humana! Luna cœleſtis alba eſt, ita & argentum, ita cerebrum. Ergo hæc tria conveniunt, & morbi cerebri à Luna cœleſti ſunt, & curantur Lunâ terreſtri ſeu argento: Ejuſmodi ratiocinationes non multum habent veritatis, licet multum ad ſpeciem probabilitatis. Alii ad curandos jam dictos morbos, aut his ſimiles, utuntur limatura vel foliis: quidam oleis, aquis, lacte & butyro Lunæ, aliisque ejuſmodi, iisque nihil contradico, dummodo caveant ſibi à fæcibus aquæ fortis, quæ inhærent Lunæ nec inde ſeparantur, niſi in fluxu metallico: Nam Luna à Sole ſeparata per aquas acres affuſa aqua communi, deſcendans in laminam æream, magnam partem ejuſdem aquæ ſpirituum acrium & corrodentium apud ſe retinet, unde illa aqua

multum de ſua virtute amittit & ineffi-
cax redditur, niſi de novo fortificetur. Hæ
autem fæces ſunt ſummæ acredinis &
plus nocumenti, quàm emolumenti, hu-
manis corporibus adferre poſſent, ſi non
mox, tamen ſtato tempore; ideóque ſum-
mopere cavendæ ſunt. Quod ſiquis infe-
rat, ablutiones toties eſſe factas, ut nihil
acredinis ſentiatur, hoc parum confir-
mat: ſi verò quod ſua ex Luna petita re-
media ſint facta abſque ulla acredine,
nempe mirabili ſolutione aut coagula-
tione in aquis ſimpliciſſimis, cujuſcunque
generis. Huic reſpondeo, bene quidem
hæc omnia & vera eſſe poſſe, at quia ſo-
lutio aut attenuatio corporis Lunæ non
fiat aut fieri poſſit, niſi aqua ea vi prædi-
ta, ut in poros corporis Lunæ poſsit pe-
netrare & ſe inſinuare, illudque veluti
dentibus aut Strutionis ſtomacho conte-
rere & digerere, hinc ſi ſit oleum, ſulfur,
Mercurius, ſal vel tale quid de Luna fa-
ctum, ſine omni dubio, hæc erunt partici-
pia iſtius acredinis & corroſionis. Aliud
judicium erit de auro per quartationem
à Luna ſeparato, quia hoc non admittit
in ſuam ſubſtantiam illos ſales, ideo nec
ſolvitur ab aqua forti propriè, ſed à ſale

armoniaco, oleo ſalis communis aut vrinæ, quæ non adeò noxia exiſtimo intra corpus humanum, dummodo cum cautione uſurpentur, quam antedictæ aquæ fortes.

CAP. VII.

De Monte Solis.

SOlis naturam poſtquam peculiari tractatu, tum quia medicinæ in rebus humanis optimæ ſubjectum ſit nobiliſsimum, tum quia ſcopus, ad quem multorum actiones non ſolùm in chymia, ſed omni penè vitá, referantur, & quaſi parvus quidam mundus ſit, innumera in ſe complectens arcana, declarandam antehac ſuſceperimus, nunc ejus proprietates, quæ paſsim hic & alibi occurrunt, ſilentio tranſibimus, & ſaltem de uſu ejus triplici, ut hactenus reliquorum, pertractabimus.

De I. Vſu Solis.

Nullus quidem præſumere potuit coa-

gulationem Solis in Solem , ſed quia augmentationem, quam aliqui quærunt in Sole, huc referendam duximus, hunc quoque uſum præmiſimus. Perſuaſum enim ſibi plurimi habent , ut reliqua omnia vegetabilia & animantia propagandi ſpiritum & virtutem in ſe fouent & retinent, ſic quoque Solem, ſeu aurum ejus non eſſe expers aut omnino ſterile, eo argumento, quod creſcat ſub terris ex propriis mineris , & non ab initio mundi huc uſque , ut inane pondus , jacuerit , omni facultate vivificâ orbatum. Nihil eſt, inquiunt, vitali illo ſpiritu vacuum, qui permeat omnia terræ creata, eáque pullulare, ſibíque ſimilia producere facit. Elementa enim terræ & aquæ, quibus metalla abundant, ſunt pigra, & ad generandum inhabilia. Aër verò & ignis dant motum & ſpiritum ad ſeſe multiplicandum idoneum. Cùm itaque aurum omnia quatuor habeat elementa,& ex eorum mirificà concordantia & æquali temperie tantas dotes ut in igne perduret, & in re medica præſtantiſſimos effectus ad hominum ſanitatem conſervandam, & morbos depellendos edat, quis negabit, niſi inſa-

nus, huic adesse illum spiritum vivificum, & per consequens virtutem sese propagandi? His & similibus, si ritè intelligantur, per se veris, si secus, non solùm falsis, sed quoque multorum errorũ causis, hic in tempore obviam ibimus, respondendo, quod doctissimi inter Medicos & Philosophos agnoscant, qui nos mixtorum ex elementis gradus. Primò simpliciter mixtorum & rudi Minervâ compositorum, eáque sunt propriè meteora dicta, non ex omnium elementorum complexione, sed quorundam saltem orta. Secundò perfectè mixtorum, ut sunt lapides, mineralia & metalla, ex quibus alia perfectiùs, quàm alia, & nonnulla perfectissimè sunt composita, nempe argentum & aurum. Tertiò vegetabilium, quæ præter mixtionem, vegetabilem animam obtinent, cujus beneficio nutriuntur, augmentantur in justam & speciei convenientem magnitudinem, & sese propagant. Quarto animantium, qui præter jam dicta, habent sensum, appetitum & motum. Quintò ipsius hominis, qui instar parvi mundi præter vegetabilium & animantium potentias, animam quo-

jam dicta, habent sensum, appetitum & motum. Quintò ipsius hominis, qui instar parvi mundi præter vegetabilium & animantium potentias, animam quoque rationalem, constantem intellectu & voluntate posśidet. In his omnibus spiritus quidam est, ea permeans & vegetans, at diverso respectu. In homine hic spiritus est cœlestis originis & immortalis substantia. In cæteris animantibus, alterius conditionis, qui fortè ab astris iisdem suppeditatur. In plantis adhuc ignobilior spiritus habitat, fortè ejusdem ortus. Metalla verò, mineralia & lapides animam propriè dictam non habent, unde sentiant aut vegetent, nutriantur, augeantur & generentur, sed spiritum nihilominus & virtutem infusam ab astris manifestè ostendunt, ut patet in magnete, gemmis, mineralibus & metallis, aliis secundùm magis & minùs. Est quoque spiritus & potentia in rore, pluvia, grandine, & ejusmodi, sed longè inferiori ab his censu: si quis jam vim vegetativam metallis ascribat, ut plantis, ille fallitur suo judicio, & confundit rerum proprietates. Tres itaque ultimi gradus per semina suam speciem

ciem propagant, homo & bruta in diſcreto ſexu, duorúmque conjunctione; plantæ vnâ ſaltem numero, ſed Hermaphroditica virtute. Nullo autem modo ſic metalla multiplicantur, cum generativa, augmentativa & nutritiva facultatibus deſtituantur, quarũ vice motu gravis & levis utuntur, hoc eſt, vapores ex elemẽtis diverſa proportione miſti excitantur calore, ut aſcendãt, & frigore congelantur, ut deſcendant; Vnde fit mixtio eorum omnium, in primis ſulfuris & argenti vivi, ex quibus imperfecta, & ex his perfecta oriuntur. Ex vaporibus itaque metalla omnia conſtant, tam ferrum duriſſimum & aurũ ignibus durabile, quàm Mercurius, aut alia leviter cõgelata corpora, quò ad materiam, & ſaltem differũt modo mixtionis ac coctionis: In auro, de quo nunc loquimur ſunt ſaltem vapores Mercuriales, non ſulfuris illius cõmunis; atque ii ſunt duplices, alii materiales dicti, quia materiã ſuppeditant auro & ſunt humidi & frigidi in magna copia; alii formales, qui formam ſeu tincturã adferũt, & ſunt calidi & ſicci in longè minori quantitate: Hi inter ſe mixti, ut in qualitatibus ſeſe mutuo non excedãt, cõſtituunt

aurũ naturale. Verum quidem eſt, quod magna ex parte forma & gremio materiæ educatur, hoc eſt, quod vapores illi formales fiant ex materialibus in operibus naturæ, quæ utitur longiſſimo tempore & calore temperato, quo vaporem humidum & frigidum convertat in calidum & ſiccum, at in his ars naturam imitari nequit. Hinc cùm animadverſum ſit eoſdem vapores formales ex propria ſua minera aliquando exhalare, qui ſi inveniant nullum argentum vivũ, nihil quoque inde exoritur, ſi verò apprehẽderint vaporem argenti vivi humidum & frigidum, hunc congelant in argentum & aurum. Nulla ergo ratio patet, cur aurum jam congelatum intra vel extra terrę viſcera, dicatur vegetare, augeri aut ſeipſum propagare, cùm ſemen aliud non habeat, niſi duos illos vapores, ex quibus ipſum ejus individuum compoſitum eſt. Sperma illud ipſum, ex quo animal vel planta concrevit, non facit propagationem ſpeciei, ſed diſtributum eſt per omnes partes ad augmẽtationem individui, quò ad acumen perducto ipſum generat novũ ſperma in certis locis & partibus, ad propagationem ſpecies inſeruiens.

Tale ſperma cùm non generetur in auro, nec ſeſe propagare poteſt. Vnde illi, qui quærũt aurum purum, ignibus intactum, ex mineris ſuis vel fluviis collectum, idque per vim ejus propagativam, aliis mineralibus infundendam multiplicare ſtudent, ratione quidam innituntur probabili, at quam experientia & rei ipſius natura refellat: Cui ſi quis fidem adhibeat, non opus erit ſumptibus & periculis haud levibus (ut contigit cuidã, mihi ſatis noto) tale aurũ congerere, inſtar formicæ Indicæ, & pro ovo Philoſophico excubandũ in furnis ponere: Quod ſi itaque hæc vis generativa ad ſui ſimile propagãdum idonea non ſit in auro illo ſpirituali, ex quo ignis nihil deſtruxerit, multo minus eſt quęrenda in alio cõmuni per ignes cẽties macerato & exhauſto.

De II. Vſu Auri ad Tincturam.

At alii non contenti his demonſtrationibus, cum legunt authores de auro loquentes, quod in eo ſit ſulfur eorum atque inde eliciendum, imò quod ipſum aurum vocetur ſulfur, & non è contra, non ulteriori inquiſitione facta ad au-

rum commune (ſed ut Arnoldus inquit, veluti aſini roſtrum ad fœnum, neſcientes ad quid & cur) manus porrigunt, quibus Poëtæ aureoli verſus optimè arrident, ut ait:

Hordea cui cordi, demum ſerit hordea, in auro
Semina ſunt auri.

Sed illis iidem authores ſatisfaciant, cum inquiunt, Aurum Philoſophicum non eſſe aurum vulgi: nec ſulfur eorum eſſe ſulfur commune aut ex communi ſubjecto peti debere, propter cauſas, quas annectunt; quia hoc nimis durum & æquatum ſit, aut ut poëta addit, quia (ſemina illa ex auro petenda) nimium retro ſubmiſſa recedant: Hi, inquam, animadvertentes aurum in ſua ſubſtantia groſſa & dura quaſi ligatum nihil agere aut virtutem ſuam augmentativam ſeu propagativam exerere non poſſe, hoc eſt, ſulfur, tincturam, formam, Mercurium fixum, vel animam ſuam non relinquere, ad ſolutionem, macerationem, attenuationem & elixationem ejus ſe contulerunt, non diffidentes hoc modo tractatum id quæſito fini reſponſurum: Verùm quando omnium horum recordor, quæ hujus intentionis gratia à mul-

tis phantaſticis concepta, tentata & acta vidi, audivi & cognovi, inhorreſcere potiùs cogor & obſtupeſcere, quam de ſingulis narrationem inſtituere, aut rationem reddere: Quicquid de cœlo, terra, mari, aëre, & igne perquirere potuerunt, huic propoſito accommodarunt: Annon quidam mendaciſſimus mihi jactavit, ſeſe poſſe radios Solares in vitro captare & eorum eſſentiam extrahere; quo invento maximè gloriatur ad auri eſſentiam extrahendam adhibendo? Sunt qui rorem Majalam diſtillant pro materia omnium rerum prima ad diſſoluendum aurum, qui cœlum & omnia ex aquis creata aſſerunt ex ſacris. Alii terram rubram aridam ceſpite grammineo detecto per noctem ſub dio relinquunt & mane diſtillant inde aquam ad auri ſolutionem accommodam. Alii ex quercu veterrima arida ligna putrida accepta diſtillant ad eundem effectum. Quidam utuntur aquis Regiis cum armoniaco ſale, ex fortibus, factis, item oleo ſalis, ſpiritu urinæ, aceto acerrimo, aqua ex melle, ex chelidonio, ex Mercurio ſublimato, ex Mercurio cum ſtanno, oleo ſulfuris per aſ-

censum fumi facto, & innumeris aliis, quæ singula aurum solvunt, corrodunt, & in aqueam tenuitatem reducunt.
Circa auri solutionem. Concedamus jam his aut similibus aurum in liquorem solvui posse, aut solutum ab illis fuisse. Quid inde? Alii
1. Opinio. hanc solutionem sibi sufficere putant, quia aurum spirituale, penetrabile &
2. Opinio. tingibile activè fecerint. Alii hinc ampliùs elementa segregare student distillando & redistillando, donec in tinctu-
3. Opinio ram promoveant: Quidam sulfur à Mercurio auri discernere tentant, iisdem me-
4. Opinio. diis. Nonnulli addunt huic solutioni metalla, Mercurios aut pulveres, ut incorporentur auro soluto, & uniantur. At cùm omnes enumerare sit impossibile, cæteris omissis, his respondebimus, non dubitātes, nos pauca calopodia plurimorum pedibus adapturos. Qui au-
Responsio ad 1. opinionem. rum hoc modo solutum spirituale factum adfirmant, quibus fidem adhibebimus adeò, ut concedamus, quod etiam per alembicum totum evexerint, licet id non sit cujusvis operarii chymici, nihil tamen ad tincturæ Philosophicæ essentiam spectans inde conficient, sit aurum volatile & spiritualizatum, ut ve-

lit, nondum tamen ex materia facta eſt forma, aut ex patiente agens. Nam quod antè retuli de geminis vaporibus, auri integralibus partibus ſive etiam principiis, quorum alii ſunt humidi & frigidi, materiam, alii calidi & ſicci, formam auro conferentes, hic in primis ſpectandum, num ex hac ſolutione dictorum vaporum, humidi & frigidi convertantur in calidos & ſiccos, remanente ſufficiente humiditate, quà ingreſſus fiat in metalla alia? Quod ſi fieri poſſit, hæc tinctura eſt veriſſima: ſed quomodo hoc fieret? Quo inſtinctu naturæ hæc aqua ſolutiva poteſt vapores illos alterare in contrarias qualitates ſummorum graduum, & interim relinquere ſatis ex primis qualitatibus non alteratum. Vnius rei ſimplicis vel naturalis, vel arte factæ, eſt ſaltem una ſimplex operatio excedens in qualitatibus, ut patet in igne, qui calefacit & exiccat ſummè, cuicunque admoveatur, nec quid humidi aut frigidi relinquit, ſed totum abſumit; quod ſi proæreſin ſive imaginativam vim aut rationem cum voluntate haberet, tum poſſet unam partem ſubjecti, in quod agit, intactam relinquere: At

neque tum ad hanc intentionem quid prodeſſet. Hinc aqua ſolutiva, ſi quid agit in aurum, totum id corrumpit, & potiùs in terream ſubſtantiam exuccam & inutilem, quàm ſummè calidam & activarum qualitatum redigit. Nam calor in aqua ſolutiva exiſtens eſt accidentalis ipſi aquæ, multò magis auro aut ejus Mercurio, hoc eſt, non eſt naturalis calor in illa aqua, ſed per vim ignis adductus, adſcitius & violentus, qui nec auro eſſentialiter communicari poteſt, niſi ad corruptionem ejus, de quo ſuperius. Qui per ſegregationem elementorum ex auri ſolutione hujuſmodi quicquam boni educere ſperant, multis inanibus laboribus ſe fatigant potiùs, quam id prꝺſtent: Idem enim quod jam dicti quærentes ferè per eadem inveniunt, hoc eſt, vel aurum integrum ſeu non ſolutum, ſed corroſum tantum & reducibile, vel in terram redactum, quæ ſuæ aquæ iterum permiſceri nolit, veluti Bernhardus Comes inter ſuos fruſtraneos conatus recenſet. Per ſui deſtructionem, ajunt Philoſophi, nulla res componitur, multo minus aurum. Si quis nepotis generationem appeteret,

Reſponſio ad 2. opinionem.

& ideò vellet filium ſuum unicum trucidare, atque ex ejus venis, nervis, viſceribus aut membris ſemen aliquod educere ídque in matricem nurus imittere ad prolis generationem, certè ille omnium hominum inſaniſſimus haberetur, deteſtatione potiùs quàm commiſeratione dignus. Interim hi perversè in auro quærunt ſperma ſive ſulphur, quod ad auri augmentationem, ſeu potiùs ſulfuris propagationem adhibere intendunt, abſque naturæ conſulto aut nutu, ignorantes, per deſtructionem unius individui non poſſe innumera ejuſdem produci, ſed illud in terram aut ſua elementa redigi, quæ ſemel diſſoluta ab arte, nunquam iterum conjungi poterunt. Fateor Philoſophos hujus elementorum ſeparationis & conjunctionis ſæpiſſimè mentionem facere, ſed tropicè potiùs, quam ad literam intelligi volunt, cum non raró omnem elementorum ſeparationem evitari in opere debere tradant, & totum opus ad pauciſſimas eáſque ſimplices operationes contrahant. Videatur Iſaac lib. 2. cap. 6. aliiſque locis. De ſulfure Solis à Mercurio ſeparando quod difficili-

Reſponſio ad 3. opin.

mus & inanis labor ſit, jam ante ſub expoſitione Lunæ, declaravimus, unde quantum huic errori ſufficiat, petendum. Eadem enim eſt ratio extrahendi hujus ſulfuris aut Mercurii, quæ Lunaris, niſi quod hæc ſit difficilior, nec utilior illa. Qui pulveres addunt Soli ſoluto ſive metallorum, ſive ſalium, idem ſtramen triturant, nec quicquam frugis inde, niſi paleas & pulveres, reportabunt, Cauſa hæc eſt, quia Tinctura auri hiſce mediis produci nequit, propter qualitates ſæpius inculcatas, nulli ſubjecto, niſi ſuo proprio (quod non eſt ex jam dictis) propriis operationibus (quæ non ſunt his ſimiles) communicandas aut naturaliter & radicaliter introducendas. Non opus erit hic repetere aliorum commixtiones, quas faciunt cum auro, nempe Mercurii, aut imperfectorum quorumcunque cum de his jam ante ſuo loco reſponderimus. Nihil enim ad Tincturam aut ſulfur auri augendum magis pertinebant quàm aqua ad ſpiritum vini per confuſionem multiplicandum, cum quo nihil commune habet, ſed quo plus de ea additur, eo magis vinum adulteratur & dilutius redditur.

Reſponſio ad 3. opinion.

Verùm his alii contradicentes: Ergo tu, inquient, non credis fuisse, qui ex auro Mercurium currentem eduxerint, aut alias tincturas ex auro elicuerint, in Mercurium vel metallum imperfectum jaciendas ad convertendum illud in aurum, cum utrumque ab experientia toties probatum etiam nostro hoc ævo constet? Quibus concedo, utrumque factum ac fieri posse, sed hinc nulla utilitas homini, sed damnum & labor, ut ante sub Luna demonstravimus. Novimus enim permagnum Principem nostro tempore id à quodam artifice poposcisse & impetrasse, hoc est, auri in Mercurium reductionem, verùm cum speraret in hujus auri Mercurii coagulatione aut coctione Tincturam artémque omnem delitescere, eóque nomine diversis chymicis eum Mercurium tractandum & perficiendum tradidisset, tandem inventum est, nulla arte aut ratione coagulari posse, nec ad tincturam inde proliciendam utilem existere, nec cum auro quid commune habere, cui in amalgamatione, non ut Mercurius vulgi, conjungi voluerit. Causa hujus rei est, quod Mercurius sit saltem ma-

Obiectio. 1. 2.

Responsio ad 1. Quod Mercurius posit educi, sed absq; utilitate.

teria auri, & tinctura seu sulfur inde separatum sit: Veluti si ex lacte per artificium separetur butyrum, tum si quis ex substantia reliqua seu lacte butyraceo, seroso, velit iterùm butyrum aut lac, quale primò fuit, integrum efficere, stultissimus omnium hominum, aut si possit, ditissimus futurus esset. Hinc ex Mercurio solo auri non potest tinctura auri, nec aurum ipsum produci, quicquid conentur artifices. Nec verò illis fides adhibenda, qui dicunt, quocunque modo tincturam seu rubedinem esse auro detrahendam per oleum salis, spiritum urinæ, aut alias aquas solutivas, ac cum ea projectionem in alia metalla imperfecta fieri posse, ut in aurum reducantur; Corpus verò auri album remanens posse iterum in aurum ignis calcinatione, vel Veneris coloritio addito, vel etiã in tincturam ipsam promoveri. Nam si sint veri artifices, qui hoc affirmant, tropicè cupiunt intelligi, si non perfecti, loquuntur ad suum captum, prout intelligunt scripta Philosophorum, aut naturę mineralis secreta. Demus, quod tinctura ex auro possit segregari, quemadmodum plures fecisse constat, & cum ea fecisse proje-

Responsio ad 1. quod tinctura segrege-

ctiones in metalla imperfecta. Verùm *tur &*
hos non fuiſſe veros artifices, ſed magnâ *auro, ſed*
ex parte deceptores, ex eventu animad- *abſque utilitate.*
verſum eſt, cùm artem in hac tincturæ extractione ex auro ſitam eſſe, ſibique eam cognitam adfirmarent, ſeſéque multiplicationem hujus tincturæ facere poſſe, aliósque docere velle acceptâ magnâ pecuniæ ſummâ falsò promitterent, cùm nihil ex iis præſtare poſſent. Tinctura enim hæc, ut ſæpè dictum, non eſt multiplicabilis licet ſit educabilis per artem ex auro. Vt nec butyrum ex lacte extractum multiplicabile eſt cum alia ſubſtantia, ſed ſolum ex lactis naturali compoſito educendum. Eodem modo de tinctura auri judicandum, quod illa poſſit quidem ex auro educi, ſed educta nullam ſui multiplicationem admittat, quicquid ignari tentent aut glorientur. Cauſa hujus impoſſibilitatis apparet, quia vis vegetativa aut nutritiva non eſt in auro ejúsve tinctura, ut in vegetabilibus vel animalibus, in quibus nutriens vertitur in ſimilitudinem & identitatem nutriti, atque hinc vegetabilia ac animalia creſcunt in debitam magnitudinem: ſed hoc non contingit in metallis ſub terra

in suis mineris propriis existentibus; multò minùs extra terram integris aut partes separatis. Inde aurum integrum non sibi assimilare potest Mercurium aut aliam substantiam, eàmve in aurum transmutare, nec tinctura veluti pars auri ex eo abstracta in se aurum, vel quid aliud promovere potest. Si quis contendat, etiamsi non metalla nutriantur, ut vegetabilia ac animalia, tamen veluti per naturam in illis tinctura crescit & augetur, sic quoque per artem.

Objectio alia.

Responsio. Huic quæstioni antè responsum, quod qualitates calidæ & siccæ introducantur in Mercurium frigidum & humidum longissimo tempore, in vasis naturæ, calore subterraneo ut extrinsecùs agente, & sulfure calido & sicco; velut igne interno operante & exiccante humiditatem illam Mercurii, & ad æquationem reducente: quæ cùm in arte nullo modo haberi possint, ut sint eadem cum naturalibus, hinc nec qualitates illæ eo modo arte in Mercurium ullum introduci poterunt. Quidam ad hæc respondent, etiamsi artificialia vasa, media & operationes non sint eædem cum naturalibus, tamen sequitur idem

Instantia aliorum ratione 1.

effectus per artem, velut per naturam, dummodò artificialia disponantur ad modum naturalium, ut divus Thomas, aliique Philosophi attestantur. Deinde metalla esse instar ovorum, quæ calore à matre propriâ seu gallinâ naturaliter, vel ab homine artificialiter (ut in Ægypto antiquitùs & adhuc fit) in vivos pullos excludi possunt. Ad hæc sola coctione apud naturam aurum maturissimum metallorum produci, & imperfectis deficere coctionem, minus coctum verò magis coqui & maturari posse. Imò & id, quod maximè coctum sit aurum quoque superet in colore & maturitate. His quatuor rationibus ita breviter contractis, cùm sint causa errorum inextricabilium multorum etiam ingenii subtilioris & voluntatis haud iniquæ in arte operantium, hoc loco satisfaciemus, quantum conveniet. Quando Philosophi loquuntur, quod in vasis artificialibus idem opus præstari possit, quod à natura præstantur in vasis naturalibus, si illa ad horum modum accommodentur, tum non intelligunt, tanquam homo possit imitari naturam in mineris perficiendis ab infimóque statu, hoc

Ratione 2.

Ratione 3.

Ratione 4.

Responsio ad rationem 1.

est, Mercurio aut plumbo, in summum, hoc est, aurum provehendis. Nam si hoc ita esset, tum mineræ per artem in aurum perfici possent coctione in vasis artificialibus, at non nisi tempore naturæ debito, hoc est, mille fortè annis, non decem mensibus. Nec cogitandum est, naturam magistram rerum tanto tempore opus habere ad auri productionem, ad quod generandum ars non millesimam partem temporis requirat, vasis utrobique concessis paribus. At respondetur; Ars calorem intendere & remittere, item disjuncta conjungere & conjuncta disjungere potest pro arbitrio: natura autem saltem uno modo operatur simplici absque remissione aut intensione caloris, absque compositione aut divisione locali materialium. Verùm dicimus, artem non posse, nec velle imitari naturam in minerarum perfectione aut naturali auri generatione, cùm id sit impossibile, etiamsi mineras jam à natura præparatas, velut ovum quoddam ad formam suam certam ordinatum sumat & in aurum promovere conetur, sed intēdere ad eundem finem per alia media, hoc est, respicere

picere ad ultimã productionem auri per productionem intermediam ejus tincturæ, velut partis principalis. Cùm enim natura aurum producat, & in eo ars illam imitari nequeat per media naturalia, tamen imitatur in fine per sua propria inventa, non tamen à natura abhorrentia. Hæc media artis, quam proximè fieri possit, ad naturæ media accedere debent, hoc est, vasa, calor & materia artis ad vasa, calorem & materiam naturæ. Quod si natura faceret tincturas, aut si ars perficere posset mineras, tum ars in omnibus naturam imitari deberet, nec exceptio ulla daretur: At cum neutrum fieri queat, vasa tamen & media artis proximè ad naturam accedant, ut in fine conveniant. Inde dicunt Philosophi, quod idem effectus sequatur ab arte, qui à natura, si vasa artis disponantur ad modum vasorum naturæ. At secundum, quod metalla sint velut ova externis mediis & artificialibus ad suam formam promovenda, respondemus; id in minima parte veritati convenire, in plurimus circumstãtiis reclamare. Nam ova sunt animata & habent formam agentem sibi infusam: Item nutriuntur

Responsio ad rationem 2.

vegetatione perfectâ ; fractionem corticis non admittunt, alias humidum nutriens exhalaret, & vis generativa evanesceret: Egent calore leni eodem tempore apud artem, ut naturam, nec ars aliquid facit ad ovi excubationem; sed calor lenis, qui naturalis est, totum perficit, nec artificis media adjunguntur ipsi substantiæ ovi interiori, sed manent extra ipsum: Vnde nihil addit ovo, sed ut factum est à natura, ita manet & ad illam perfectionem, ad quam deputatum est à natura, per artis ministerium promovetur. Verùm hæc omnia sunt diversissimo discrime in mineris metallorum. Hæ enim non sunt animatæ, licet sulfur calidum, ut agens, apud se habeant, nec nutriuntur: frangi possunt absque exhalatione virtutis: quibus singulis non consideratis, si tamen quisquam existimet, illas ab arte æquè ut à natura excubari posse, instar ovorum; necessum est, quod quoque idem tempus excubationi earum tribuat, quod naturæ est proprium, ut in ovis; in quibus excludendis est idem tempus apud artem, quod apud naturam: quod cum expectari non possit ab arte, ultra

mille annos; Ergo hæc comparatio in nullo convenit, nec in mediis, nec fine. Tertia ratio quoque nihil probat; quia coctiones naturæ & artis, licet uno nomine vocari possint, tamen reipsa longissimè differunt. Aurum coquitur ex mineris per naturam calore leni & temperato, longissimo tempore. Hanc coctionem ars imitetur calore æquè temperato, sed nihil efficiet, nisi longissimum tempus intercedat. Quod si tempus artis sit abbreviandum & calor intendendus, non est coctio naturalis, ideò nec effectus naturalis sequetur, sed aliud quid, de quo natura non curat. Inde dicimus; imperfectis quibusdam deficere coctionem, eáque coqui posse à natura, non ab arte. Quicquid ars imperfectum reliquit, aliquando perficere, quicquid natura immaturum, maturare potest, non è contrà. Hinc aliqui narrant, in Sclavoniæ partibus fossores metallicos occlusisse fodinas, si in metallum non satis maturum incidissent, per aliquot annos, fortè 60. ut maturius intermedio tempore fieret. Verùm humanæ vitæ ea est brevitas, ut si hoc verum esset, quod 60. annis

Responsio ad rationem 3.

maturari poſſet, non expectare poſſet maturationem ejus. Quidam quoque referunt de lacu ſeu foſſa circa terræ ſuperficiem non profunda in Weſtphalico tractu, quod ſingulis ternis aut quaternis annis ejus loci incolas auro interim generato beet. Talia opera ſi per naturam fiant, artis tamen beneficio præſtari nequeunt. Maturantur quidem meſpilo tempore & paleis extra arborem; Item poma & pyra varii generis viridia, dura, nec ſatis matura, temporis diuturnitate digeruntur & coquuntur extra arborem, velut quoque in arbore naturaliter, quæ, non dubium eſt, arte breviori tempore poſſe digeri, & eſui apta reddi, tenendo ea in locis temperatè calidis, ut lectis aut ſimilibus: ſed non de ſpecie in ſpeciem, ſeu de forma in formam promoventur, ut contingere debet in mineris. Vva immatura, acerba, à ſe non differt eſſentiâ & formâ eſſentiali, matura & dulci. At aurum à plumbo differt eſſentiâ & formâ, licet non materiâ communi & formâ generali, ut homo ab aſino differt ſuâ propriâ forma eſſentiali, non autem formâ generali animalis, quæ utrique &

homini & aſino æquè competit. Ars itaque mineras purgare poteſt per ignem à ſuperflua humiditate, ſeparando maturum à maturo, veluti pomum immaturum ſeparata humiditate ejus ſuperflua, per lenem calorem maturare, at ex mineris ipſis per maturationem aurum educere nequit, ut nec ex floribus pomi pomum maturum, avulſis utriſque à ſua matre ſeu terra & arbore. Natura itaque ſola ex plumbi mineris facit mineras auri, ars utraſque purgat, & ſegregat ab heterogeneis, atque ita natura immaturum coquit, ars maturum ab immaturo diſcernit. Vnde & quartæ rationis falſitas apparet, quod immaturum non ſolùm maturare poſſit, ſed etiam longè ultra naturalem maturitatem auri evehere in tincturam. Nam ſi id, quòd minus eſt, ineſſe non poſſit, alicui rei, quomodo inerit, quod majus? Quomodo puer, qui geſtare nequit viginti libras ponderis, portabit ducentas aut bis mille? Hinc cum mineræ non poſſint arte perfici in aurum, quomodò in millies perfectius perficientur, nempe tincturam auri. At ſunt quàm plurimi ex ita ratiocinantibus, qui *Reſponſio ad rationem 4.*

cum legerint in authorum libris, tinctu-ram esse in Mercurio, Aurum totum nil esse nisi Mercurium, & in Mercurium resolui posse naturam & artem ad perfectionem metallorum causandam coctione uti, opus figuli esse spectandum in arte Philosophica; ex his & similibus dictis opinantur in auro nihil esse nisi Mercurium simplicem, coctum ac coagulatum ad maturitatem, quemadmodum vasa figulina alia sunt minus, alia magis cocta, & ante coctionem cruda, nec esse aliam in auro compositionem, nullam æquationem qualitatum in quatuor elementis, nullam combinationem sulfuris aut argenti vivi, nullam tincturæ, tanquam maturioris partis & formæ, in Mercurium tanquam immaturiorem partem & materiam introductionem, sed differre aurum solummodo ab imperfectis, veluti carnes ad rubedinem usque assatæ differunt à crudis, in quo diversimodè falluntur: Nam aurum, ut sæpè dictum, habet suam propriam formam, quæ non est in Mercurio, nec plumbo. Caro autem assata non habet aliam formam elementalem, quam eam, quam habet cruda, nisi fortè

paucis accidentibus ab ea differentem. Forma autem dat esse rei, & differentiam specificam ostendit, quæ cuicunque competit, eidem definitio & identitas rei competit. Cum itaque plumbum non sit aurum, nisi tropicè dictum, aut potentia remota, non propinquissima, aut actu primo, minimè actu secundo, inde differt ab auro forma essentiali, longissimâ distantia, quo ad naturam, nempe ut inde fiat forma; respectu artis, ut inde fiat materia, in quam forma aliunde introducatur, propinquissima: Verùm de minerarum in aurum coagulatione sub singulis imperfectis satis actum; nunc figuram huic capiti convenientem adjiciemus.

HIC EST LEO HOSPES Hominis, hic est homo medicus Leonis.

Cùm antiquitus Roma illa gentium victrix orbi dominaretur, accidit, quod

quidam in Africa servus ob facinora quædam commissa à domino suo fugeret in sylvas atque invia ferarum latibula, ubi cum sese aliquamdiu, ne ab insequentibus traheretur ad pœnam, abscondisset, Leo quidam insignis magnitudinis in easdem sylvas sese contulit, qui cum fortè fortunà hominem ibi latitantem reperisset, ad eum accessit, nullam præ se ferens rabiem aut iram, sed potiùs lenitatem, ostentans ipsi unum ex pedibus anterioribus, quem læserat. Homo perterrefactus primò ob belluæ tantæ conspectum, cùm videret adeò circurem, admiratus quid causæ esset, cur pedem sibi offerret, quem ubi manu apprehendisset, ac spinam interiùs adactam offendisset, eam extraxit. Leo à malo, quo urgebatur, se levatum sentiens, prædas, ut antè insequutus est, quas ad dictum hominem magnà copià apportavit, eique potiorem partem illarum obtulit, veluti mercedem & præmium in se factæ medicinæ: servus vel igne vel Sole in Africa vehementissimè æstuante, carnes maceratas & coctas pro levanda fame indies comedit, atque sic longo tempore vixisse perhibetur.

Post cùm Leo prædationi ferarum pro more sese dedisset, in insidias sibi ab hominibus ejus loci prætensas incidit, atque ita captus est: ac quia præ cæteris magnitudine conspicuus, Romam missus: ubi loco publico ad certamina cùm gladiatoribus aut morte damnatis spectante populo ineunda servatus est. Accidit non longo indè tempore, quod antè memoratus servus, jam œconomo suo Leone destitutus, ad hominum conspectum prodiret, ubi cùm agnitus esset, ac tandem Romam adductus, à domino, à quo affugisset, ob perpetrata scelera, belluis, ut mos erat, objectus est. In quem cùm Leo immissus esset, nil furoris in hominem agnitum, à quo se curatum recordabatur, sed potiùs blanditias motâ hinc inde caudâ, ostendit, & ante ejus pedes, ut solitus erat, procubuit. Hujus rei cum populus causas admiratus intellexisset, Leonem homini, ut & vitam cum libertate donavit, acclamans: Homo Leonis Medicus & Leo hominis œconomus vivat, vivat. Hoc etsi non pro facto, sed apologo à quibusdam receptum sit, tamen reverà ita contigisse memoriæ proditur ab Aulo

Gellio lib. 5. noct. Attic. cap. 14. qui ſervum Androdum ſeu Antroclum appellatum fuiſſe aſſerit,hiſtoriámque prolixè narrat, ut quilibet loco dicto legere poterit. Idem de Mentore Syracuſano,in Syria Leoni eodem modo medicante,nec non de Helpi Samio in Africa, alii ſcriptores narrant. Nos, ſive id Romæ acciderit, ſive non, meminimus in Eutopia, ubi Philoſophorum turba congregata fuit, ſimile quid obſervatum eſſe. Servus enim Leoni medicinam, & Leo ſervo cibum,per vices miniſtravit,cúmque utrique capti ſint, ſingulari amore ſeſe mutuo proſequuntur, ita ut Leo ad obſequium ſervi, & hic Leonis,in perpetuum devinctus ſit. Leo hic in Cytherone monte, & Nemea ſylva degens ex Luna decidit(veluti in Hieroglyphicis noſtris inter Herculeos labores retulimus) de proſapia Solis, viridis viribus, magnanimus robore,celer pedibus, furore horribilis, à ſolo ſervo cicur & manſuetus redditur, non violentiâ, ſed officio, non vi, ſed amore victus. Iunge ergo ſervum tuum rubeum ſorori ſuæ odoriferæ, & hi duo artem gignent.

De III. Vſu Auri.

Nullum eſt dubium, quin ex Sole optima Medicina corporibus humanis valdè utilis concinnari poſsit, tum quia à vulgo propter pretioſitàtem & cariſsimam raritatem ita æſtimatur, tum quia à medicis & chymicis ab experientia & ratione edoctis idem ſtatuitur. Hinc aliqui ex vulgo, fortè medicorum præſcripto, ægris aurum copioſiſsimum conſpiciendum, & tractandum offerri jubent, quia oculis propter colorem & ſplendorē acceptum, in phantaſia ſpeciem haud ingratam excitet, unde cor lætitiâ vel affectu mitiori accenſum ſpiritus vitales ad membra affecta tranſmittat uberiùs. Aliqui aurum non aſpectu, ſed tactu prodeſſe ægris referunt, at potiùs alieno, hoc eſt, ſi medicis & pharmacopœis pro optimis medicinis in tempore adminiſtrandis, in manus tradatur. Vtrumque non nocere arbitramur, illud imaginatione patientis, hoc effectis agentium: Verùm aliqui externis hiſce auri remediis non contenti, intrinſecus illud comedendum obferunt. Cùm verò ſciant, id dentibus conteri

non posse, in limaturam subtilissimam reducunt, vel in folia extendunt tenuissima, atque ita miscent cum electuariis, conservis, pulveribus, syrupis aut liquoribus assumendis, non absque causa ac effectu, nempe ut corroboretur & spiritur vitali abundantiori illustretur. Quidam diffidentes corpulentæ ejus substantiæ, ignitum aurum aliquoties extinguunt in aquis cordialibus, atque ita propinant. Marsilius Ficinus de studiosorum sanitate tuenda, libro secundo, utrumque modum jam dictum approbat, cum inquit: Aurum fermè potabile habebis, ut dicam: Collige flores borraginis, buglossæ, melissæ, quam citrariam nominamus: Et quando Luna Leonem subit vel Arietem, vel Sagittarium, aspicítque Solem aut Iovem, eóque cum candido saccharo, aqua rosacea liquefacto, & pro qualibet uncia insere diligenter auri folia tria: Iejunus cum vino quodam aureo sume. Verùm alii considerantes auri compagines adeò firmas, ut non ab ignibus aut aquis fortibus superari aut dissolvi queant, non contenti extinctione ejus aut corpulenta administratione, id solvendum priùs & ad

medicinalem formam reducendum arbitrati sunt; utque hoc effectum darent, innumeras vias inierunt, quæ omnes non aspernandæ, sed tamen earum aliæ aliis sunt longè meliores & naturæ humanæ accommodatiores: Quidam solvere tentarunt aurum cum Mercurio communi: Atque hi facientes amalgama, tandem longa coctione & præcipitatione pulverem rubrum seu præcipitatum habuerunt: Alii ut hoc facilius & citius præstarent, solverunt utrumque seu aurum amalgamatum cum Mercurio, in aqua regia, qua subtracta & aliquoties refusa, iterùmque distillata, turbit, ut vocant, acceperunt, multis lotionibus edulcoratum intra corpus dandum: Alii amalgama aliis aquis corrosivis Mercurii sublimati, sulfuris per campanam distillati, aut eiusmodi solverunt, à quibus describendis, veluti & usurpandis abstinemus: Quidam aceto acerrimo, spiritu urinæ aut salis ad eandem intentionem utuntur, iisque aurum potabile fieri posse promittunt: Verùm hi sciant, Aurum potabile antiquorum Philosophorum esse longè aliud, nempe absque peregrini alicujus additione

factum ex Tinctura perfecta cum ſpiritu vini mixta, quæ cum pauciſſimis divinitus conceſſa ſit, ejus loco Aurum potabile nihilominus fieri poſſe concedimus, ex auro calcinato debitè & ſoluto iis mediis, quæ naturæ humanæ non ſunt adverſa at familiaria. Quidam ſolvunt aurum antimonio, vel Mercurio ejus, aut per ſe ignibus aduſtum continuis reverberantibus in pulverem, ut ajunt, redigunt medicinalem; qualem Moſen feciſſe conſtat ex ſacris literis, cùm aurum vituli aurei combuſſerit in pulverem & Iſraëlitis bibendum propinarit. Quidam aurum in ſulfur, oleum, ſal, pulverum, ut pollicentur magis dictis, quàm preſtant rebus, conuertunt, atque ſic Magnatibus vendunt, fortè plus veneni quàm Alexipharmaci reconditum habens. Plus enim corroſivi illis compoſitionibus adeſſe ſuſpicamur, quàm auri, quicquid multi Thraſones jactent, quibus aurum lucrandum potius in mente, quàm propinandum ægris in medicina propoſitum eſt, novo genere aucupii & quæſtu uberrimo. Illi enim non ſolum lucrantur aurum (pro eo dantes neſcio quid

frivolum) ſed & animas hominum, ut Plinius ſalsè inquit, & faciunt experimenta per mortes: Horum experientiam Stratonicus Cytharœdus laudabit quorum benefacta Sol aſpiciat, errores & malefacta terra tegat. Deus optimus Maximus concedat omnibus bonæ voluntatis & artis filiis legitimis, ad ſui gloriam hominiſque utilitatem, NEPENTHES illud Aureum ab Helena Telemacho datum, quo, ut ille, præteritorum laborum, luctus, doloris & malorum omnium oblivione capti, ipſi cum lætitia & animi quiete gratias agant ſempiternas.

FINIS.

postive [illegible]
[illegible]
[illegible]